

3 | rodna gruda

marec 1969

revija Slovenske izseljenske matice

Hotel Grad Otočec pri Novem mestu, Slovenija

KOMPAS

YUGOSLAV TRAVEL AGENCY
LJUBLJANA

RENT A CAR V JUGOSLAVIJI

NAJEMI OSEBNIH AVTOMOBILOV
BREZ ŠOFERJA

OB OBISKU VAŠE STARE DOMOVINE
UPORABITE ZA PREVOZE OSEBNE
AVTOMOBILE

KOMPAS — RENT A CAR

Na razpolago so vam naslednja vozila:
Volkswagen 1300 — GM Opel Kadett —
AUDI 60 in Mercedes 200

Novost v letu 1969

Mercedes 200 Automatic

NAJEMI OSEBNIH AVTOMOBILOV
V ENO STRAN — ONE WAY RENTALS
— MED NASLEDNJIMI KLJUČNIMI
MESTI V JUGOSLAVIJI:

Ljubljana, Zagreb, Beograd, Dubrovnik,
Split, Opatija, Skopje

Nobnih stroškov dostave ali prevzema
osebnega avtomobila,
razen v neključnih mestih

Nobnih stroškov dostave ali prevzema
na letališčih, železniških postajah
ali v lukah

Cene v letu 1969 nespremenjene —
zahtevajte ponudbe!

Vse informacije in naročila
dostavite na naslov:

KOMPAS
RENT A CAR — LJUBLJANA

Miklošičeva 17

KOMPAS

Gostüvanje je eden izmed najstarejših pa
tudi najlepših ljudskih običajev v Prekmur-
ju. Objavljamo dve sliki z letošnjih »prazno-
vanj«, ki so trajala skoraj ves februar. —
»Gostüvanje« is one of the oldest and at the

same time one of the most picturesque national
customs in Prekmurje. We are publishing
two pictures of this year's celebrations last-
ing the whole of February. — (Foto — Pho-
to: Joco Žnidaršič)

rodna gruda 3

Iz vsebine:	izdaja	Slovenska izseljenska matica
Stane Lenardič: Odrpta vrata slovenskemu turizmu	urejuje	uredniški odbor: Tone Gošnik, Mile Klopčič, Stane Lenardič, Ernest Petrin, Jože Prešeren, Zdenko Roter, Ina Slokan, Aca Stanovnik, Franc Šebjanič, Franc Šetinc in Zima Vrščaj
Janez Zrnec: Buči, morje adrijansko	glavna urednica	Zima Vrščaj
Lado Zupančič: Viteški naslov za redne goste	urednika	Ina Slokan in Jože Prešeren
Peter Breščak: Mesto, gradovi, ljudje ...	oblikovalka	Judita Skalar
Vlajko Krivokapič: Integracijska gibanja v Sloveniji	uredništvo	Ljubljana, Cankarjeva 1/II, tel. 23-102
Jana Milčinski: Da bi le bilo zdravje ...	uprava	Ljubljana, Cankarjeva 1/II, tel. 21-234
Izboljšanje v odnosih med Jugoslavijo in Avstralijo	naročnina	letna naročnina za posamezne države znaša: Anglija 1,5 Lstg, Avstrija 80,00 Schl, Belgija 150,00 Bfr, Danska 21,00 Dkr, Finska 10,00 Fm, Francija 15,00 FF, Grčija 90,00 Dr, Holandija 11,00 Hfl, Italija 1.900,00 Lit, Jugoslavija 37,50 din, Nemčija 12,00 DM, Norveška 22,00 Nkr, Švedska 15,00 Skr, Švica 13,00 Sfr, ZDA, Kanada in vse ostale prekmorske države 5 US dolarjev
Jurij Holy: Kar boš sejal, to boš žel	vplačila	za dinarska vplačila: 501-8-51 za devize: Banque de Credit et Caisse d'Epargne, Ljubljana 501-620-7-32002-10-575 ali po mednarodni poštni nakaznici
Bernarda Rakovec: Mlada moda po slovensko	izhaja	dvanajst številka na leto — v poletnem času izideta dve številki skupno
Franc Šetinc: Pred volitvami v Jugoslaviji	rokopisi	rokopisov uredništvo ne vrača
Lojze Trstenjak: Med zeleno bratovščino		
Rodna gruda — English Section		
Rodna gruda — Partie française		
Rodna gruda — Página en español		
Naša beseda		
Kako smo si izposojali besede		
France Prešeren: Pevčeva tožba — Des Sängers Klage		
Naši po svetu		
Vprašanja odgovori		
Nekaj informacij jugoslovanskim povratnikom		
Dr. Lev Svetek: Sporazum o zaposlovanju jugoslovanskih delavcev v ZR Nemčiji		
Naši pomenki		
Še o slovenskem jeziku v diplomatskih predstavništvih		
Iz naše zgodovine		
Bogo Grafenauer: Karantanija in njena vloga v oblikovanju slovenske narodne zavesti (nadaljevanje)		
Otroci berite		
Kulturni razgledi		
Prešernove nagrade 1969		
Filatelija		
Božidar Borko: Ameriška študija o slovenskem umetniku		
Naši umetniki na tujem		
Manica Lobnik: Mlade trave		
Anton Ingolič: Kmet in grofica	tisk	tiskarna »Toneta Tomšiča«, Ljubljana

PRIJATELJI, NAROČNIKI!

RODNA GRUDA

REVIJA SLOVENSKE IZSELJENSKE MATICE,
OBISKUJE VAŠ DOM VSAK MESEC,

SLOVENSKI IZSELJENSKI KOLEDAR

pa vsako leto znova obogati
vašo knjižnico!

Publikaciji vam prinašata v materinem in v tujih jezikih novice iz rojstne domovine, seznanjata vaš mladi rod z dogajanjem pri nas in z lepotami Jugoslavije. Povezujeta vas, dragi rojaki, z domovino in med seboj ter pišeta o življenju in delu Slovencev po svetu.

Vas, ki ste začasno zaposleni v inozemstvu, seznanjata z domačimi in tujimi predpisi, z vsem, kar vas zadeva in zanima. V bodoče vam bosta naši publikaciji prinašali še vse tisto, kar boste želeli sami.

Dragi naročniki! Ste že kdaj pomislili na prijatelja, znanca, ki je na tujem morda sam, odtrgan od rodne zemlje, pozablja materin jezik in bi rad vedel, kaj se dogaja doma in med Slovenci po svetu?

Spomnite se nanj, pomagajte mu, dajte mu priložnost, da bo tudi on vsak mesec prejel obširno pismo iz domačega kraja v obliki naše revije, da bo tudi on imel vsako leto novo knjigo — naš koledar — knjigo, napisano nalašč zanj!

VSAK NAROČNIK IMA VSAJ PO ENEGA PRIJATELJA SLOVENCA, IN VSAK NAROČNIK LAHKO PRIDOBI NOVEGA PRIJATELJA RODNE GRUDE IN SLOVENSKEGA IZSELJENSKEGA KOLEDARJA!

Izročite mu ta list, čitljivo naj izpolni naročilnico, odpošlje na naš naslov in že bo tudi on imel številne prijatelje doma in v tujini.

_____ Odreži! _____

**SLOVENSKA
IZSELJENSKA
MATICA**

LJUBLJANA
Cankarjeva 1/II.

Naročam

RODNO GRUDO za leto

SLOVENSKI IZSELJENSKI KOLEDAR — letnik

Ime in priimek:

Naslov:

Mestna galerija v Ljubljani

Mestni trg 5, poleg Magistrata

ima v svojih prostorih tudi razstavno-prodajni prostor, v katerem so naprodaj umetniška dela vseh živečih slovenskih likovnih umetnikov.

Prodam na zelo vabljeni točki, v letovišču Rogaška Slatina, stanovanjsko hišo in večje poslopje. Stavbi sta obkroženi z lepim sadovnjakom. Skupna površina 44 arov (4400 m²).

Informacije pri: Viktor STRAŠEK
Hofenstr. 4
CH 8708 MÄNNEDORF
SCHWEIZ SWISS

Vabi vas

Hotel »GRAD« Otočec

- Sodobno urejen hotel v gradu iz XIII. stoletja na otoku Krke sredi razkošnega zelenja parkov in gozdov. Posebnost grajski apartma s stilnim pohištvo.
- Restavracija slovi po domači in mednarodni kuhinji in solidni postrežbi.
- Izredni pogoji za rekreacijo: ribolov, lov, kopanje, čolnarjenje.
- Moderen MOTEL OTOČEC z vsem komfortom.
- BIFE-DELIKATESA OTOČEC pri bencinski črpalki.
- CAMPING OTOČEC.
- RIBJA RESTAVRACIJA v Novem mestu.

Cenik

	V juniju, juliju, avgustu, septembru N din	V januarju, februarju, marcu, decembru N din
HOTEL GRAD		
enoposteljna soba	60.—	35.—
dvoposteljna soba	95.—	60.—
dnevni penzion po osebi v enoposteljni sobi	100.—	63.—
dnevni penzion po osebi v dvoposteljni sobi	90.—	58.—

DRAGI ROJAKI!

Ali ne bi bilo lepo, ko bi vas vsak teden obiskal prijatelj iz domovine in vam povedal, kaj je novega, kakšne uspehe so dosegli delovni ljudje in kaj jih tare? Vse to in še mnogo drugega zanimivega boste izvedeli, če vpišete svoje ime in naslov v spodnjo naročilnico in jo pošljete na naslov slovenske ilustrirane revije »Tovariš«, Ljubljana, Tomšičeva 3. V kratkem bo prišel vsak teden k vam na obisk.

NAROČAM

ilustrirano
revijo
TOVARIŠ

Ime:

Ulica:

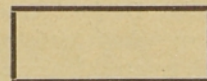
Mesto:

Država:

„Tovariš“
Ljubljana
Tomšičeva 3
Jugoslavija

Letna naročnina je 14,5 USA dolarjev, trimesečna 3,6 USA dolarjev, plačljivo vnaprej na Kreditno banko, Ljubljana, Šubičeva 1, tek. rač. 501-620-7-32000-160 s pripisom »Za revijo Tovariš«.

Podpis:

Čitljivo izpolni in odpošlji v pismu

iz vaših pisem

Ravne pri Cerknem so pogost cilj nedeljskih izletnikov. ■ Ravne near Cerkrno a much visited spot for the weekend visitors. Foto — Photo: Ančka Tomšič

Pošiljam naročnino za Rodno grudo in Slovenski izseljenski koledar. Obenem vam sporočam, da ankete nismo poslali, ker nam je Rodna gruda v celoti všeč takšna kot je. Nekaj pripomb pa le imam, ki jih bom ob tej priliki navedla. Po mojem mnenju naj bi revija prinašala čimveč v slovenskem jeziku. Prepričana sem, da vsak naročnik z veseljem prebira vrstice v slovenskem jeziku, ki mu obudijo mnogo lepih spominov iz rodnega kraja. Zato bi nas Rodna gruda po naših željah spremljala le v slovenščini in nam tako nudila priložnost približati se domovini. Mogoče smo preveč zahtevni, vendar pa bi želeli, če bi bilo mogoče kje stisniti kak kotic o modi. Moda nas zelo zanima, posebej ženske. Vsako leto se pripravlja čim več Slovencev na obisk v domovino, zato bi mnoge rade vedele vsaj osnovne stvari o tamkajšnji modi.

Mary Kolar, Windsor, Kanada

Zahvaljujem se vam za redno pošiljanje Rodne grude, ki mi zelo ugaja, saj ima njena vsebina mnogo lepega in toplega v sebi. Pošiljam vam naročnino in se še naprej priporočam za redno pošiljanje.

Jože Meglič, Köping, Švedska

Z možem se vam zahvaljujema za redno pošiljanje Rodne grude. Revija nama prinese veliko novic iz domovine. Ugaja mi »kotic o gospodinje«, ki ga najprej prečitam. Naročam se tudi na Slovenski izseljenski koledar.

Marjanca Kociper, Göteborg, Švedska

Vsem v uredništvu in na matici želim vse dobro v novem letu in hvala za vašo skrb za nas izseljence. Svoje rodne grude — dragega rodnega kraja že nisem videl 12 let. Z vašimi opisovanji v Rodni grudi sem zelo zadovoljen, še bolj bi bil pa vesel, če bi kaj zapisali o mojem rojstnem kraju, Vidmu ob Ščavnici. Seveda vem, da vsem ne morete ustreči, ampak vendarle upam.

Jean Trstenjak, Jardin du Cammazu par Fanjeaux, Aude, 11. Francija

Iz srca vas pozdravljam i želim vam puno uspeha u vašom plemenitom radu. Rodna gruda koja redovito dolazi u Kanadu potpuno mi se dopada, da ne bi mogla više biti bez nje. Šaljem vam ček u iznosu 5 dol. za moju obnovo na Rodnu grudu.

Mary Kramarich, Schumacher, Ont. Kanada

Spoštovana urednica Zima Vrščaj! Bil sem ganjen, ko sem čital vaše pismo, ko se zanimam za vsakega posebej, kar vam povzroča mnogo dela. V Rodni grudi sem bral pismo iz Ekvadorja od Bogomila Trampuža. Živela sva precej časa skupaj. Kje so zdaj tisti časi. Hvala vsem pri matici za veliko delo, ki ga opravljate za nas Slovence po svetu.

Dionizij Vrhovnik, Rionegro — Aut. Colombia

Srčno vam želim, da vas dobi to moje zamudno pismo pri dobrem zdravju. Obveščam

vas, da precej redno dobivam Rodno grudo, primeri pa se, da katera številka izostane za cel mesec. To ni vaša krivda, pač pa je zamuda na pošti. Tudi letos sem prejel Slovenski izseljenski koledar. Najlepša hvala vam, ki ste ga tako lepo uredili s slikami in branjem. Doslej še nisem uspel vsega prebrati. Tudi Rodna gruda nam prinaša lepo čtivo, kaj delajo naši dragi, ki so razkropljeni po vsem svetu. Vesel sem, ko vidim, kako ste srečni, da vas pridejo vsako leto mnogi obiskat in spoznate nove obraze, katere prej niste videli. Tudi moja želja je, da bi si podali roke in se spoznali, vendar pa se najbrž ne bo izpolnila. Želel pa bi še videti našo lepo Postojnsko in Skocjansko jamo, ker sem v njihovi bližini preživel svoja mlada leta.

Anton Vatovec, Johnston City

Najprej vam sporočam, da sem prejel Slovenski izseljenski koledar, ki je zares lepa knjiga. Priporočam ga vsakomur, ki si ga še ni naročil. Pošiljam tudi naročnino za Rodno grudo, saj mi je zelo priljubljena, posebno zdaj v zimskem času. Prosim, če bi hoteli objaviti sliko moje rojstne vasi Groblje pri Sentjerneju na Dolenjskem, da bodo moji sinovi vedeli, od kod prihaja njih rod.

Ignatz Resetich, East Moline, 111

Prejmite lepe pozdrave od starčka, 87 let starega rojaka. V zlato Ameriko sem privandral leta 1898 kot šestnajstletni paglavec. Zdaj je od tega okrog 70 let. Pisal bi lahko veliko, pa mi roke ne dajo, glava pa še manj. Zato le toliko za danes. Pošiljam naročnino za Rodno grudo. Upam, da jo bom še prebiral, če ne pride moja prijateljica pome.

Frank Boltežar, Pueblo, Colorado

Sporočam, da sem koledar v redu prejel. Je zelo zanimiv in tudi Rodna gruda, ki jo redno prebiram in zelo rad berem. Veseli me, da ste pisali tudi o Kranjski gori. Sem namreč pristni Kranjskogorec in se že 11 let po tujini potikam. Slovenska beseda pa mi je zmeraj bolj všeč. Sem pač še zmeraj zaveden Slovencec in to bom tudi ostal.

Anton Košir, Heilbron, Nemčija

Po dolgem presledku vam spet javljam, da sem dobil kotic, kjer lahko tičim nekaj časa. Prosim, če mi spet redno pošiljate Rodno grudo na ta naslov. Pošljite tudi Koledar, čeprav sem ga že skoraj polovico prebral na konzulatu v Ottavi. Ze vnaprej se vam zahvaljujem za vse in lepo pozdravljam vse v najlepši deželi Sloveniji.

Janko Košuta, Ottawa, Kanada

Oba, moj soprog in jaz, v redu prejemava Rodno grudo in jo z velikim veseljem preberemo, ko vidiva da tako lepo napredujete v Jugoslaviji, najini rojstni domovini, lepi Sloveniji.

Andrew Alice Mirtich, St. Petersburg, Florida

Stane Lenardič

odprta vrata sloven- skemu turizmu

Pogovor o našem turizmu
z dr. Danilom Douganom

Dr. Danilo Dougan, predsednik Turistične
zveze Slovenije. ■ Dr. Danilo Dougan, the
chairman of the Slovenian tourist union.

»Turizem ima v slovenskem gospodarstvu vedno večji pomen,« je dejal dr. Danilo Dougan, predsednik Turistične zveze Slovenije v pogovoru o prihodnosti turizma v Sloveniji. Dodal je, da do leta 1960 skoraj nismo govorili o turizmu kot pomembni veji gospodarstva Slovenije, zdaj pa so slovenskemu turizmu odprta vsa pota. Naše gospodarstvo je zainteresirano za pospešeni razvoj turizma, ker lahko s sorazmerno majhnimi vlaganji zaslužimo devize, ki so potrebne za razvoj drugih panog, z manjšimi investicijami pa odpiramo na tem področju nova delovna mesta.

»Slovenija ima vse naravne pogoje,« je poudaril dr. Dougan, »za hiter razvoj raznih oblik turizma od stacionarnega, tranzitnega, izletniškega in tako dalje. Sedaj izdelujejo dolgoročen načrt za splošen razvoj turizma v Sloveniji; to je obširen načrt, ki bo zajel predvsem alpsko in obmorsko območje. Razen tega pa pripravljajo še posamezne regionalne načrte za razna turistična območja.«

Strinjal se je s pripombo, da smo v Sloveniji skoraj zamudili »turistični vlak« in smo dokaj v zaostanku v primerjavi s sosedno republiko Hrvaško. Pripomnil pa je, da so v nekaterih vprašanih turizma različna mnenja in nekateri trdijo, da v Sloveniji prevladuje tranzitni in izletniški turizem in zato ne bi bilo pametno graditi objekte za stacionarni turizem.

»To pa ne drži,« je poudaril dr. Dougan. »Pri nas so odlični pogoji za razvoj stacionarnega turizma v alpskem in obmorskem območju, s čimer se druge republike ne morejo pohvaliti.«

Za Slovenijo bi lahko rekli, da so »turistična vrata« Jugoslavije, predvsem kar zadeva evropski turizem. V potrditev je navedel nekaj števil. V desetih mesecih 1968. leta je prišlo prek slovenskih meja 26 milijonov tujih potnikov. V primerjavi z letom 1967 za milijon več. Med temi je bilo 18 milijonov Italijanov. Osem milijonov pa je bilo prehodov v malem obmejnem prometu.

Od turizma je Slovenija »zaslužila« leta 1968 nad 50 milijonov dolarjev deviznega dohodka, medtem ko je vsa Jugoslavija nad 185 milijonov; to pomeni, da je slovenski turizem zaslužil skoraj četrtino jugoslovanskega deviznega dohodka.

»Predložili smo tudi načrt,« je nadaljeval dr. Dougan, »da bi v Sloveniji letos in prihodnje leto dobili 20 tisoč novih hotelskih ležišč in toliko novih žičnic, da bi zmogle prevoz 35 tisoč potnikov dnevno.« V pogovoru o raznih načrtih in predlogih je omenil slovensko alpsko in obalno območje, ki bi obsegalo kaninske žičnice z Bovcem, obalno območje z delom Krasa in del Gorenjske s pogorjem. Za obalno področje je »projekt Portorož«, ki predvideva postopno dograditev vse slovenske obale. Zrasli bodo številni novi hoteli, campingi, kopalnišča in drugi objekti, potrebni za razvoj turizma. V Portorožu bodo zgradili poleg novih hotelov tudi kopalni bazen v zaprtem prostoru, v Ankaranu dva bazena, enega na prostem, drugega v zaprtem prostoru, na Debelem rtiču hotelsko naselje itd.

Med najpomembnejšimi napravami v teh načrtih bi omenili triglavske žičnice, ki jih bodo gradili v več etapah. Najprej bodo zgradili gondolsko žičnico od Krme do Apnenice in potem še naprej na Kredarico. Prav tako bodo zgradili tudi sedežnico do Staničeve koče.

Ko je bilo že govora o žičnicah, je še omenil, da bo prišla v poštev tudi gradnja žičnice na Vršič in Mojstrovko ter žičnica od Bohinjske Bistrice na Komno.

V Sloveniji greste lahko že sedaj smučat na Zelenico, Kranjsko goro, Vogel ali kam drugam. Še isti dan pa se lahko tudi kopate v zaprtem olimpijskem bazenu v Kranju. Pokazalo pa se je, da imamo zimskih bazenov premalo in zato je v načrtu, da bodo zgradili med drugim tri kopalne bazene v zaprtih prostorih, in sicer na Bledu, v Bohinju in v Kranjski gori.

Predolgo bi bilo, da bi naštevati podrobneje, kaj vse bomo zgradili za izpopolnitev in izboljšanje turizma v Sloveniji.

Kje bomo dobili denar za tako velika vlaganja?

»Nekaj bodo zbrale naše banke, precej kreditov pa pričakujemo od mednarodne banke za obnovo in razvoj.«

Kaj pa ceste in drugi objekti?

»V načrtih za razvoj turizma pri nas je vse, kar sodi v ta okvir: nove ceste, bencinske črpalke, hoteli in moteli, trgovine, kopalnišča in tako dalje.«

Dlje časa sva govorila o modernizaciji cest v Sloveniji. Že lani je »bruhnala« na dan

problematika naših cest in zdaj že lahko rečemo, da smo toliko napredovali, da bomo v kratkem začeli graditi prve odseke moderne, sodobne štiripasovne avtomobilске ceste. Nova »hitra« cesta od Šentilja do Gorice bo dolga 253,3 kilometrov in bo nekaj kilometrov krajša kot stara. Za modernizacijo te ceste je odbor Mednarodne banke za obnovo in razvoj že dal soglasje. Že letos 1. maja bodo začeli graditi odsek Vrhnika—Postojna—Razdrto (43,1 km) in bo verjetno dograjen do 1971. leta. Na Štajerskem pa bodo začeli graditi prihodnje leto na odseku Hoče pri Mariboru—Levec pri Celju (50 km). Končali pa ga bodo po predvidevanjih do 1974. leta. Po sedanjih računih bodo stroški za oba odseka približno 1477 milijonov novih din.

Skrajni čas je že bil, da bomo nadaljevali z modernizacijo cest v Sloveniji, ker smo bili v primerjavi s sosedi že v precejšnjem zaostanku. Govorice o Sloveniji »kot osamljenem otoku«, niso bile brez podlage. Naši sosede v Italiji in Avstriji pridno gradijo. Hrvati bodo začeli graditi »hitro« cesto Zagreb—Karlovac, ki bo del prometne magistrale, katera naj bi povezovala Dunaj prek Maribora in Ptuja z Zagrebom in naprej z Reko ter Trstom s tem, da bi poseben odcep peljal iz Karlovca prek Bihaća in Knina v Split. Več avto cest bodo gradili tudi v drugih republikah.

Govorila vsa tudi o nekaterih pomislekih v zvezi s »hitro« cesto v Sloveniji. Nekateri so mnenja, da bo »hitra« cesta »pomagala«, da se bodo turisti hitreje odpejli iz naših krajev. K temu je dr. Dougan pripomnil, da so take bojazni odveč.

»Zato pa je potrebno,« je nadaljeval dr. Dougan, »da nudimo gostom poleg postelje, hrane in dobrega zraka tudi vse tisto, kar je potrebno človeku za dobro počutje, za telesno in duševno rekreacijo. Turist pride v kraj z določenim motivom in zato mora tam dobiti tudi tisto, kar pričakuje in kar mu obljublja.«

Kaj pa zasebne gostilne?

»Razvoj zasebnih gostiln je treba podpirati,« je dejal dr. Dougan. »Potrebe so vedno večje in družbeni sektor v gostinstvu ne more zadovoljevati naraščajočih potreb.« Omeniti je treba, da so obnovili nekatere znane stare gostilne v Ljubljani in drugod.

Kaj bi svetovali našim rojakom, ki pridejo na obisk?

»Predvsem naj ne običijo doma. Starejšim izseljencem bi svetoval, naj si osvežijo spomin na mlada leta in primerjajo, kako je bilo nekoč in kako je zdaj. Pripočil bi jim tudi naša zdravilišča. Počitek pod zdravniškim nadzorstvom je zelo učinkovit. Sicer so pa naša zdravilišča že od nekdaj znana in mnogo naših rojakov se je vrnilo iz njih tudi v povojnih letih pomlajenih in z novo energijo.

Potomcem naših izseljencev pa bi priporočal, naj obišejo rojstne kraje svojih prednikov. K nam pa naj ne prihajajo na obisk samo poleti, temveč naj si ogledajo tudi pozimi naša znana zimsko-športna središča. Prepotujejo naj našo deželo po dolgem in počez, ter si poiščejo med svojimi vrstniki znancev in prijateljev ter z njimi navežejo nova poznanstva, da se bodo vezi, ki so jih ustvarili njihovi predniki z rojstno deželo, nadaljevale tudi v prihodnosti.

svetovno barmansko prvenstvo pri nas

V začetku decembra je bilo v Parizu posvetovanje predstavnikov barmanskih zvez z vsega sveta. Razgovorom o organizaciji svetovnega barmanskega tekmovanja, ki bo prihodnje leto v Italiji, so prisostvovali tudi predstavniki sekcije barmanov Jugoslavije. Zanimivo je, da so jugoslovanski delegati predlagali, naj bi bilo zasedanje svetovne barmanske federacije prihodnje leto v naši deželi, hkrati pa so ponudili tudi organizacijo prihodnjega svetovnega barmanskega prvenstva.

Zveza barmanov Jugoslavije je sorazmerno še zelo mlada organizacija, naši barmani pa so že v kratkem času prejeli celo vrsto nacionalnih in mednarodnih priznanj. Vodstvo sekcije je pripravilo že dve državni prvenstvi v spretnostnem mešanju pijač. Posebno letošnje tekmovanje, ki je bilo v okviru 14. mednarodnega sejma vin, žganih pijač in sadnih sokov na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani, je imelo velik turistični pomen, saj so z alkoholnimi izdelki sodelovali ne le domači, pač pa tudi številni inozemski proizvajalci.

Med domačimi naj omenimo le Slovenija vino, Istravinoexport, Alko, Marijan Badel, Talis-Vinag, Dalmacija vino, Union, turistični agenciji Kompas in Putnik ter veletrgovino Prehrana. Sodelovala pa je tudi vrsta uglednih tujih tvrdk kot WTC iz Basla, Underberg iz Nemčije, Martell iz Francije in Stock iz Trsta.

od Jadrana do Avstralije

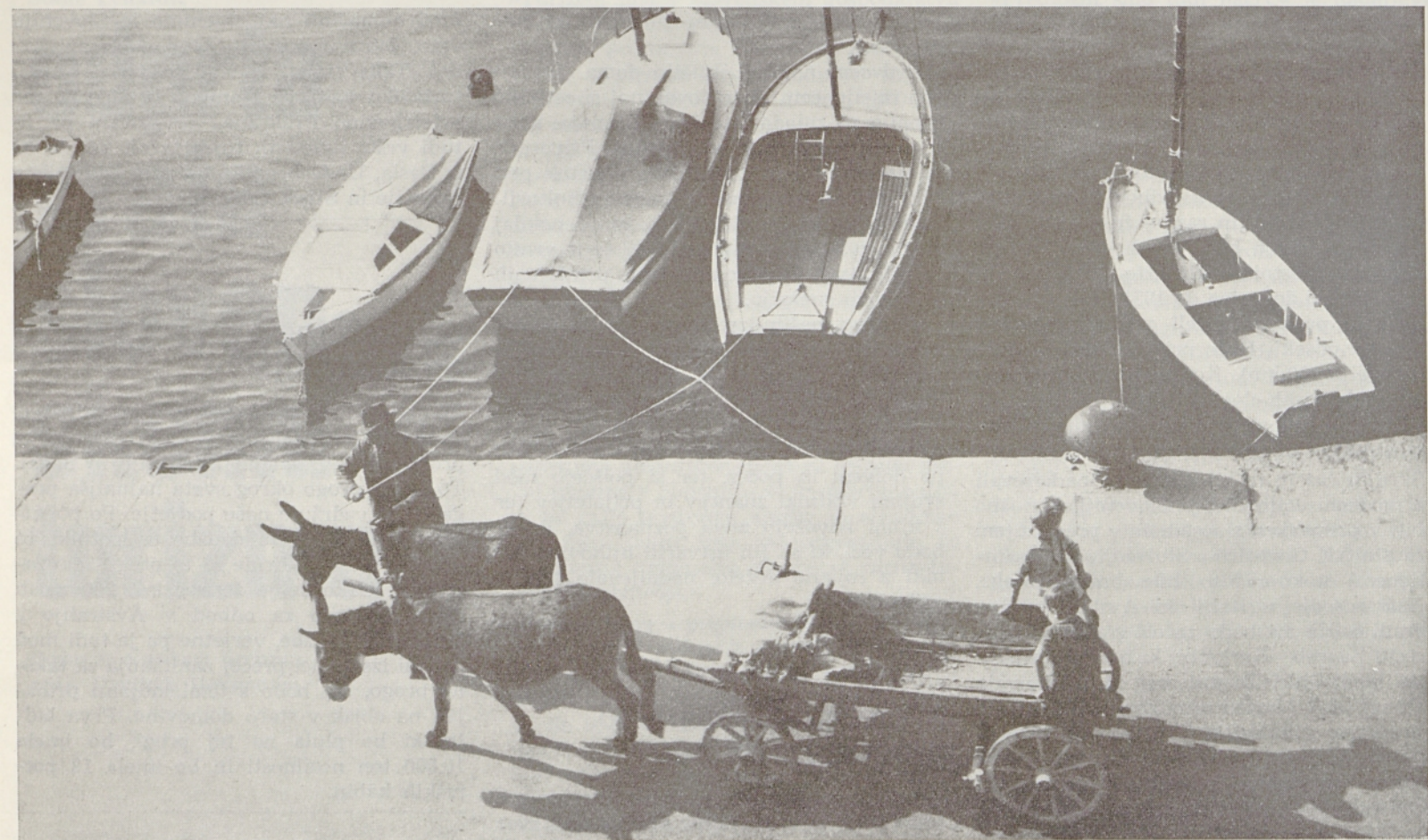
Podjetje »Jadranska slobodna plovdba« iz Splita je februarja uvedlo novo pomorsko progo od Jadrana do Avstralije in nazaj. To bo za progo okrog sveta najdaljša proga, ki jo vzdržuje naše podjetje. Po podatkih iz direkcije te družbe se potniki in domače ter tuje firme za to progo zelo zanimajo. Tako se je že več kot 200 naših ljudi prijavilo za odhod v Avstralijo z ladjami te družbe, verjetno pa je tudi med našimi izseljenci precej zanimanja za takšno progo, saj bodo s temi ladjami prihajali na obisk v staro domovino. Prva ladja, ki bo plula na tej progí, bo imela 10.500 ton nosilnosti in bo imela 12 potniških kabin.

moderna proizvodnja

V tovarni Gorenje v Velenju pride s tekočega traku vsak dan 500 pralnih strojev, konec leta pa bodo to število povečali na 800. Tovarna bo letos izdelala 30 do 60 odstotkov več strojev kot lani. Razen tega bodo letos izdelali dnevno še okrog 1000 raznih štedilnikov in dodatnih peči.

Tovarna je že prodala vso proizvodnjo do konca leta, vključno z izvozom v vrednosti 4 milijone dolarjev. Izvažajo v Zahodno Nemčijo, Avstrijo, Romunijo, Sovjetsko zvezo, Madžarsko, Poljsko, Nizozemsko in v skandinavske ter druge države.

Gorenje pa namerava razširiti proizvodnjo še na druge gospodinjske stroje. Tako bodo že aprila izročili namenu novo tovarno hladilnikov z zmogljivostjo 400.000 izdelkov na leto.

Poletni motiv s slovenske obale. ■ The Slovene coast in summer. Foto — Photo: Edi Selhaus

Janez Zrnec

buči morje adrijansko

Kamnita je primorska pokrajina, kamnita, pa vseeno zelena. Pridne roke so odstranile kamen po položnih gričih, prav tako sta izginila borna trava in grmičevje, ki sta rasla po gmajnah brez koristi. Namesto grmičevja rastejo danes grozdni trsi, med njimi pa breskve in marelice. Tu se dežela že odpre proti morju, ki s svojim blagim vplivom zmanjšuje moč mraza s celine. Zadaj, visoko nad vsem tem rajem, kipijo proti nebu skalne stene Črnega kalla, po robu obrasle z zanikrnim borovjem, ki se poleg brinja edino lahko preživlja na kamnitih tleh. Tudi podnebje se močno razlikuje, takrat, ko je na planoti še zima, veje iz doline prijeten dih pomladi.

Široka asfaltirana cesta hiti po dnu že izravnane doline rečice Rižane proti morju. Po pobočjih in ob cesti se vrstijo značilne, iz kamna zidane hišice, s svojimi skoraj ravnimi strehami.

Naenkrat se znajdemo pred križiščem, kjer cesta na levo zavije na mejni prehod Škofije in naprej v Trst, cesta na desno v Koper in naprej ob obali, cesta naravnost pa v Ankaran in naprej na mejni prehod Milje. Pa si poglejmo najprej ankaranski konec. Ankaran ima celini najbližje morje, zato je po položni obali zgrajenih precej počitniških hišic in domov in seveda daleč znani hotel Adria. Nedaleč od križišča naj omenim še bolnišnico v Valdoltri, ki je namenjena predvsem zdravljenju pljučnih obolenj. Dva kilometra naprej so si študentje uredili svojstven mednarodni študentski tabor, ki oživi vsako poletje. Poleg zidanih zgradb je ves hrib posejan z ličnimi lesenitnimi hišicami s po dvema ležiščema. Nizke cene in prijeten kraj poskrbijo, da je v sezoni tabor ves čas zaseden.

Koper je bil včasih otok

Po legendah iz sive davnine lahko povzemo, da je na mestu današnjega Kopra stala nekoč grška naselbina Aegida. Tej je sledil rimski Koper, ki je postal tudi osnova današnjega mesta.

Burna zgodovina je pustila mestu svojstven videz. Iznad strnjenih hiš in ozkih ulic so zadnji čas zrasle stanovanjske stolpnice in porušile srednjeveški videz mesta. Zaradi pomanjkanja prostora se je mesto začelo širiti onstran koprskega zaliva na grič Semedelo; lahko trdimo, da je danes že pol mesta na oni strani. Ta porast je Koper doživel po priključitvi k Jugoslaviji leta 1954, zlasti pa nazadnje ob izgradnji nove tovarne luke. Nedvomno je, da je koprška luka največji gospodarski objekt mesta in okolice, saj zaposluje precej prebivalstva in daje mestu utrip prekmorskega pristanišča. Iz ravnine za mestom se dvigajo skladišča in orjaški petrolejski tanki, to pa je šele začetek. V prihodnosti bodo na pustih ravnini zrasla še nova skladišča in pa obsežen kompleks industrijskih objektov, ki se bo pridružil tovarni Tomos, do sedaj največji tovarni na Koprskem. V njej izdelujejo razne motorje in mopede, v sodelovanju s francosko tovarno Citroën pa tudi avtomobile. Tudi kemični industriji se obeta porast, saj bodo surovine, ki bodo prispele prek morja, tako rekoč pri roki. Prav zdaj raste nov moderen objekt za izdelavo plastičnih mas IPLAS.

Izola se posveča turizmu

Po cesti tik ob morju, pravzaprav je zgrajena po nasipu, ki loči morje od ravnine, smo se peljali na nasprotno stran do Semedele. Ta predel je izrazito sodoben in moderen, saj ni starejši od deset let. Po griču se vrstijo stanovanjski stolpiči, vmes pa vile v zelenju visečih vrtov. Prav zdaj pa gradijo v kotlinici pod gričem novo naselje Olmo, katerega hišice so zgrajene v zahodnoameriškem stilu. In poceni so. Okrog sedem milijonov starih dinarjev. Nekajkrat je cesta zavijugala ob obali in pri zadnjem ovinku, kjer je dolgo vrsto let ležala ob obali med vojno potopljenega ladja Rex, se je odprl pogled na Izolo. Da je bila Izola včasih otok, pomeni že ime samo (ital. isola = otok). Izola, svoj nastanek

ima v rimski naselbini v Simonovem zalivu, gospodarsko močno zaostaja za Koper in tudi mnogo manjša je. V kraju sta dve večji tovarni, Delamaris, ki se je posvetila konzervni industriji in je vodilna slovenska tovrstna tovarna in Mehanotehna, kjer izdelujejo razne mehanske igrače za doma in za izvoz. Tovarna Delamaris daje kraju tudi pečat ribiškega mesta, saj je ob glavnem pomolu privezано pravo brodovje ribiških ladij in čolnov.

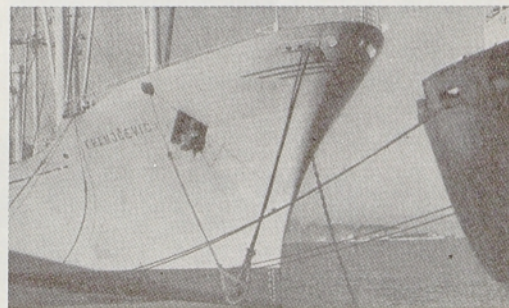
V zadnjem času pa so v Izoli posvetili več sredstev turizmu, saj imajo v načrtu gradnjo treh hotelov. Prvi bo po predvidevanjih gotov do prvega maja. Turistični objekti pa že stojijo v Simonovem zalivu, zlasti sta znana kopališče in restavracija, kjer je na specializaciji nekaj kuharjev iz italijanske Ferare, naši kuharji pa kuhajo v Italiji. Baje se te izmenjave zelo obnesejo in so v načrtu tudi v prihodnosti.

In okolica Izole. Obala ni revna, ampak se vzpne v gričevje, širom posajeno z vinsko trto in sadnim drevjem. Ker zemlja daje bolj malo, precej teh vinogradnikov dela tudi na morju kot ribiči, večina žensk pa je zaposlenih v tovarnah Delamaris in Mehanotehna. Zaradi skoposti zemlje jo mnogi zapuščajo, zaposlijo se v industriji ali pa se posvetijo turizmu. Nekaj teh starih hiš so preuredili v počitniške hišice.

nova ureditev piranske obale

Če se ognemo glavni cesti in se kar med brajdami napotimo navkreber, se nam z roba hriba odpre lep pogled na Strunjan, počitniško naselje, kjer pridobivajo tudi sol. Strunjanske soline so majhne, vendar je tu obala za to panogo prikladna. Ker pa ne predstavljajo pomembnega gospodarskega objekta, bo z dokončno ureditvijo obale tudi konec strunjanskih solin. Ko pridemo na vrh hriba, se nam oko zazre navzdol v Fieso. Fiesa praktično niti kraj ni, pač pa so med zelenjem postavljene redke hišice, ki ožive poleti. Fiesa je čudež narave, saj je kotlina odprta le na eni strani proti morju. Na dnu leži jezerce, ki je sladkovodno in ga le nekaj metrov kopne zemlje loči od morja.

Še nekaj korakov po hribu naprej in ustavimo se lahko v prijetni gostilni na Belem križu. Od tu je lep razgled po ve-

V Piranu je bil rojen znameniti violinist Giuseppe Tartini. Na mestnem trgu ima postavljen spomenik. ■ The famous violinist, Giuseppe Tartini was born in Piran. In town square is his beautiful statue.

Motiv iz koprškega pristanišča. Promet v njem iz leta v leto narašča. ■ A picture of Koper harbour. The traffic in it grows from year to year.

čini obale, v jasnem vremenu pa se vidijo tudi Benetke na eni in Triglav na drugi strani. Ta del obale je primeren tudi za letovanje pozimi, saj morje klimo ublaži. Spodaj je Piran, staro mestece, v zadnjem času pa skoraj izključno letovišče.

Prijetna za turiste je piranska Punta, kjer se ob obali vrstijo živopisane hiše. Na ploščadi pred njimi pa so urejeni gostilniški vrti. Prijetne so te piranske gostilnice, prijetno je sestiti poleti in se skriti v senco pred žgočim soncem pod zelenje, prijetno je sestiti tudi pozimi in nastaviti obraz šibkim sončnim žarkom. Najbolj znana od teh pa je gostilna Pri treh vdovah. Od kod to ime ne vem. Poleti se vsa Punta spremeni v kopališče, tu se zbere ves živi Piran, ki ga v vročih mesecih predstavljajo večinoma turisti s celine.

Včasih so mestu gospodovali gusarji, ki so jih Benečani po mnogih bojih pregnali. Danes na te slavne čase spominja le še pomorski krst, ki ga vsako leto prirede gojenci pomorske šole v Piranu. Seveda ta krst ni krvav, le nekaj »zelencev« vržejo stari morski volkovi v morje. Naj se navadijo slanega morja, če so mu posvetili življenje. Kasneje, ko končajo šolo, bodo na naših ladjah pluli po vseh svetovnih morjih.

Iz Pirana se napotimo vzdolž obale proti Portorožu. Ob poti naletimo tudi na staro piransko ladjedelnico, ki se bo morala kmalu umakniti. Za obalo od Pirana do Portoroža je predvidena turistična ureditev: gradnja kopališč, čolnarn, hotelov in podobnih objektov. Ko bo napravljeno vse to, bo naša obala z lahkoto konkurirala tudi svetovno znanim letoviščem.

V Portorož, v teh zgodnjih pomladanskih dneh prihajajo tisti, ki si žele miru. Vendar pa ta Portorož ni isti kot Portorož poleti, ko iz lokalov odmeva glasba, povsod je ples in zabava, parkirni prostori pa so polni avtomobilov, ponajveč s tujimi registracijami. Res je lep Portorož tiste dni, ko so vsi nasadi posajeni s cvetjem, ko se na obsežno plažo smeje sonce in greje mravljišče kopalcev.

Taka je slovenska obala, prelep kotiček, ki bo končno le dobro izkoriščen. Za severozahodni del obale je predvidena močna industrializacija, jugovzhodni del pa bodo preuredili v turistični eldorado.

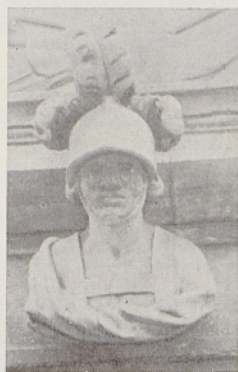
Koper — največje in gospodarsko najpomembnejše mesto na slovenski obali (prva slika zgoraj). ■ Koper — the biggest and economically most important town on the Slovene coast.

Piran, prikupno mestece, kjer danes že večina prebivalcev živi od turizma (druga, zgoraj levo). ■ Piran, picturesque little town on the Slovene coast. Today the majority of its inhabitants live by tourism.

Portorož, posnetek iz zraka. Mir in zelenje privablja množice domačih in tujih gostov z vsega sveta (druga zgoraj desno). ■ A bird's-eye view of Portorož. The peace and pleasant parks of Portorož allure lots of Yugoslav and foreign tourists from all over the world. Izola. Nekaj turizma, nekaj industrije. Znana je posebno tovarna ribjih konzerv. ■ Izola — a bit of tourism and a bit of industry. Especially well known is its tinned fish factory

Lado Zupančič

viteški naslov za redne goste

V Ljubljani so pred kratkim obnovili znano staro gostilno »Pri vitezu«. Vsi prostori in tudi zunanost so v starinskem slogu. Tudi jedilnik je zvest imenu gostilne, saj v njem zasledimo zares »viteške« jedi. ■ Recently the old inn, "Pri vitezu" in Ljubljana has been renewed. All rooms as well as the facade have been restored in the corresponding ancient style. Also the menu is faithful to the name of the inn — in it one can order really "knights" dishes.

Ljublanica je bila v srednjem veku pomembna plovna pot za rečni prevozniški promet, ki je potekal med obrtniško zelo močno Vrhniko prek ljubljanskega Barja do Brega, kjer je bilo še sredi 19. stoletja glavno rečno pristanišče srednjeveške Ljubljane.

Danes tega življenja na Bregu ni več, ostale pa so še stare hiše, ki nemo strme v motne valove lene reke in žive le še od spominov in tradicije, pa kljub temu ponosno razkazujejo svoja razpadajoča pročelja mimoidočim sprehajalcem. Tudi hiša s pročelno tablico Breg 20 se ni mnogo razlikovala od teh razpadajočih spomenikov, dokler se »Gostinsko podjetje Ljub-

ljana« ni odločilo, da obnovi nekdanjo gostilno, ki je v tej hiši obratovala že od leta 1754 in se je zaradi emblema viteške glave nad portalom čelne fasade imenovala »Pri vitezu«.

Ljublančani, ki so vedno radi z vsem na tekočem, seveda niso zamudili prilike, da si ne bi med prvimi ogledali novo gostinsko pridobitev, ki je bila odprta v drugi polovici januarja. Pa so tudi imeli kaj videti: že takoj ob vstopu se spogledaš s pravim viteškim oklepom, na levi strani je bife z lestenci na verigi in lepo rezljanimi barskimi stolčki, v Erazmovi sobi je zid iz »živega kamna«. V viteški dvorani je namesto običajnega prekrasen gotski obok, edini tovrstni še ohranjeni strop pri nas. Glavni salon krasi stara slika z motivom viteškega dvoboja, ima pa lepo rezljane sedeže in mize, kakršne so bile nekoč v ponos vsaki viteški dvorani. Še bi lahko naštevali zanimivosti, ki prijetno presenetijo, kot na primer lestenci v obliki sveč, ki so razmeščeni po vseh prostorih ali barvni mozaiki s podobami grajske gospode v oknih namesto običajnih stekel, potem pepelnikov v obliki viteškega oprsja... pa se raje ustavimo za hip še pri jedilnem listu, ki ima poudarek na perutnini in poleg običajnih jedil vsebuje še raznovrstne zanimive specialitete: tako lahko naročite Matjažovo juho, pijano kokoš, kuhano kokoš po kmečko ali pa recimo fazana po grofovsko, viteško nabodalo, kapun po načinu bogatega viteza, volovski hrbet po načinu viteza Predjamskega, cesarski grah in še dolgo vrsto drugih »viteških dobrot«.

švicarska šola v Skopju

V Skopju so v januarju odprli novo šolo — darilo Švice prebivalstvu glavnega makedonskega mesta. Pomagala naj bi odpraviti posledice, ki jih je pred šestimi leti prizadejal Skopju katastrofalni potres. Šolo, v kateri je prostora za 600 učencev, so zgradili na pobudo članov švicarske interparlamentarne unije. Njeni zastopniki so takoj po katastrofi obiskali mesto. Šola ima 18 učilnic, zgradili pa so tudi dve dvorani in vrsto drugih pomožnih prostorov. Imenovali so jo po znanem švicarskem pedagogu Pestaloziju.

Perica ob Krki — motiv, ki smo ga lahko posneli le v preteklosti, danes bi ga ne mogli več. Vodo je že preveč onesnažila industrija, pa tudi perejo naše gospodinje večinoma že s stroji. ■ A laundress at the river Krka — a picture which has been taken in the past,

because today you cannot find a woman washing her linen in the river — industry has spoiled all the rivers on the one hand and on the other, most of our housewives have washing machines.

starega mestnega jedra, vrsto tovarn, ki zaposlujejo na tisoče delavcev.

Mesto, prislonjeno na zeleno preprogo Trdinovih Gorjancev, je izhodišče za številne izlete v okolico. Med najprijetnejšimi potmi je izlet na šest kilometrov oddaljeno Trško goro, posajeno z vinogradi in zidanicami. Slovenski skladatelj Marjan Kozina je tu ustvarjal svoja dela... Pa tudi Trška gora spreminja svojo podobo. Nekoč tako zelo potrebna kmetu, da je pridelal nekaj sodov cvička zase in morda še malo za prodajo, je zdaj postala izletišče. S Trške gore se nudi čudovit pogled na mesto in Gorjance, kamor si hodijo Novomeščani hladit žejo k studencu Gosposdični.

Na desni od Trške gore, manj kot uro hoje, je grad Hmeljnik. Med narodnoosvobodilno vojno je bil požgan, podobna usoda pa je doletela še bližnja gradova Otočec in Stari grad. Hmeljnik je kljub temu, da je dandanes ruševina, prijetno izletišče. Stari grad pa nameravajo v kratkem obnoviti. Bližnji Otočec, slovita turistična točka ob avtomobilski cesti Ljubljana—Zagreb, pa s svojo romantično lego na otoku sredi Krke privablja vedno več ljudi z vsega sveta. Saj domala ni človeka, ki se ne bi ustavil tu, se sprehodil po lesenem mostu čez Krko ter se zastrel v stolpe gradu, ki so ga tako lepo restavrirali. Renesansne freske ter celotno fasado je v preteklem letu restavrator Jože Snoj obnovil. V prihodnje nameravajo urediti še pročelje pri vhodu, kjer je bila svojčas sončna ura. V poletnih mesecih v grajskem dvorišču nastopajo folklorne skupine z vseh strani sveta. Posebnost je še park okoli gradu, zasajen z redkim drevjem, reka Krka, ki obdaja Otočec, pa nudi izredne pogoje za ribolov, kopanje in čolnarjenje.

Bližnje Šmarješke Toplice postajajo osrednji rekreacijski center v novomeški okolici. Pred časom se je zdravilišče priključilo novomeškemu šolskemu centru — za gostinstvo in potem so začeli z obnavljanjem hotela in preurejanjem okolice. Le malokje najde turist, ki se hoče odpočiti, toliko tišine kot v Šmarjeških Toplicah. Tu je vse preskrbljeno za udobje turistov. Moderni hotel se lahko med drugim pohvali tudi s tem, da je v vsako sobo speljana termalna voda iz vrelcev. V letošnji pomladi bodo tu začeli z gradnjo dveh pokritih zimskih bazenov, uredili pa bodo

Peter Breščak

Noč trudna
molči,
nezamudna
beži
čez mestni trg luna sanjava...

Kettejevi verzi so vklesani na robu kamnitega vodnjaka na Glavnem trgu. Pred mestno hišo, starim Rotovžem, stojita doprsna kipa Janeza Trdine in Dragotina Ketteja, v avli študijske knjižnice Mirana Jarca pri Ljubljanskih vratih, kjer v stavbah še dandanes zaznaš nekdanjo mogočno utrdbo ob vstopu v mesto, je spomenik pesnika Mirana Jarca. V tem mestu, postavljenem na polotoku zelene Krke, je Božidar Jakac prvič vzel v roke skicirko ter skušal vnesti vanjo to, kar je nosil v sebi: del podedovane romantike, ki jo nosijo v sebi ljudje na Dolenjskem, ter del svoje notranje razviharjenosti.

Sprehod po Novem mestu oživlja najzanimivejše strani slovenske književnosti. Mesto, ki je pred leti zabeležilo 600-letnico obstoja, se s ponosom spominja svoje bogate kulturne zgodovine ter jo oživlja. Poseben čar je v mestih, ki so ohranila staro mestno jedro. domala neokrnjeno, saj je tako vez med sedanostjo in preteklostjo neposrednejša. Bogati arkadni hodniki meščanskih hiš, kapteljska cerkev s Tintorettojevim Miklavžem, bogata Dolenjska galerija z muzejem, ki priča o nenavadno razburkani preteklosti mesta... vse to bomo videli in globlje sprejemali, če si bomo odmislili moderna stanovanjska naselja na obodu

mesto, gradovi, ljudje...

Turistični sprehod po Novem mestu in okolici

Novo mesto, upravno, kulturno in gospodarsko središče Dolenjske. Tudi v turističnem pogledu vse bolj pridobiva na svoji pomembnosti. ■ Novo mesto administrative, cultural and economic-centre of Dolenjska. Its impor-

tance is increasing more and more from the point of view of tourism. Grad Tolsti vrh pod Gorjanci. ■ The castle Tolsti vrh under Gorjanci. Mlin ob Krki. ■ A mill on the Krka.

tudi kozmetične salone ter prostore za fizioterapijo. Za letovanje v Šmarjeških toplicah je veliko zanimanje med domačini in tudi tujci. Sprehodi od Šmarjeških toplic do Otočca so zlasti pri starejših turistih prav priljubljeni. Čisti zrak, hoja med raztresenimi zaselki ter polji in gozdom prežene še take skrbi . . .

Vrnimo se v Novo mesto. Na jugozahodu nas vabijo Dolenjske Toplice, Gorjanci nas privlačijo z zelenilom gozdov in planinsko kočico. Gracarjev turn pod Gorjanci, kjer je Trdina razpletal svoje Bajke in povesti o Gorjancih, ima v zadnjih letih vse več obiskovalcev. Smoletov Prežek, čeprav še vedno neobnovljen, privablja spomladi na travnike šolarje iz Novega mesta. Na Dolenjskem človek res ni v zadregi, kam bi se podal na izlet. Tu ni neona in trušča avtomobilskih siren, ne vpitja žag in zamolklih udarcev tovarniških stiskalnic: tu je vse šume vsrkal gozd in modrina nad zeleno pokrajino z zeleno reko.

petdnevni tednik na osnovni šoli

Prvi primer skrajšanega šolskega tednika na Dolenjskem, ki ima za cilj prosto soboto, so uvedli na osnovni šoli v Brestanici. Kaže, da se bo ta poskus obnesel. Učni program ni zaradi tega nič skrajšan, pač pa je šolsko leto za nekaj dni daljše. Krajše imajo tudi zimske počitnice, ki jih imajo lahko takrat, ko se šoli zdi čas najbolj primeren. Na tej šoli tudi uvajajo celodnevno bivanje otrok v šoli, kjer imajo otroci vso oskrbo in še dopolnilni pouk. Te novosti glede učnega časa kot varstva otrok omogočajo tako prostori nove šole kot potreben strokovni kader na šoli, ki glede tega polno sodeluje s starši.

večje zanimanje za ovčerejo

Med vojno in po vojni je ovčereja v Beli krajini domala zamrla. Topli izdelki iz domače volne od nogavic do jopic in puloverjev bodo spet v večji meri greli kmečke ljudi. Večje zanimanje za rejo ovac spodbuja tudi naraščajoče povpraševanje po jančkih, ki so pečeni na ražnju posebna specialiteta. Ovca je skromna žival, ki se pase od zgodnje pomladi do pozne jeseni in najde hrano tudi tam, kjer je je za ostalo živino premalo.

bo Senovo dobilo tovarno?

Prebivalci Senovega in okoliških krajev zadnji čas precej razpravljajo, kako bi se v tem kraju razvila industrija. Na predlog občinske skupščine v Krškem je posebna komisija izdelala v ta namen dva predloga. Po prvem bi kazalo v Senovem zgraditi tovarno keramičnih ploščic za oblogo pročelij. Precej potrebnih surovin bi bodoča tovarna dobivala v bližnji okolici Senovega in Brestanice. Po drugem predlogu pa naj bi v Senovem zaživela kovinska industrija. Mariborska Metalna naj bi imela tu svoj oddelek za kovinske konstrukcije, podobno kakor v Krmelju. Eno ali drugo, pravijo Senovčani, da bo le zaslužek, saj bi obe zvrsti industrije po približnih računih lahko zaposlili okrog 500 delavcev.

Vlajko Krivokapić

Integracijska gibanja V Sloveniji

Za integracijske procese v Sloveniji je zadnje čase značilno bogastvo raznih oblik. Za te pojave ni več običajno, da se začnejo in končajo z združitvijo dveh ali več podjetij, marveč nasprotno, množe se primeri s široko izbiro odločitev. Integracijski procesi se tudi ne razvijajo z »naglim« postopkom, marveč se opravlja to delo temeljito, ob uporabi znanstvenih in raziskovalnih metod. Nastale so najrazličnejše oblike sodelovanja, kooperacije in postopnega združevanja ali pridruževanja delovnih organizacij. To pa je mnogo več, kakor je bilo v tem pogledu storjenega v prejšnjih letih.

Sodelovanja sorodnih podjetij

Sodelovanje med delovnimi organizacijami kot znak integracijskih teženj se kaže v več gospodarskih panogah. Videti jo je in razvija se tam, kjer so potrebe proizvodnje presegle okvire obrtne proizvodnje, kjer so tržni pogoji močno zaostreni, da se neogibno vsiljujejo nove komercialne odločitve in tam, kjer tehnologija in organizacija dela zahtevata nove odločitve in prostore. Zanj je značilno, da ne pozna krajevnih, republiških in državnih meja in

da vse bolj prodira tudi na področje trgovine, prometa itd.

Lepa ponazoritev takšnega sodelovanja, ki se v nekaterih primerih razvije v integracijske procese, je primer »Slovenijalesa.« To znano ljubljansko uvozno-izvozno podjetje razvija plodno sodelovanje med trgovskim omrežjem in proizvodnjo. Uspehi so več kot očitni. To podjetje je razvilo sodelovanje s proizvajalci pohištva in lesene opreme v vsej Jugoslaviji. Spričo tega je najbrž prvo prišlo do prepričanja, da takšno sodelovanje ne more temeljiti samo na komercialnih oblikah, marveč da se mora bogatiti tudi z nekaterimi ustvarjalnimi težnjami. Tako je bil pri »Slovenijalesu« ustanovljen projektantski biro, nadalje biro za usmerjanje in proučevanje proizvodnje in ponudbe. Ti dve službi sta kmalu ugotovili, da je proizvodni program lesne industrije Slovenije, pa tudi vse dežele, precej uniformiran, nedomiseln, starokopiten in zato je tudi izbira izvoznih poslov omejena. To ljubljansko podjetje že precej dolgo čuti pomanjkanje končnih izdelkov in zato je opozorilo vse proizvajalce tudi na to.

Opozorilo ni ostalo brez odmeva. Nasprotno. Mnogi proizvajalci so začeli prilagajevati proizvodne programe izvoznim poslom »Slovenijalesa«. To pa je tudi logično tembolj, če vemo, da ima »Slovenijales« močno razvejeno trgovinsko omrežje v svetu, da njegov izvoz iz leta v leto narašča za kakih 25 %, da gre 97 % izvoza na konvertibilna področja, da so njegovi največji kupci Zahodna Nemčija, ZDA, Francija itd. Tako je sodelovanje začelo preraščati samo sebe in spodbuja integracije manjših proizvajalcev s trgovskim podjetjem. Tako je bilo doslej temu podjetju priključeni že več tovarn, med katerimi je treba omeniti tovarne pohištva v Idriji, Ajdovščini, Radomljah, Domžalah, Begunjah in »Soro« v Medvodah.

Kooperacija

Kooperativni odnosi so pogojeni z dvojno potrebo. Sodobno gospodarstvo predvsem ne more shajati brez kooperacije, ker ni več splošnih proizvajalcev. Ta stran kooperacije pa nas ne zanima toliko, da bi se ukvarjali z njo. Ta stran kooperacije je objektivizirana. Nasprotno, zanimiva je ona druga stran kooperacije, ki se uvaja

na občutljivih področjih, npr. področju intelektualnega dela itd. Ponazoritev te oblike kooperacije nam pokažejo inštituti, ki se čedalje bolj uveljavljajo kot nekakšna združenja proizvajalcev na področju modernizacije in specializacije gospodarstva. Takšne inštitute pa imamo pri znanstvenih in raziskovalnih ustanovah, pri pedagoških zavodih in delovnih organizacijah.

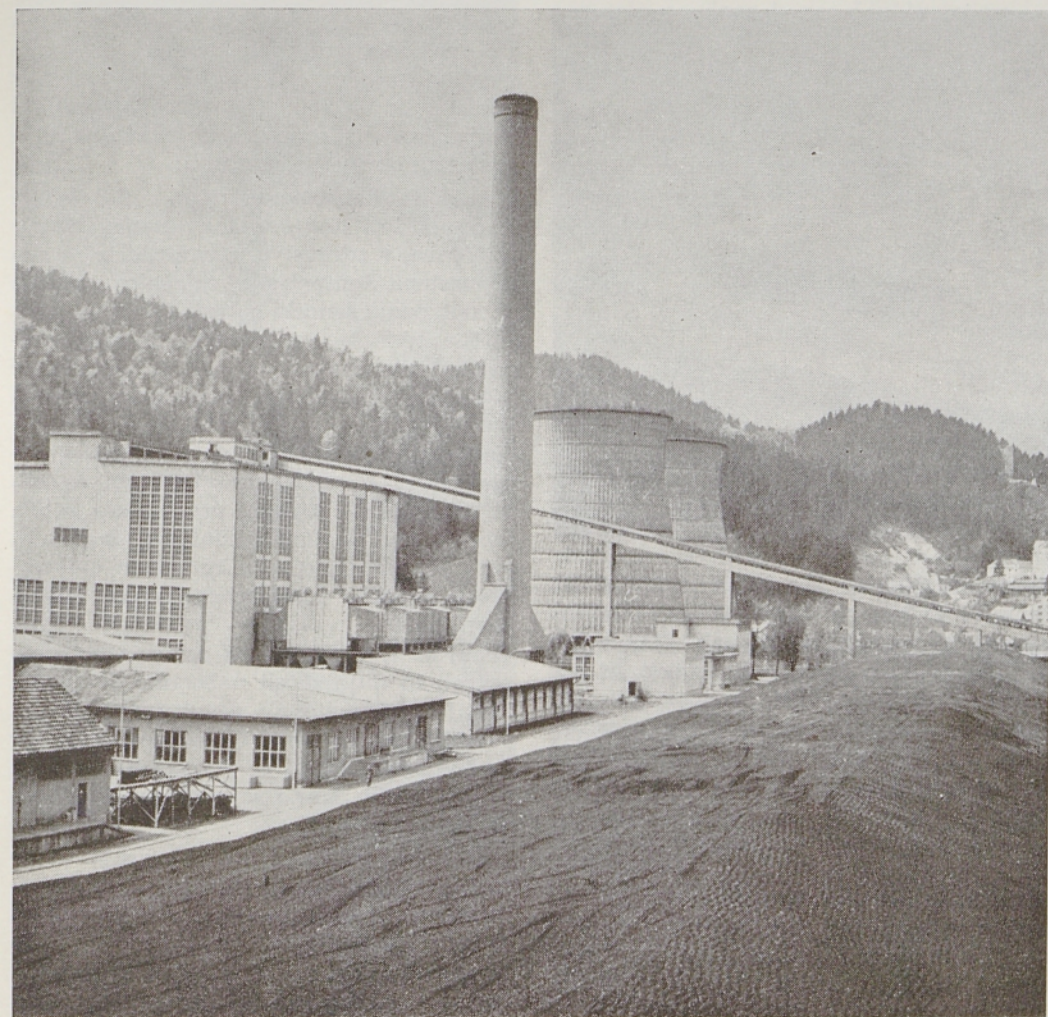
Lep primer takega poslovanja je recimo hmeljarski inštitut v Žalcu, ki opravlja znanstvene in raziskovalne posle za vse pridelovalce hmelja v državi ne glede na to, ali so del kmetijskega kombinata v Žalcu (torej njegovega ustanovitelja) ali ne. Tak primer je tudi tekstilni inštitut v Mariboru, našli pa bi jih še več.

Lepa ponazoritev kooperativnih odnosov kot koraka, ki postopoma pripelje do integracije, torej pridružitve ali združitve, so odnosi med kmetijskimi kombinati in zadrugami na eni ter zadrugami in kmeti na drugi strani. V prvem primeru se kooperacija nanaša na širše področje, in sicer ne samo na področje pridelovanja poljskih pridelkov, marveč tudi na področje njihove predelave, prodaje itd.

Širša oblika kooperacije, ki presega republiške in državne meje, je primer »Iskre«, ki na primer z znano tovarno Braun izdeluje brivske aparate, nadalje Tomosa iz Kopra, ki izdeluje avtomobile francoske tovarne »Citroën«, »Rada Končarja« iz Zagreba, ki izdeluje pralne stroje v kooperaciji s tovarno Castor itd. Kooperacija je torej zelo razvita, in sicer ne samo v smeri izdelovanja delov, marveč tudi na širšem, popolnejšem področju. Njej se je treba zahvaliti, da je slovensko, pa tudi večji del jugoslovanskega gospodarstva položil prve temelje povezave s tujim gospodarstvom ter utrdil medsebojno sodelovanje in menjava znotraj nje, ki ne poteka več po poenostavljeni poti proizvajalec—kupec, marveč tudi širše v izmenjavi strokovne dokumentacije, proizvodnih programov (torej na področju delitve dela) itd.

Integracija

Kot krona sodelovanja in kooperacije (v večini primerov) se pojavlja integracija. Takih procesov je bilo zadnje čase v Sloveniji več. Med njimi jih bomo omenili samo nekaj zato, ker nam omogočajo naj-

Termoelektrarna Šoštanj. ■ The power-station of Šoštanj.

boljšo ponazoritev tistega, kar hočemo povedati.

Tak primer je integracija mariborskega »Tobija« z znano celjsko tovarno »EMO«. Do te integracije je prišlo po dolgoletnem tavanju »Tobija« v okviru integriranega združenega podjetja »EM« iz Maribora, kjer se ni moglo razviti tako, kakor se mora razviti integrirano podjetje. »Tobi« in »EM« sta namreč ostala pri istem programu, po katerem sta proizvajala pred združitvijo. To pa ni dobro. S pridružitvijo »Tobija« k »EMO« se je stvar iz temeljev spremenila. »Tobi« je izgubil svoj in dobil nov program, ki je nastal kot posledica delitve dela v novem podjetju. Enak primer je tudi z integracijo »EMO« s

tovarno emajliranih izdelkov iz Kruševca (Srbija), ki je proizvajala vsevprek. Po integraciji izdeluje ta tovarna samo kopalne kadi. Rezultat takšne integracije je zelo dober. Obe tovarni sta po dveh, treh mesecih postali rentabilni. In ne samo to. Za njun razvoj skrbi že vpeljana in dobro organizirana razvojno-raziskovalna služba podjetja »EMO«.

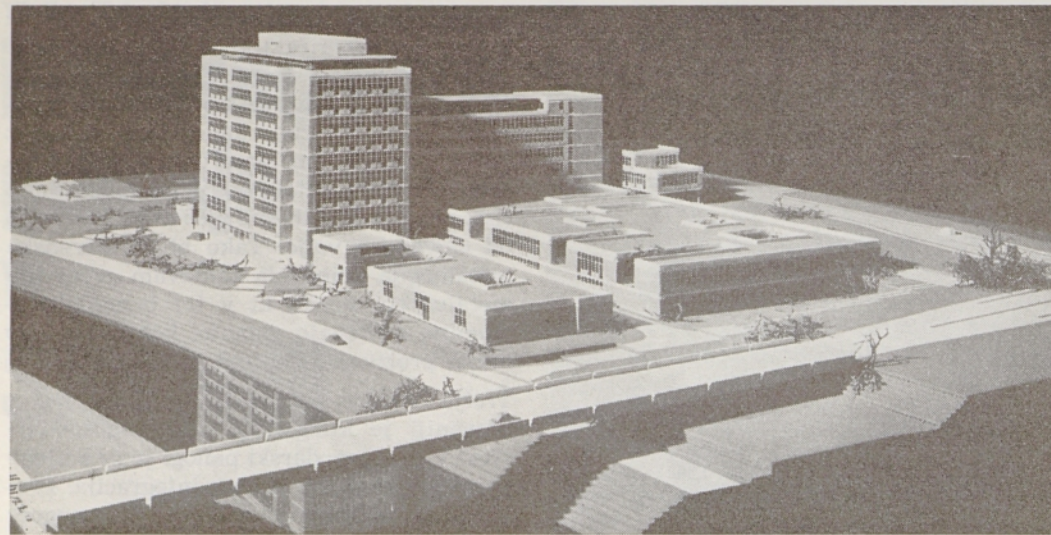
Ponazoritev nekoliko bolj zapletene integracije so integracijski procesi v slovenskem železarstvu. Tam cilj integracije ni samo notranja delitev dela, marveč tudi modernizacija itd. Zato se ti integracijski procesi razvijajo mnogo počasneje, pač pa mnogo bolj zapleteno. Vse je treba dobro proučiti, dojeti in izoblikovati. Zato do

integracije kot takšne še ni prišlo. Njena krona pa se pričakuje v letošnjem letu. Tako bi imele tri slovenske železarne enotno komercialno službo, enotno znanstveno-raziskovalno službo, kadrovske službe z enim proizvodnim programom itd. Železarne bi torej ostale, združilo bi se samo tisto, kar je v njih subjektivno in odvisno od človekove volje. Tako bi se slovenska metalurgija približala zahtevam svetovnih metalurških norm, ki v tej panogi brezpogojno zahtevajo gigante, ker samo tako lahko proizvajajo poceni in dobro.

Tretja oblika integracijskih procesov v Sloveniji je integracija elektro-gospodarstva. V tej gospodarski panogi je že z njeno naravo opravljena fizična integracija. Proizvodnje električne energije ni mogoče prodajati v paketih, marveč nasprotno, porabnikom jo je treba dovažati po žicah. To je fizična integracija. Pri tem gre za drugačno obliko integracije, za integracijo služb, ki kontrolirajo proizvodnjo, ki jo prodajajo in ki skrbijo za razširitev. Pri tem ne gre za delitev dela ali izpopolnjevanje proizvodnega programa. Ne. Tu se želi z integracijo znižati proizvodne stroške, ki so pogojno odvisni od velikega števila podjetij. Pri tem pa ne gre vse najboljše. Na tej poti so nastale mnoge ovire, največ pa je človeških. Mnogim ljudem v tej panogi žal ni jasno, da je ta panoga neposredno odvisna od porabnikov, torej od gospodarstva, ki je edino sposobno, da jo reproducira tako, kakor je treba. Da pa bi slovensko gospodarstvo to delalo, želi imeti integrirano elektrogospodarstvo. Zato v tej panogi ni prišlo do popolne integracije, prišlo pa je do delne. Štiri podjetja so se združila v novo podjetje »Dravske elektrarne«. Zunaj tega podjetja so ostala še tri podjetja »Soške elektrarne«, »Savske elektrarne« in TE Šoštanj.

In na koncu, tam, kjer nastajajo integracijski procesi, se lahko pojavljajo tudi dezintegracijski. Le-ti nastajajo kot rezultat slabo pojmovanih integracijskih hotenj. To so razdružitve, ki so tu znova nastale — dvoje uglednejših podjetij v Mariboru — »Talis-Vinag«, iz katerega sta nastali dve podjetji: »Talis« in »Vinag« in razdružitve podjetja »EM«. Takšni procesi niso zaželeni. Če pa se pojavljajo kot bumerang, so poučni. Omenjena podjetja so to nedvomno.

Maketa novega Onkološkega inštituta v Ljubljani, katerega prvi objekt bodo začeli graditi že letos. ■ The model of the new Oncology Institute. Works on the first part of the Institute will start this year.

Jana Milčinski

da bi le bilo zdravje

Ob dnevu žena — pomenek z zdravnico

Zdravnica Božena Ravnihar je ena tistih žena, ki je bila zmerom med prvimi tam, kjer so jo najbolj potrebovali. Med vojno je bilo to med partizani, kamor je kot mlada zdravnica odšla že spomladi leta 1942. Skrbela je za ranjence v partizanski bolnici v Kočevskem Rogu, pozneje pa v bolnici pod Snežnikom nad Babnim poljem.

Delo v partizanskih bolnišnicah je terjalo pogumnega, izkušenega in iznajdljivega človeka. Iz nič je bilo treba ustvariti vsaj kolikor toliko ugodne pogoje za zdravljenje, za reševanje življenj tudi najtežjim ranjencem. Morda si je prav tu zdravnica Božena Ravnihar nabrala izkušnje, ki ji koristijo zdaj, ko iz nič ustvarja sodobno, moderno urejeno zdravstveno ustanovo — Onkološki inštitut.

Želja, pomagati bolnemu človeku, jo je vodila v študij medicine. In že kot študentka se je zavzela za boj proti najnevarnejši in najbolj zahrbtni bolezni — proti raku.

Ko se je vrnila iz vojske, se je takoj zanimala za mesto v Onkološkem inštitutu. Tu so potrebovali pridnih, izkušenih rok. Nastavili so jo za vodjo laboratorija. Laboratoriji so bili med vojno opuščeni in treba je bilo začeti iz nič. Zdravnici Boženi Ravnihar je že po enem letu uspelo vzpostaviti redno delo. Potem so jo kot štipendistko svetovne zdravstvene organizacije poslali na študij v inozemstvo.

Obogatena z novim znanjem in novimi izkušnjami se je vrnila na delo v domovi-

no. Posvetila se je predvsem radioterapiji in organizaciji zdravstvene službe. Od asistenta je napredovala v docenta, potem v profesorja in končno je po upokojitvi prejšnjega predstojnika dr. Šavnika prevzela tudi vodstvo inštituta.

Vsi se še dobro spominjamo, kakšno je bilo pred leti stanje v Onkološkem inštitutu. Stara, v zdravstvene namene le za silo preurejena šentpetska vojašnica, je bila prenatrana; bolniki so ležali kar na nosilih po hodnikih, zdravljenje je bilo otežkočeno, za raziskave ni bilo prostora in ne možnosti. Bolezen pa se je širila bolj in bolj.

Vse to je vznemirilo ljudi. Načrti za gradnjo novega Onkološkega inštituta so bili že pripravljeni, toda na prvo mesto je bila postavljena gradnja kliničnih bolnišnic, nato so bili izgledi za zgraditev Onkološkega inštituta odmaknjeni daleč v bodočnost.

Tedaj so ljudje sami od sebe, iz notranje zavesti in nuje začeli nabiralno akcijo. Zakaj bi razmetavali denar in z dragimi osmrtnicami in venci častili pokojnike, če za žive, za tiste, ki so pomoči najbolj potrebni in jim lahko še pomagamo, ni poskrbljeno?

In čez čas: zakaj bi pošiljali drage novoletne čestitke, ki nikomur ne koristijo — darujmo raje za zdravstveno ustanovo, ki vodi boj proti raku.

In tako so začeli na bančni račun Onkološkega inštituta prihajati denarni prispevki; v časopisih so bili vsak teden objavljeni dolgi stolpci imen vseh tistih, ki so v počastitev pokojnikov darovali denar za gradnjo Onkološkega inštituta.

Razumevanje in pripravljenost, ki so jo pokazali ljudje, je bila zares presenetljiva. Kmalu je organizacijo teh prostovoljnih prispevkov prevzel sam inštitut in jo iz prvotne zgolj dobrodelne akcije preusmeril tudi v vzgojno prosvetno zdravstveno akcijo. Delovnim organizacijam, ki so pokazale prav izredno razumevanje — težko bi bilo naštetih posamezne najbolj prizadevne darovalce, ne da bi drugim, prav tako prizadevnim, naredili krivico — so začeli pošiljati poročila o zbranem denarju, večjim podjetjem so podarili knjigo dr. Žitnika: Rak — bolezen naših dni, predvsem pa so pojasnjevali problem raka, njegove simptome, kdaj in kam naj

Dr. Božena Ravniharjeva, predstojnica Onkološkega inštituta v Ljubljani. ■ Dr. Božena Ravnihar, the head of the Oncology Institute in Ljubljana.

se ljudje zatečejo, če je nakazan le najmanjši sum rakastega obolenja.

Tudi posamezniki so že poklonili visoke zneske, med njimi na primer Edvard Kardelj, ki je ob Novem letu poklonil kar milijon in dvesto tisoč starih dinarjev.

Sčasoma bodo dobrodelno akcijo preuredili v Ligo za boj proti raku po vzoru drugih, zlasti ameriških držav, kjer ta liga že dolgo opravlja važno poslanstvo v obliki stalne prostovoljne pomoči prebivalcev v boju proti raku. Ob tako vsesplošni mobilizaciji prebivalstva je tudi delo zdravstvenih strokovnjakov lažje in uspešnejše.

Danes na inštitutu ni več takšne stiske za prostor; pred časom so dobili v uporabo bivšo gluhonemnico in nekaj manjših provizorijev. Ko bo zgrajen klinični center, bo Onkološki inštitut prevzel tudi izpraznjeno današnje interno kliniko, tako da bodo oddelki čimbolj povezani in s tem delo kolikor toliko olajšano.

Največ težav je z radiološko terapijo, saj je treba mnoge bolnike voziti na obseva-

nje celo na drug konec Ljubljane, na inštitut Jožefa Štefana. Zato so se odločili, da bodo z doslej nabranim denarjem najprej zgradili oddelek za radiološko diagnostiko in terapijo. Izdelani so že načrti, določena je lokacija na drugi strani Ljubljane, nekaj korakov naprej od nekdanje »Cukrarnice« in če ne bo kakšnih nepredvidenih zaprek, bodo z gradnjo začeli že to pomlad.

Vsi vemo, da se rak nezadržno širi. Leta 1966 je bilo pri nas zabeleženih 3717 novih obolenj; zdaj se že vse bolj bližamo številki 4000 novih obolenj na leto. Po umrljivosti je rak na drugem mestu, takoj za boleznimi srca in ožilja.

Ozdravljivost je poprečno 35-procentna — pri ženskah je relativno več obolenj pa tudi več ozdravitev kot pri moških, ki obolevajo predvsem na raku na pljučih in na želodcu; tu pa je umrljivost mnogo večja.

Zato so tu potrebni najrazličnejši ukrepi. Predvsem vsesplošna prosvetljenost ljudi, ki jo bo širila Liga za boj proti raku; razen tega pa je nujna dograditev celotnega inštituta, ki ne bo le zdravstvena, temveč tudi raziskovalna in pedagoška znanstvena ustanova.

Celotni načrt zajema zgraditev bolniškega objekta s 400 posteljami, operacijske sobe, laboratorije in ambulante. Boj proti raku je boj proti zahrbtnemu sovražniku; zajeti mora celotno zdravstveno službo od internistov, kirurgov in ginekologov do specialistov za kožne bolezni in še vrsto drugih. Saj rak napada celoten človeški organizem in pri zdravljenju so potrebni najrazličnejši specialisti. Boj proti raku je trd boj — boj za življenje in smrt. Dolg je seznam bolnikov — tudi nekaj naših rojakov je med njimi — ki so jim na Onkološkem inštitutu ohranili ali vsaj za vrsto let podaljšali življenje.

Ko bo zgrajen nov, sodobno urejen Onkološki inštitut, bo zdravljenje še uspešnejše. Z zlatimi črkami bo v njem zabeležen seznam vseh tistih, ki so že in ki še bodo prispevali h gradnji tega za zdravje naših ljudi tako prepotrebne zdravstvenega objekta. Pred vsemi pa bo moralo biti zapisano ime predstojnice inštituta, zdravnice Božene Ravniharjeve, ki stoji v prvih linijah te trde, a vztrajne borbe proti sovražniku človeštva št. 1 — proti raku.

izboljšanje v odnosih med Jugoslavijo in Avstralijo

V odnosih med Jugoslavijo in Avstralijo so v zadnjem času znamenja, da se je začelo hitreje »premikati« kot doslej. K temu so brez dvoma prispevali obiski avstralskega zunanjega ministra Paula Haslucka, ministra za emigracijo Billyja Sneddena, avstralskega ministra za trgovino in študijske delegacije, ki je obiskala več naših republik, med drugimi tudi Slovenijo.

Četudi Avstralija ne vodi politike neuvrščeniosti, pa z zanimanjem spremlja miroljubna prizadevanja Jugoslavije. V dosedanjih jugoslovansko-avstralskih pogovorih so posvetili pozornost aktualnim mednarodnim problemom, še posebej pa dvostranskemu sodelovanju. Prav na področju sodelovanja z Avstralijo pa so pomembni naši izseljenci v Avstraliji. Med priseljenci v Avstraliji so Jugoslovani po številu na tretjem mestu; pred njimi so le Angleži in Italijani. Na splošno vlada med Avstralci prepričanje, da so se naši ljudje hitro in dobro prilagodili razmeram v tej deželi in tudi minister Hasluck je poudaril, da so naši ljudje znani kot »dobri delavci«. Kar zadeva politiko priseljevanja, pa so med našim in avstralskim stališčem nekatere načelne razlike. Naši delavci odhajajo začasno na delo v nekatere države zahodne Evrope ter se po nekaj letih za stalno vrnejo v domovino. Avstralci pa bi želeli, da bi se tam naselili naši ljudje za stalno.

Navkljub geografskim pregradam pa so možnosti za razširitev sodelovanja na gospodarskem, kulturnem in drugih področjih. Z naše strani je treba predvsem izkoristiti in podpreti izjavo avstralskega zunanjega ministra Haslucka, ki je dejal, da morajo Jugoslovani »predvsem povečati izvoz v to deželo in da bo avstralska vlada pri tem nudila vso pomoč.«

Možnosti so tudi za razvoj turizma. Dober začetek so že obiski naših izseljencev. Vsako leto jih pride več. Jugoslavija pa bi bila lahko privlačna tudi za avstralske turiste, saj so Avstralci znani po tem, da radi potujejo.

Želeti bi bilo, da bi k uresničevanju teh načrtov prispevali tudi naši izseljenci in bi postali tako most sodelovanja med nami in Avstralijo.

Stane Lenardič

Jurij Holy

kar boš sejal, to boš žel

»Radovednost«. Foto: Joco Žnidaršič. ■ »As you sow, so you will reap«. So says the old Slovene saying, which is well known to a great number of our youth.

Fant, ki sem ga spoznal v Žalcu, je Damjan Kržišnik. Vsak dan se vozi v gimnazijo v 9 km oddaljeno Celje, mora se učiti, je pa tudi sodelavec pri pripravljanju raznih prireditev za mlade someščane. Nenedoma — sam ne vem kdaj in zakaj — mi je pričel pripovedovati o nekem dogodku, ki ga je doživel lani v Zagrebu. Tam je mladina, organizirana v brigadah, utrjevala nasipe ob Savi, da ne bi več poplavljalja mesta. Damjan je bil član štaba brigade »Dušana Finžgarja« iz Celja, ki je

bila zaradi zelo uspešnega dela odlikovana. »Ne morete si misliti,« mi je pripovedoval, »kaj je to za nas pomenilo. Brigadirji so kar ponoreli od veselja...«

Tudi Štefana Simončiča sem spoznal v Žalcu, čeprav je doma v bližnjih Gotovljah. To je črnolas fant krepke postave in poln zaupanja v svojo prihodnost. Končal je srednjo tehniško šolo strojne stroke, se vpisal na strojno fakulteto, kjer namerava diplomirati le na prvi stopnji, to se pravi, da bo na tej fakulteti študiral samo dve leti. Nato bo začel študirati agronomijo. Ima svojo kmetijo, s katero želi zaslužiti toliko, da bo vse načrtovane študije dokončal. Kot vsak pa je tudi njegov začetek težak, kajti zdaj ima malo denarja. Zato hodi v službo. S prisluženim denarjem si bo najprej nakupil vse, kar potrebuje za začetek del na kmetiji, ko pa bo jeseni pridelek pod streho, upa, da bo imel začetni kapital za kmetovanje že zagotovljen. Kolikor mu bo dovoljeval zakon, si bo dokupil zemlje, nakupil si bo stroje in delal, delal. Tudi za kmetijske kulture se je že odločil. Prvo leto bo zasejal koruzo in zasadil krompir, za drugo leto misli na pšenico. O tem, kaj namerava gojiti pozneje, se nisva pogovarjala. Podjeten fant, tale Štefan, ali ne?

Nekega prav mrzlega januarskega popoldneva me je na mojih novinarskih potepanjih zaneslo v Brežice, prijazno mestece

Drobeci srečanj z mladimi ljudmi

ob sotočju dveh rek — hitreje, ne preveč čiste Save in počasnejše, čistejše in sploh za oko prijetnejše Krke. Brežice se ne ponášajo z velikostjo. Premorejo vsega skupaj okrog 3.000 prebivalcev. Ko sem torej prispel tja, sem sedel v gostilno sredi mesta. Naročil sem si toplo pijačo in počasi pil, ko je prisedel k meni fant, s katerim sem se kaj kmalu začel pogovarjati. Povedal mi je, da se piše Drago Osredkar, da je doma v Čatežu blizu Brežic, da je končal osnovno šolo v Brežicah, v Kranju pa srednjo tekstilno šolo. V Zagrebu je delal v tekstilni tovarni dve leti, od tam pa jo je mahnil v Avstrijo, kjer je delal kot ključavničar. Pri podobnem delu je tudi zdaj, ko je v Nemčiji. Tja je odpotoval nekaj dni po najinem razgovoru. S svojo zaročenko kujeta velike življenjske načrte. Ko bosta zaslužila dovolj denarja, se bosta vrnila v domovino, si postavila hišo in frizerski salon. Drago seveda ni frizer kot njegova zaročenka, vendar bo, kar je za trdno sklenil, to postal, ko se vrne. Opraviti bo moral pač predpisani izpit. Zdaj pa dela po cele dneve, če se dá, tudi ponoči. Ni preveč prijetno, bo pa zato prijetno tedaj, ko se bodo njegovi načrti začeli spreminjati v resničnost. Bil je hladen zimski večer, na ljubljanskih ulicah pa je bilo živahno kot vedno tam okrog 19. ure. Odpravljal sem se na predavanje, ki so ga organizirali mladi slovenski entomologi na filozofski fakulteti. V notranjosti fakultetne zgradbe je bilo nenavadno mirno, le tu in tam sem videl kakega študenta. Pravo nasprotje z nemirnostjo na ulicah. Mirno je bilo tudi v predavalnici, kjer je neki študent predaval o življenju mravelj. Za razgovor sem izbral Natašo Rupnik, študentko III. letnika biologije. Povedala mi je, da namerava v kratkem odpotovati v devetčlanski skupini v Senegal. Zdaj je seveda že odpotovala. Skupina se je na to dolgo pot odpravila iz študijskih in raziskovalnih razlogov. »Morda,« je tudi rekla Nataša, »bo moč pripraviti na račun ekskurzije diplomsko nalogo.« Vendar podjetna skupina ne bo samo študirala in raziskovala. Za televizijo bo posnela dve reportaži, nekemu zabavnemu časopisu bo kar sproti pošiljala dnevnik, članke pa strokovnim publikacijam. Več člankov bodo člani skupine napisali šele, ko se vrnejo.

Kako se dandanes pri nas oblači mladina?

Bernarda Rakovec

mlada moda po sloven- sko

Ni še tako dolgo od časov, ko si v Ljubljani slehernega tujca prepoznal že na daljavo: izdajala ga je obleka, pa čevlji, torbica in ne nazadnje pri ženskah — »make up« ali šminka po domače.

Toda časi se spreminjajo. Razvijajoči se domača modna in kozmetična industrija sta storili svoje, na pomoč pa so priskočile še odprte meje. Mladi in stari so začeli odhajati na izlete v tujino, še zlasti v sosedno Italijo. Trst je postal prava druga Ljubljana. In tako so Slovenci, v prvi vrsti mladi, polagoma začeli posnemati svoje vrstnike v Italiji. Tam so kupovali modne revije in cenejše modno blago, zlasti drobnarije v stilu zadnjih modnih krikov, doma so šivali modele iz modnih časopisov in se začeli ličiti tako, kot italijanska mladina.

Sprehod po mestnih ulicah

Danes »modni« izleti v tujino niso več brezpogojna nujnost. Doma je mogoče kupiti že marsikaj zares modernega in domače modne revije in modni časopisi so povsem zanesljiv kašipot k oblekam, ki naj bi jih nosili v prihodnjih mesecih. Že sprehod po ljubljanskih ulicah, zlasti opoldne, ko se polnijo z dijaki in študenti, zgovorno pripoveduje o tem, kaj slovenski mladi radi nosijo, kako se radi češejo in ličijo.

Kakšni so torej?

Dekleta so že prave mojstrice, kar zadeva make-up. Ust si sicer skoraj ne šminkajo, ali pa uporabljajo le zelo svetle odenke rdečila, zato pa tem več pozornosti posvečajo ličenju oči in tenu. Priznati je treba, da so v tem že docela dosegle svoje vrstnice v tujini. Še več: čeprav se ličijo zelo pogosto in dokaj močno, vseeno le redko srečaš ekscentričnosti in pretiravanja, kakršna so doma, denimo, v Londonu, Parizu, Milanu in drugih velikih zahodnih mestih. Poleg tega jim je tudi kozmetična industrija vse bolj naklonjena. Številne domače tovarne izdelujejo po tujih licencah kozmetične preparate najznamenitejših tujih kozmetičnih firm. Zadnje čase se najbolj uveljavlja Helena Rubinstein, pa tudi Pond'sovih kolekcij, Maxa Factorja in drugih naša dekleta ne zametujejo. Kozmetiko tako dobesečno od A do Ž kupujejo že v domačih trgovinah.

Zenske hlačne kostime je k nam zanesla tuja moda, vendar pa se v zadnjem času vse bolj uveljavljajo. Vsekakor pa so predvsem posebnost »Mode '69«. ■ The woman's trousers-costume copied by foreign fashion; still frequently seen on our streets. Anyway it is a theme of the fashion show »Moda '69«.

Kar zadeva pričeske, so še vedno priljubljene gladke, dolge frizure s »šiškami« na oči. Moda močno skodranih las se razen redkih izjem pri nas kar ne more »prijeti«. Nekoč številne oksidirane blondinke so z ulic skoraj povsem izginile. Dekleta se najrajši drže svoje barve las, ki jo pestrijo z najraznovrstnejšimi nevsiljivimi prelivami. Modo poudarjajo mladi, kot smo omenili, zlasti z nekaterimi tipičnimi sezonskimi dodatki. Lani so bila tako vsa dekleta podobna Bonnie, v prvi vrsti kar zadeva znamenite baretke, pasove in torbice na dolgih ročajih. Tudi rdeče-belo-modrih barvnih kombinacij je po ulicah kar mrgolelo.

Letos so v skladu z modnimi zahtevami baretke večje, nekakšne modne kape, mladi silno ljubijo dolge, mehke šale z resami, ki jih ovijejo bodisi okoli vratu ali čez glavo in zavijajo nazaj čez hrbet. V barvah se še love. Letošnja zimska črna in sivina jim ne ugajata prav posebno in marsikateri plašč še vedno koketira z lanskimi ali celo predlanskimi barvami. Le kroji so letošnji. V prvi vrsti so si naredili pas.

Prave, tiste skrajne mini mode pri nas pravzaprav sploh poznali nismo. Po drugi strani pa je res tudi, da so se krila deklet, zlasti srednješolk skoraj praviloma dvignila nekaj centimetrov nad kolena, kjer so ostala vse do danes. Tudi maxi moda si ni pridobila kaj prida somišljenikov. Srečujemo jo pravzaprav le pri redkih maxi zimskih plaščih. Z velikanskim navdušenjem nosi mlado in staro čim višje usnjene škornje, pa tudi krznenih plaščev a la doktor Živago je letos po cestah osupljivo veliko.

Uradna nova moda in domače možnosti

Letos januarja je bila pod kupolami Gospodarskega razstavišča v Ljubljani že štirinajstič po vrsti največja vsakoletna slovenska modna prireditelja: »MODA 69«. Kaj nam je pokazala za mlade?

Konfekcija je včasih še preveč okorna in nemodna. Zato bomo hočeš nočeš morali tu in tam še letati okrog krojačev, če bodo hoteli sešiti zelo moden kostim, plašč ali moško obleko. Razveselili smo se le nekaj lepih, mladostnih in včasih pogumno modnih »trenčev«, kot pravimo športnim dežnim plaščem iz gabardena, diolena ali

drugih sintetičnih niti, ki oponašajo naravna vlakna.

S čevlji smo nasploh že dobro preskrbljeni. Udobni so, z odsekanimi ali topo zaokroženimi konicami in širokimi petami, ki so tudi pri nas letos za spoznanje višje. Lepo se razvija domače perilo, mnogo novosti smo našli tudi za mlade med metražnim blagom. Dekleta bodo, kot vsa leta doslej, pridno segala po imenitnih torbicah naše tovarne »Toko« v Domžalah in se kopala v kopalnih oblekah, ki bi jim jih lahko zavidala — in jim jih najbrž tudi bo — marsikatera razvajena tuja kopalnica. Da ne govorimo o naših čudovitih pleteninah, ki pa so za mlade žepe žal pogosto še predrage.

Tudi fantje so postali gizdalini

Še mimo ene posebnosti naše mlade mode ne smemo: Ne le dekleta, tudi fantje so začeli vse bolj pridno listati po časopisih z zadnjimi modnimi novostmi. Mladi nadebudniki se ogrevajo predvsem nad belimi tankimi puliji, ki so v svetu moške mode zamenjali večerne srajce in kravate, oziroma metuljčke. Radi segajo tudi po romantični modi, ki jo je navrglo lansko leto: po srajcah, posutih z rožicami, pa po čipkah in naborkih na brezmadežni belini. Lasje so se skrajšali v nekakšne pesniške frizure, ki se ponašajo zlasti z dolgimi zalisci. Še vedno so močno v milosti proge in oprijeta silhueta z dolgim suknjičem.

Z eno besedo torej: naši mladi že zdavnaj vedo, kaj je moda in jo znajo tudi nositi. Ponavadi ne poskušajo ustvarjati neke svoje, originalno domače inačice, ampak se raje zgledujejo po drugih mladih v svetu. Tako se tudi pri oblačenju razlike med našo mladino in mladino drugod po svetu vse bolj brišejo. In prav je tako. Kajti če si je na tem našem svetu kaj podobno, potem so si podobni vsi mladi tega sveta.

Franc Šetine

pred volitvami v Jugoslaviji

V Jugoslaviji bodo spomladi spet volitve v vse skupščine, od občinskih do zvezne. Tokrat bodo zamenjali celotno sestavo vseh skupščin in ne samo polovico kot doslej. Medtem so bili namreč sprejeti ustavni amandmaji, ki nekoliko spreminjajo strukturo skupščin. Najpomembnejša sprememba je nova vloga zbora narodov, ki bo poslej nastopal v strukturi zvezne skupščine kot eden izmed dveh domov, le s to razliko, da bo izvoljen, na paritetni podlagi kot izraz enakopravnosti narodov in njihovih republik, medtem ko bo drugi dom izvoljen po načelu števila prebivalstva. Zbor narodov, v katerem bodo imele vse republike enako število delegatov, bo torej še naprej zaščitnik enakopravnosti republik, narodov in narodnosti, obenem pa bo nastopal tudi kot splošni politični zbor namesto dosedanjšega zveznega zbora, ki ga potlej ne bo več.

Nasproti zboru narodov bo kot drugi zbor vedno nastopal eden izmed zborov delovnih skupnosti ali družbeno-politični zbor namesto dosedanjšega organizacijsko-političnega zbora. Vsi zbori bodo enakopravno odločali, kajpak vsak na svojem področju. Tako bo zvezna skupščina vedno bolj nastopala kot organ samoupravljanja, kot mesto družbenega dogovarjanja in manj kot državna oblast.

V Sloveniji so bili pred spremembami slovenske ustave pred dilemo, ali naj bosta

poslej samo dva zbora ali štirje. Po živahni razpravi so se odločili za drugo rešitev, se pravi za štiri zборе, ki bodo nastopali kot dvodomni sistem, tako da bo drugi zbor vedno eden izmed zborov delovnih skupnosti. V primeri z dosedanjim stanjem je sprememba v tem, da poslej ne bo več organizacijsko-političnega zbora, da bodo zbori delovnih skupnosti šteli manj poslancev in da se bodo o nekaterih pomembnih vprašanih sestajali skupaj, se pravi kot enoten zbor.

Čeprav je prišlo v obeh ustavah — zvezni in republiški — še do nekaterih drugih sprememb, nas tokrat zanimajo le tiste, ki narekujejo spremembe tudi v volilnem sistemu. Predvsem gre za to, kako še bolj demokratizirati postopek pri predlaganju kandidatov za odbornike občinskih skupščin ter poslance republiške in zvezne skupščine. V zahodnih demokracijah odločajo o kandidatih vrhovi političnih strank, ki se potem z vso propagandno aparaturo in z raziskovanjem javnega mnenja bore za vpliv med volivci. Volivci torej odločajo le na volitvah, ko izbirajo izmed kandidatov, ki so jih postavili drugi.

V jugoslovanski samoupravni družbi tak klasičen volilni sistem ne ustreza odnosom samoupravljanja. Skupščinski sistem v Jugoslaviji je izraz temeljne samoupravne strukture in tak mora biti tudi volilni sistem. Le-ta ne sme pomeniti merjenja sil, ki so razdeljene v politične stranke in skupine kot v zahodnih demokracijah, temveč morajo volivci neposredno odločati o stvareh. To omogočajo po novem občinske kandidacijske konference SZDL, sestavljene iz delegatov z vseh področij družbenega življenja. Kandidate lahko postavljajo tudi zbori volivcev, ki imajo vrhu tega tudi pravico, da odklonijo kandidate, postavljene na kandidacijskih konferencah Socialistične zveze.

Ko so kandidati postavljeni in potrjeni, se začne volitve. Spremenjeni volilni sistem pozna dve vrsti volitev: posredne in neposredne. Neposredno volijo volivci odbornike občinske skupščine ter poslance republiškega zbora in družbeno-političnega zbora zvezne skupščine. V največ primerih bodo volivci izbirali izmed dveh, treh ali celo več kandidatov. V obeh primerih so volitve neposredne zato, ker gre pri prvem za splošni politični zbor, izvoljen po načelu

števila prebivalstva. V drugem primeru gre za zbor, ki je zunaj združenega dela, na primer gospodarstva, kulture, zdravstva itd. in ki torej predstavlja interese družbeno-političnih skupnosti.

Volitve v zборе delovnih skupnosti republiške in zvezne skupščine so posredne. To so namreč zbori, sestavljeni iz delegacij posameznih področij družbenega dela, na primer gospodarstva, kulture in prosvete, zdravstva itd. Za volitve poslancev teh zborov je oblikovano posebno volilno telo, za vsako območje posebej, sestavljeno iz članov občinskih skupščin, delegatov delovnih skupnosti v delovnih organizacijah s posameznih področij družbenega dela in drugih. Člani tako sestavljenega volilnega telesa izbirajo izmed kandidatov, ki so jih predlagali delovni ljudje na kandidacijskih konferencah ob udeležbi širokega kroga občanov in članov delovnih skupnosti.

Delegacijo za zbor narodov zvezne skupščine izvoli republiška skupščina izmed kandidatov, ki jih predlaga republiška konferenca Socialistične zveze delovnih ljudi Slovenije, seveda po poprejšnjem širokem posvetovanju s članstvom in občani iz vse Slovenije. Tak postopek je povsem utemeljen, ker gre za delegacijo slovenske republike, ki mora biti sestavljena kar najbolj kvalificirano, iz ljudi s potrebnimi kvaliteta, da bodo mogli v federaciji uspešno predstavljati interese svoje republike in se zavzemati za napredne odločitve o stvareh skupnega življenja. Zanimanje za volitve je veliko; ljudem ni vseeno, kdo jih bo predstavljal v skupščinah. To tembolj, ker se bodo nova predstavniška telesa soočala z mnogoterimi težavami in težkimi nalogami, kot so vprašanja, kako dosledno speljati reformo, kako poglobiti samoupravljanje, kako se usposobiti za učinkovit odpor proti kakršnemukoli zunanjemu pritisku, ki bi hotel zavreti ali celo zaustaviti pot graditve humanega samoupravnega socializma. Volivci bodo v največ primerih, kot že rečeno, izbirali izmed več kandidatov. Ustava omogoča in zagotavlja, da pride v nove skupščine tudi več kmetov, ki so bili doslej slabo zastopani zlasti v republiški in zvezni skupščini, zdaj pa je treba to popraviti, zakaj interesi kmetov morajo priti neposredneje do izraza.

Lojze Trstenjak

med zeleno bratovščino

Prvo soboto v januarju mi je lovska družina Vransko poslala vabilo na lov na divje svinje. To je bilo nekaj, česar nisem smel zamuditi. »In dobro se obleci, mrzlo bo,« so mi še svetovali.

Naslednje jutro (bila je nedelja) se je zbralo pred hotelom Slovan v Vranskem 30 lovcev, med njimi skupina koroških Slovencev in nekaj Celjanov. Sedli smo v avtomobile in se zapeljali nekaj metrov naprej do gostilne Pri šoferski mamci, kjer je bil zbor. Predsednik lovske družine Jože Goltnik je zatrobil v rog in po tradicionalnem lovskem običaju pozdravil lovce. Medtem so prišli iz lovskih revirjev brakirji, nekakšna izvidnica mladih lovcev, ki so v zgodnjem jutru obhodili in pregledali lovišče. Poročila, ki so jih prinesli, niso bila ravno razveseljiva: le dva brakirja sta v snegu odkrila sveže sledi divjih ščetinarjev, vendar to ni zmotilo dobrega razpoloženja med lovci.

Potlej nas je Goltnikov Jože razdelil v tri skupine, določil vodnike in lovska bratovščina se je oprtana s puškami razkropila. Bil sem v največji skupini, ki jo je vodil Goltnik. Medtem ko smo se po shojeni gazi vzpenjali navkreber, smo srečevali praznje oblečene hribovce, ki so hiteli proti farni cerkvi.

Pst, lisica . . .

Proti vrhu Javoršnikovega hriba se je zame pričel križev pot. »Ti boš šel z nama,« sta odločila Goltnik in predsednik lovske zveze Celje Jože Kuntarič. Vzpenjali smo se po taki strmini, da bi jo zlahka oral z brado. Od napora kot struna napete noge so pod snegom tipale korenine. Kljub temu, da sem slekel bundo, se mi je srajca od potu oprijemala kože. Na vlekah, ki so sekale strmino, smo se malce zaustavljali, le toliko, da smo si oddahnili. Goltnik je vsakič potegnil iz žepa stekle-

nico slivovke, odmašil zatič in mi jo ponudil: »Krepko potegni, okrepila te bo!« Bila je najboljša slivovka in pomagala mi je. Ko smo slednjič obstali pod vrhom Javoršnikovega hriba, sva si z lovcem Kuntaričem izbrala vsak svoje stojišče: on s puško, jaz s fotokamero. Nekje nad nama se je oglasil lovski rog, znak, da se je pogon pričel. Da ne bi pregnala divjadi, sva potlej debelo uro stala kot pribita ob deblih, ne da bi se karkoli zganilo v gozdu. »Pst, lisica bo,« sem šepnil lovcu in nastavil kamero. Pa je bil le pes jazbečar, ki je zabredel na najin teren. Ko sva že mislila, da bo lov minil brez trofeje, sva zaslišala nekaj strelcev, ki so pripravili dopoldanski mir.

Lovec je na štor' sedel

Lovski rog je naznanil konec lova in s Kuntaričem sva preskakovala strmino. Spodaj v dolini sva zvedela, da je padla vsega le ena divja svinja, ki jo je uplenil tajnik lovske zveze Kovač.

»Stal sem že dobro uro na preži,« nam je pripovedoval, »vendar nič. Za danes smo najbrž opravili, sem dejal, si oprtal puško na ramo ter se lotil malice. Takrat pa — da bi jo zlodej — se pojavi divja svinja kot bi zrasla iz tal. Hitro snamem puško, pomerim in sprožim. Nisem zadel. Svinja me je s tem, da je visoko poskočila, kratkomočno prelisčila.« No, Kovač je kljub temu imel srečo, kajti nekaj trenutkov za tem je uplenil drugo divjo svinjo.

Ob njegovem pripovedovanju sta se lovska veterana, domačina Robert in France, nekam čudno nasmihala, kar so drugi lovci brž opazili. »Ne bodita šlevi, povejta, kaj imata za bregom,« so ju nagovarjali. In je Robert povedal, kako so jih divje svinje ugnale v kozji rog. Bilo je tako:

Robert, Franc in Miha so imeli stojišča eden poleg drugega. Miha se je prvi naveličal čakanja ter izvlekel časopis in se zatopil v branje. Takrat pa pravi Franc Robertu: »Poglej ga lovca s časopisom.« Dve srni sta priskakljali, se ustavili in lovca opazovali. Prizor je bil doživetje. Tedajci pa so vse tri lovce presenetile divje svinje, da še pušk niso sneli z ramen. Seveda je bilo veliko hahljanja na ta račun. V razigrani družbi lovcev je v tople zakurjeni izbi Pri šoferski mamici prehitro minil čas.

Pred začetkom lova. ■ At the beginning of the hunt.

Po uspešnem lovu je seveda obvezna tudi fotografija s trofejo. ■ After a successful hunt a photo with the trophy is of course obligatory.

Motiv iz Stare vasi pri Postojni. Značilna kraška hiša. ■ A picture from the Stara vas near Postojna. A very typical house of the Karst country.

International Tourist Credits in Slovenia

This year the International Bank for the first time decided to give loans for the development of tourism in the world. Yugoslavia is also one of the countries in the sphere of interest. After studying the proposal and on the basis of the long-term development of tourism, the Slovene Government decided to ask for an international loan to the value of 137 million old dinars. With this money tourist accommodation would be enlarged to about 20.000 lodgings, and it would be possible to build some new cableway, which would carry approximately 35.000 travellers. With the loan it would also be possible to get 30.000 new restaurant places.

A Plan for the South Adriatic

About 70 foreign and 200 local distinguished town planners and architects worked on a plan called "Južni Jadran". The plan has been drawn for the coastal area along the sea from Hvar to Ulcinj. The coastal strip treated is about 1200 km long and has about half a million inhabitants. 75 % of the plan will be realized in about 20 years to obtain the best socioeconomic, functional and spatial development of this part of Dalmacija. The population will be increased to one million, and with the increased tourist industry a great possibility will be given to employ people living in this part of our country. As well as tourism, other branches of economy, like oil refining, petrochemistry, metallurgy etc. will be developed in this part of Dalmacija.

From Adriatic to Australia

In February the enterprise, "Jadranska slobodna plovidba" from Split brought in a new sea route from the Adriatic to Australia and back. This will be the longest sea line organized by the enterprise, apart from the route around the world. According to the data we got at the enterprise, there are a great number of Yugoslav travellers and firms as well as foreign firms

and travellers agencies interested in the new sea route. Up to now more than 200 passengers have applied to travel to Australia with the ships of the above mentioned enterprise. There will surely be a lot for our compatriots interested in such a route, as they will be able to travel by these ships directly to their native country and back. The first ships to sail on this route will have 10.500 tons deadweight and 12 passenger cabins.

New Ships

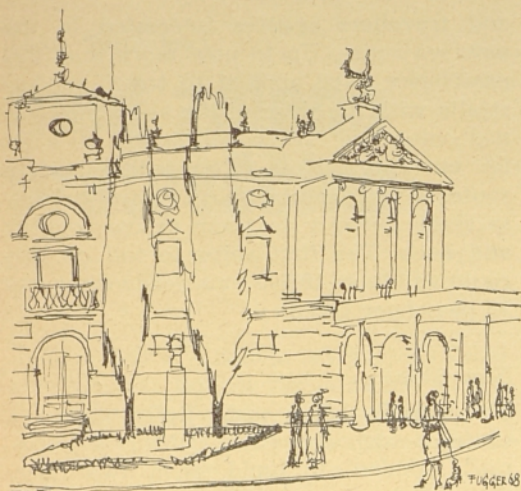
The ship building-yard, "Split" signed a contract with the firm "Dimantis Patteras", London, to build them two cargo ships. The two giant cargo ships of 66.000 tons deadweight will be finished by the end of next year. A very successful co-operative venture between the two well known firms, the London Ship Company and the Split ship building-yard, "Split", helped the signing of the new contracts, especially after the handing over one of the biggest ships ever built in our country, "Archontas" for the above mentioned Ship Company.

Koper Harbour for all Ships

In a few years it will be possible for even the biggest ships to dock in Koper harbour. The enterprise "Luka Koper" bought a giant dredger for digging out the seabottom. The bottom of the harbour will have to be deepened to about 18 meters and the big dredger will be of an enormous use as it is capable of digging up about 3000 cubic meters per hour. Not only will the sea be deepened but also the harbour will be widened to such an extent to make it possible for ships of more than 100.000 tons deadweight to dock in Koper harbour.

A New Map of Yugoslavia

The Yugoslav Tourist Union issued a new tourist map of Yugoslavia recently. The map has been printed in an edition of one million. The new map is meant especially for tourists visiting our country. To make it easier for our tourists the map has also a short guide in foreign languages about the most attractive and interesting places in Yugoslavia.

The Opera House of Ljubljana where Schubel started his professional career (pen drawing by Daniel Fugger, Merlebach, France).

Schubel's Ethnic Kingdom...

(Fragment from the book »From Carniola to Carnegie Hall«)

Schubel felt deeply indebted to America, as well as to his native Slovenia and to several other cultures. Like many other immigrants, he saw no contradictions in his dual or multiple love, loyalty and gratitude. He shared the prevalent Slovenian ethnic opinion that a person who finds it easy to be ungrateful to Slovenia where he grew up and learned his native language and culture, would find it equally or even more easy to become ungrateful to America whenever someone else offered him »a bigger and better piece of bread«. A person, however, who is grateful for whatever he received from his native land will be equally grateful to America for the many benefits which constantly flow from her free and rich civilization.

Viewing Americanism and »ethnicity« as mutually complementary rather than mutually exclusive, Schubel tried hard to contribute to both the American and the Slovenian culture. While, on the conscious level, this tendency only reflected his concept of an ethnical approach to assimilation, psychologically, his heightened drive to contribute to both groups may have been due to the marginality and the ac-

companying insecurity in either group which necessitated ceaseless self-assertion among the Americans as well as among the Slovenes in order to attain a subjectively adequate sense of acceptance and accomplishment in both of his positive reference groups. Clearly, such an increased achievement drive can explain much of the creativity of various types of marginal men, although there is also a certain danger of dissipation of energy.

As one surveys Schubel life, one is amazed at the tremendous amount of creative activity which characterises all phases of his career. Observing his work in the American world, whether as singer, organizer, talent scout or musical pedagogue, one gets the picture of an extremely busy and creative person.

Yet, even at the height of his American career, Schubel always managed to find also for work among his ethnic group. (Page 53—54)

Carinthian Slovenians on their Visit in Ljubljana

The representatives of the Slovene minority living in Austria made an official visit to Slovenia in January. In the delegation were representatives of the both Slovene organizations in Carinthia — representatives of the "Narodni svet koroških Slovencev" and "Zveza slovenskih organizacij". The delegation has been received by the president of the Slovene government, Stane Kavčič. The Slovene delegation acquainted him with the main problems of the Slovene minority in Austria. Our guests visited some economic enterprises in Slovenia while a part of the delegation visited also the Archbishop of Ljubljana.

Landscape Characteristics Exhibited in the Museum of Murska Sobota

In the landscape museum of Murska Sobota preparatory work is going on for a permanent display of the complete black kitchen of Prekmurje. This will create a new attraction for visitors as well as preserve the typical picture of a house in Prekmurje. The whole house will be displayed in one room of the museum. The main emphasis will be on the display of the kitchen and bedroom. Everything in the

kitchen will be placed and furnished in the same way as it was in the former times. This will be especially interesting as very few of the furnishings, dishes, clothes and other things are left to-day. We have to point out that the life of the present inhabitants of Prekmurje is giving way to new and modern houses in accordance with the rapidly increasing standard of living. There are very few black kitchen left in Prekmurje to-day or better to say none of them. They have been replaced by modern ones with electric lights and stoves, and running water.

Modern Motor-ways

After lengthy conferences and examinations the Slovene Government decided to start the building of the modern four line motor-way on the route Šentilj (from the Austrian border)—Maribor—Celje—Ljubljana—Nova Gorica. The section Vrhnika—Razdrto will be the first part to be started. The second part of the motor-way Levec—Hoče will be started next year. Both parts of the road will probably be ready for traffic in 1973; the first part already by 1971. For this enormous investment the Slovene government counts on local credits, on credits from the International Bank, which have already been agreed and on some other sources. Here they think especially on public loans, on taxes on vehicles, which have now been sent to the federal government, on higher prices for petrol, all of which are much smaller in our country than in other countries.

A Swiss School in Skopje

In Skopje a new school was opened in January this year. The school is a present from Switzerland given to the main town of Macedonia. This gift of a school shows the Swiss people still want to help the earth quake stricken people of Skopje. The school which has places for 600 pupils has been built on the initiative of the members of the Swiss Interparliamentary Union. Their representatives visited the town of Skopje immediately after the earth quake. The school has 18 classes two halls and a number of other auxiliary rooms. It has been named after the well known Swiss teacher, Pestalozzi.

Oslovska vprega na Krasu. ■ A donkey harness from the Karst.

Idrija — the oldest Mine in Yugoslavia

The mercury mine of Idrija is the oldest mining enterprise in Yugoslavia. Mercury and other mercury ores have been excavated in the Idrija mine for centuries. The mine produces also mercury-compounds. The mine employs 1280 workers. Most of the production is intended for export. Last year exports reached a value of about 7,5 million dollars.

Rent-a-Horse Service — an Unusual Attraction at Bled

Foreign guests, in riding trousers and boots, spend a whole day, like in Hyde

Park, trotting on horseback along the green fields of the picturesque valley of Sava Dolinka. Andrej Ristić, owner of a riding school who learnt horse training in the Dutch town of Venlo, got an original idea: he bought Salva, an Arabian thoroughbred mare and a semi-pure bred Lipicanec Bjanka, and started a somewhat unusual "rent-a-horse" service.

From early morning foreign tourists come as if to mass. Most of them are British, Dutch and German. The price is reasonable. An hour of riding is charged 20 dinars and an hour of instruction in this sport is 25 dinars. As in all riding schools incidents sometimes take place:

Recently a 60-year-old Dutch lady came. With the assistance of the trainer she mounted the mare Bjanka.

"It's so beautiful to ride a horse in the field," said the fascinated Dutch lady. However, she was not a skilled rider. She lost her stirrups and the horse increased its speed. Frightened, the lady cried out, "Stop! Stop!". However, Bjanka spoke no Dutch, and together with the rider, she returned — to the stables.

Riding is mastered in a few lessons. The most important thing is to sit properly and maintain one's balance on the horse, and this is achieved by the technique of manipulating the reins. A trained horse immediately feels it if the rider is not skilled, and he most often returns him to the stables. After this the so-called "English style" is learnt, the rhythmical bouncing — during a trot — from the horse's back. The walk and the gallop are the easiest to learn.

Trained riders can rent horses for a few hours and go for excursions.

Sometimes the riding lesson ends thus:

A rich merchant from Milan came to the school. The owner was a bit surprised at first, because the Italian weighed over a hundred kilogrammes. The merchant mounted the horse with great difficulty. Then, sweaty and petrified, he said "Now take a photograph of me." And when the picture was taken, the merchant hurried to dismount and said "My fear paid off. My fiancée teases me all the time because I'm immobile. I'll send her this photograph so she can see her Lorenzo in the role of Napoleon."

Economic Cooperation Between Yugoslavia and France

Trade between Yugoslavia and France has of late been showing favourable trends. Judging from the latest Yugoslav statistical figures, during 1968 Yugoslav exports to France reached 27 million dollars, or two million dollars more than last year. Yugoslav economic quarters point out that the increase in exports last year was due mainly to the greater market for industrial products which now account for 40 % of overall Yugoslav products, as against some ten years ago, when they constituted barely 10 %. It is pointed out, however, that French exports to Yugoslavia have declined — from 76 million dollars in 1967 to 59 million in 1968, which has gone to diminish the Yugoslav debit in trade with France, though it would be more useful to the economy of the two countries if overall trade were balanced at a much higher level.

One of the first agreements which Yugoslavia concluded on economic cooperation and technical assistance was the one with France in 1955. Yugoslav enterprises now have licence agreements with some twenty French firms. Thus, the »14 Oktobar« factory develops cooperation with the Renault-Saviem-Continental group for manufacturing and commercial cooperation in the manufacture of crawler tractors, »Tomos« of Koper cooperates with Citroën, »Alfa« of Vranje with the Potez industries in Paris, »Ikarus« with Renault, etc.

There is no doubt that French engineering enjoys a high reputation on the Yugoslav market. With its aid has been solved the reconstruction of the »Kidričevo« factory, a number of licences have been purchased for the electrical-engineering industry; a factory has been built at Lukavac (Renault), equipment has been purchased for the TAM motor-car factory, a plant has been built at Celje for the manufacture of titan-dioxide, etc. These arrangements surely determine the further development of Yugoslav-French economic cooperation, open much wider latitude for the realization of various business plans both between Yugoslav and French enterprises and in markets in which Yugoslavia's manufacturing industry already has a high reputation.

La langue Slovène

Mots germaniques empruntés

En plus de mille ans que nous Slovènes avons passés sous la domination allemande, beaucoup de mots allemands ont fait irruption dans notre langue. Aux mots empruntés primitifs du haut Allemand ancien et moyen se sont joints des mots jeunes, le plus souvent inutiles, qui étouffaient et supplantaient les mots du pays. Dans son zèle religieux, Trubar fut trop tolérant pour les germanismes, alors que déjà Krelj essayait de les éviter, autant que cela était possible. L'épuration de la langue slovène, qu'on appelle aussi purisme, atteignit son point culminant au 19e siècle. La langue est un des signes fondamentaux de la nationalité. Il va de soi qu'une nation, à laquelle durant de longs siècles on refusa la liberté, essayait d'épurer sa langue avant tout des mots qui témoignent de sa liaison involontaire avec la langue de ses maîtres. Que dans leur impulsion nos prédécesseurs soient allés parfois trop loin, nous ne devons pas nous en formaliser. Ils étaient dirigés par la pensée que le grammairien slovène Anton Breznik a bien exprimée: «Si nous voulons avoir notre art, notre science, notre littérature, nous devons penser et parler en slovène.»

The Slovene language

German borrowed words. Slovene people lived more than one thousand years under the German authority. In this time a lot of German words invaded our language. To the original old and middle German words were added young, very unnecessary words which superseded Slovene words. Primož Trubar, the pioneer of Slovene literature, indulged a bit too much in German words. Sebastijan Krelj on the other side tried to avoid them as much as possible. The cleaning of the Slovene language, also called purism, reached its highest point in the 19th century. The language is one of the fundamental signs of a nation. It is understandable that a nation which has for centuries been under foreign rule, will try to purify its language, especially of those words which show the nation's involuntary connection with the language of its foreign rulers. If our ancestors went a bit too far in their zeal, we cannot blame them. They were led by the thought, which has been so nicely expressed by the Slovene grammarian, Anton Breznik: "If we want to have our own art, our own science, our own literature, we have to think and speak in our own language."

Kako smo si izposojali besede

GERMANSKE IZPOSOJENKE. V več kot tisoč letih, ki smo jih Slovenci preživeli pod nemško oblastjo, je vdrla v naš jezik veliko nemških besed. Prvotnim izposojenkam iz stare in srednje visoke nemščine so se pridružile mlade, največkrat nepotrebne, ki so dušile in izpodrivale domače besede. Trubar je bil v svoji verski vnemi ger-

manizmom kar preveč prizanesljiv, že Krelj pa se jim je, če je le bilo mogoče, skušal izogniti. Čiščenje slovenskega jezika, imenujejo ga tudi purizem, je doseglo višek v 19. stoletju. Jezik je eden temeljnih znakov narodnosti. Razumljivo je, da bo narod, ki so mu dolga stoletja odrekli svobodo, skušal očistiti svoj jezik predvsem tistega besedja, ki priča o njegovi neprostovoljni povezavi z jezikom njegovih gospodarjev. Da so šli v svoji zagnanosti včasih tudi predaleč, tega našim prednikom res ne smemo zameriti. Vodila jih je misel, ki jo je lepo povedal slovenski slovníčar Anton Breznik: »Če hočemo imeti svojo umetnost, svojo znanost, svoje slovstvo, moramo misliti in govoriti po slovensko.«

Od vseh germanskih izposojenk jih je v današnjem jeziku ostalo razmeroma malo, še vedno pa jih je precej več kot romanskih. Pri čiščenju knjižne slovenščine je bil našim jezikoslovcem eno od osnovnih meril čas, ko smo si neko nemško besedo izposodili. Starejše izposojenke so praviloma dovoljene, mlajše prepovedane. To se najlepše vidi pri tistih besednih dvojicah, ki smo si jih za poimenovanje neke stvari izposodili v različnih obdobjih. Velikokrat jim je bil vir isti besedni koren: ropati — ravbati, barva — farba, šipa — šajba, opica — afna. Prve so dovoljene, druge ne. Seveda sama starost izposojenke še ni zadosten razlog, da se je ohranila v knjižni slovenščini. Nič čudnega ni, če ni dovoljena razmeroma stara izposojenka šuntati, saj imamo zanjo kar štiri primernejše besede: ščuvati, hujskati, podpihovati, dražiti.

Veliko izposojenk je jezik tako pregnetel, da je njihov prvotni izvor skoraj popolnoma zabrisan: voščiti, ropati, risati, kuhati, skrinja, ponev, post, hip, cilj, kuhinja, pehar, škoda itd. Del osnovnega slovenskega besednega zaklada so tudi imena za orodja in razne priprave (pila, žaga, škarje, plug, kangla, škač) ali imena za rože, zelenjavo in različne jedi (nagelj, roženkraut, rožmarin, krompir, karfijola, kole-raba, pesa, peteršilj, čebula, lorber, ješprenj, krof, žolca, zemlja, šunka). Zanimiva so tudi imena za različne poklice. Med najstarejše izposojenke spadajo pek, valpet in rabelj; vse tri še danes uporabljamo. Za prvi dve sploh nimamo drugega izraza, pri tretji je mogoča še beseda krvnik. Iz srednje visoke nemščine sta ljudski izposojenki padar (mazač) in birt (gostilničar), ki ju uporabljamo predvsem v stilno obarvani pripovedi. Spadata v isto skupino kot romanska izposojenka oštir, v pravopisu sta zaznamovani z zvezdico. Včasih imata tudi slabšalni pomen. Vedno posmehljiv ali zaničljiv prizvok imata izposojenki far in šomošter. Za normalno označevanje teh poklicev uporabljamo besedi duhovnik in učitelj. Izposojenk kot kelnar, žnidar, tišlar, šuštar v knjižnem in pogovornem jeziku ne smemo uporabljati. Za te germanizme imamo dobre domače besede in jih res ne potrebujemo. Sem pa ne spada stara izposojenka mežnar (cerkovnik), ki je latinskega izvora in jo pravopis dovoljuje. Prav tako lahko uporabljamo besede, ki smo jih v novejšem času sicer sprejeli od Nemcev, so pa po večini francoskega ali latinskega izvora: frizer, advokat, oficir, lakaj, študent. Toda s tem smo že prestopili mejo, ki loči izposojenke od tujk. Vse te besede najdemo tudi v slovarjih tujk. Na splošno lahko rečemo, da je prav pri besedah germanskega izvora privzgojeni občutek za to, katere lahko in katerih ne smemo uporabljati, kar precej zanesljivo. Vsaj za knjižni jezik to velja, v vsakdanji govorici pa še zmeraj prepogosto grešimo, verjetno bolj iz malomarnosti ali pa iz bojazni, da ne bi veljali za pretirane puriste, kot iz neznanja. Precej jih je še med nami, ki v trgovini sicer kupujejo milo, doma pa se jezijo, če jim pade žajfa na tla. Drugi so spet tako pretirano previdni, da se izogibajo vsake besede, ki jim ne zveni čisto slovensko. Namesto šipa uporabljajo izraz okensko steklo, čeprav z njim ne moremo vedno nadomestiti te že zelo stare izposojenke. Za štruco pa sploh nimamo drugega izraza, še starejša izposojenka hleb, ki se nam zdi bolj slovenska, je ne more zamenjati, saj z njo poimenujemo okroglo obliko kruha. Prav tako se ni uveljavila nobena slovenska beseda za izposojenko kangla; za šunko imamo sicer še besedo gnjat, raba pa se odločno nagiba v korist prve. Prav tako bi bilo čudno, če bi danes v trgovini namesto štrene volne zahtevali pramen ali predeno volno. Kot pri vseh jezikovnih vprašanjih je tudi pri izposojenkah zelo pomembna ustaljena raba in slovníčarji ji morajo znati vedno znova prisluhniti.

Hermina Jug

France Prešeren:

Pevčeva tožba

I

Četudi pesmi so iz domovine
Kamén rimljanskih ljubljenca pregnale,
mu strune vendarle niso zastale,
tih mogel ni nositi bolečine.

Tuje besede tuje pokrajine
za trpke tožbe so mu glase dale
neznane prej, da je kraj pontske obale
oledenele ganil skitske sine.

Ker mi kot njemu v srcu vedno poje,
četudi v prid mi pesem ni domača,
in le zavist, sovraštvo mi je plača,

mi odpustite, da po njega zgledi
izlil gorjé sem notranje besedi,
ki nisem čul od matere je svoje.

III

Saj čuli ste o škratov zlih naklepih:
kako rdečelase té mrcine
so samogoltno grabile cekine,
hlepele po ljubezni deklic lepih;

ko pa propadli so pri vseh ukrepih,
so zvekli lepotice na strmine,
zaprli za zapahe jih v zidine,
da kdo jim drug premotil ne bi ujetih.

Ne mislite, da to je prazen maren;
zasledil sem ga, mrzkega pandura,
ki je dekletu brhkemu nevaren.

»Kdo je ta tič?« — »Gospod Kopitar Jaren.«
»Dekle?« — »Slovenska literatura.«
»Zapah, ki jo drži pod njim?« — »Cenzura.«

Iz nemščine prevedel Oton Župančič

France Prešeren:

Des Sängers Klage

I

Obschon die Lieder aus dem Vaterlande
Verbannt den Liebling römischer Kamönen,
Konnt' er sich des Gesanges nicht entwöhnen,
War still sein Leid zu tragen nicht imstande.

Er lernte fremdes Wort im fremden Landen
Und klagte seinen herben Schmerz in Tönen,
Die er als Kind nie hörte, Szythiens Söhnen
An des beeisten Isters rauhem Strande.

Da ich, wie er, nicht kann vom Dichten lassen,
Obwohl mein heimisch Leid mir nicht zum Frommen,
Nur Missgunst mir bereitet, blindes Hassen,

Vergebt, dass ich ihm folgend unternommen,
In Worte meinen innern Gram zu fassen,
Die ich von meiner Mutter nicht vernommen.

III

Ihr hörtet von der Zwerge argem Sinnen:
Wie diese ungestalten, rotbehaarten
Unholde gierig Geld zusammenscharften,
Wie sie auch schöne Mädchen wollten minnen;

Wie sie, da stets gescheitert ihr Beginnen,
Entführt die Holden und auf steilen Warten
Sie hinter Schloss und Riegel streng verwahrten,
Dass niemand könnte ihre Gunst gewinnen.

Was einst ersonnen müssige Gemüter,
Ward heutzutage wahr; ich hab' die Spur
Von einem solchen schnöden Mädchenhüter.

»Wie heisst der Wicht?« — »Herr Barthelmä Kopiter.«
»Die Schöne?« — »Krainische Literatur.«
»Der Riegel, der ihm zu Gebot?« — »Zensur.«

Des crédits touristiques internationaux à la Slovénie

La Banque Internationale a décidé cette année pour la première fois de donner des crédits aussi pour le développement du tourisme dans le monde. La Yougoslavie est également incluse dans cette sphère d'intérêt. Sur la base de son développement à long terme du tourisme en Slovénie le gouvernement slovène a déjà demandé 137 milliards d'anciens dinars d'emprunt. Avec cet argent, les capacités touristiques devraient s'accroître de 20.000 lits, et l'on construirait quelques nouveaux téléphériques qui transporteraient au total 35.000 voyageurs par jour; à la fois on obtiendrait 30.000 sièges de restaurant.

De l'Adriatique à l'Australie

L'entreprise «La navigation Libre Adriatique» de Split a ouvert en février une nouvelle ligne maritime de l'Adriatique à l'Australie et retour. A côté de la ligne autour du monde, ce sera la ligne la plus longue de notre entreprise. D'après les renseignements de la direction de cette société, les voyageurs et les firmes du pays et de l'étranger s'intéressent beaucoup à cette ligne. Il y a déjà plus de 200 citoyens yougoslaves qui se sont inscrits pour aller en Australie par les bateaux de cette société, et il y aura probablement aussi beaucoup d'intérêt pour cette ligne parmi nos émigrés qui viendront visiter leur vieille patrie par ces bateaux. Le premier bateau qui naviguera sur cette ligne aura 10.500 tonnes et 12 cabines de voyageurs.

Une route automobile moderne

Après de longues consultations et études, le gouvernement slovène a décidé que déjà au printemps on commencera la construction de la route automobile moderne à quatre voies sur le trajet de Šentilj (frontière autrichienne)—Maribor—Celje—Ljubljana—Nova Gorica. On commencera par construire la section de Vrhnika—Razdrto, tandis que les travaux pour la deuxième section de Levec—Hoče seront commencés l'année prochaine. Les deux sections seront terminées en 1973, et la première déjà en 1971. Pour ces énormes investissements, le gouvernement slovène

compte sur des crédits du pays, sur des crédits de la Banque Internationale, qui sont déjà approuvés, et sur d'autres sources. Ici l'on pense avant tout à un emprunt national, aux taxes sur les véhicules à moteur, qui allaient jusqu'à présent à la fédération, aux prix plus élevés du naphte, qui sont chez nous plus bas qu'ailleurs par le monde, etc.

Les Slovènes de Carinthie en visite à Ljubljana

Les représentants de la minorité slovène en Autriche ont été à la mi-janvier en visite officielle en Slovénie. Les représentants de deux organisations slovènes en Carinthie — le Conseil National des Slovènes de Carinthie et l'Union des organisations slovènes — étaient dans la délégation. Celle — ci fut reçue aussi par le président du gouvernement slovène, Stane Kavčič, que les représentants slovènes ont informé des problèmes fondamentaux de la minorité slovène en Autriche. Nos hôtes ont ensuite visité encore quelques établissements économiques en Slovénie et une partie de la délégation a aussi rendu visite à l'archevêque de Ljubljana.

Le projet pour l'Adriatique sud

Environ 70 urbanistes et architectes étrangers et 200 des plus connus du pays ont fait le projet nommé «Adriatique Sud». Il s'agit de la zone allant de Hvar à Ulcinj, d'une côte qui a environ 1200 km de longueur et où vit environ un demi million de personnes. Dans les 20 prochaines années, on devrait réaliser 75 % de ce projet, pour obtenir un développement socio-économique, fonctionnel et spatial harmonieux de cette zone. La population devrait en majorité trouver du travail dans le tourisme et sa population devrait s'accroître à un million. A côté du tourisme devraient se développer ici aussi d'autres branches économiques: une raffinerie d'huile, la pétrochimie, la métallurgie, etc.

Une école suisse à Skopje

A Skopje on a ouvert en janvier une nouvelle école — présente de la Suisse à la population de la capitale macédonienne.

Elle est destinée à diminuer les conséquences du tremblement de terre catastrophique de Skopje d'il y a six ans.

L'école, où il y a place pour 600 élèves, a été construite sur l'initiative des membres de l'union interparlementaire suisse. Ses représentants ont visité la ville aussitôt après la catastrophe. L'école a 18 salles de classe, ainsi que deux grandes salles et une série d'autres locaux auxiliaires. Son nom lui a été donné d'après le pédagogue suisse connu, Pestalozzi.

Les caractéristiques provinciales au musée

Au musée provincial de Murska Sobota on s'apprête à mettre en place une cuisine «noire» complète du Prekmurje, ce qui permettra de montrer aux nombreux visiteurs et aussi de conserver la maison type du Prekmurje. Dans un seul emplacement on a dressé la maison caractéristique du Prekmurje, dont l'accent entier est mis sur l'aménagement de la cuisine et de la chambre. L'ameublement est le même et il est placé d'après la situation réelle du passé, car aujourd'hui on ne trouverait plus bien de ces choses dans le Prekmurje. La vie de l'habitant du Prekmurje d'aujourd'hui se transforme essentiellement et, de ce fait, les antiquités se désagrègent aussi. On n'y trouverait plus non plus aujourd'hui de cuisines noires (sans cheminée); elles ont été partout remplacées par des installations d'eau modernes et des cuisinières électriques.

Une nouvelle carte géographique de Yougoslavie

La Fédération touristique de Yougoslavie a publié récemment une nouvelle carte touristique de Yougoslavie, imprimée à un tirage d'un million d'exemplaires. Elle est destinée avant tout aux touristes qui visitent notre pays. La nouvelle carte a aussi un texte d'occasion en langues étrangères, pour que les hôtes étrangers soient informés au mieux des curiosités de notre pays.

Port pétrolier à Koper

Récemment on a mis solennellement en service à Koper un nouveau quai d'arrivée pour les pétroliers, les réservoirs et autres ouvrages, qui représentent la pre-

mière phase de la construction d'un grand port pétrolier dans le port de Koper. Avec la construction de ces installations, à Koper peuvent aborder les grands pétroliers jusqu'à 35.000 tonnes de capacité de charge. Le nouveau volume du réservoir comporte 43.000 mètres cubes; par les conduites on peut pomper du bateau plus de 2000 tonnes de naphte à l'heure, tandis que par la station de remplissage on peut envoyer 3000 tonnes de liquide par jour. Pour la construction de ces installations, le port de Koper a dépensé 300 millions d'anciens dinars, et l'entreprise Petrol a investi 3 milliards d'anciens dinars. Les nouvelles installations du port de Koper sont une grande acquisition non seulement pour Koper, mais encore pour la Slovénie entière et même pour toute l'économie yougoslave.

Ascension de l'industrie slovène

Dans les deux décennies après la libération, nous avons noté dans la production de l'industrie slovène non seulement une grande ascension, mais encore un accroissement considérable de la productivité et à la fois des changements importants dans sa structure. Ces déplacements se poursuivent encore, surtout sous l'influence de la réforme économique.

Depuis 1950, l'ampleur physique de la production industrielle en Slovénie a augmenté de presque quatre fois. En même temps, le nombre des travailleurs employés dans l'industrie s'est accru de 82 %, de 128.000 en 1950 à 232.000 en 1967. Une production quatre fois plus grande qu'en 1950 a été réalisée par un nombre de travailleurs moindre du double. En d'autres termes, la productivité du travail a augmenté de 115 %, ce qui a permis une augmentation du niveau de vie des travailleurs.

Dans le rapide développement des années d'après-guerre, l'industrie métallurgique a pris la première place parmi toutes les branches de l'industrie. Elle emploie maintenant près de 21 % de tous les travailleurs industriels en Slovénie. Aux deuxième et troisième places viennent les industries textile et du bois, qui emploient certes moitié plus d'ouvriers qu'en 1950, mais qui ont progressé plus lente-

ment. Une place particulière revient à l'industrie électrique, qui s'est manifestée après la dernière guerre comme une nouvelle branche industrielle en Slovénie. En 1950, elle n'employait que 2.900 ouvriers, tandis que l'an dernier elle en comptait 21.580, ce qui fait sept et demi fois plus. L'industrie alimentaire a progressé au-dessus de la moyenne. La sidérurgie qui n'emploie qu'un quart de plus d'ouvriers qu'en 1950, a glissé de la quatrième à la sixième place. L'unique branche qui emploie moins d'ouvriers, soit seulement 4,9 % de tous les travailleurs industriels contre 11 % en 1950, est l'industrie houillère. Cependant, cette diminution n'est que le résultat de la productivité fortement accrue du travail dans les houillères. L'an dernier, un ouvrier produisait 2,3 fois plus de charbon qu'en 1950, et la production totale s'accroissait de 2,3 à 5,32 millions de tonnes. Un peu moindre qu'en 1950 est aussi la part de l'industrie du cuir et de la chaussure et de la métallurgie des métaux non ferreux, malgré l'accroissement de la production et du nombre des travailleurs. Des branches qui se sont le plus déployées fait partie, à côté de l'industrie électrique, aussi l'industrie chimique qui emploie maintenant 3,5 fois plus de travailleurs que dans les premières années d'après-guerre.

Une production moderne

A l'usine de Gorenje à Velenje on produit à la chaîne 500 machines à laver par jour, et à la fin de l'année ce chiffre s'accroîtra à 800. L'usine ex.cutera cette année 30 à 60 % de plus de machines que l'an dernier. De plus, on y produira journellement cette année encore environ 1000 fourneaux divers et poêles additionnels.

L'usine a déjà vendu toute sa production jusqu' à la fin de l'année, inclusivement avec l'exportation d'une valeur de 4 millions de dollars. Elle exporte en Allemagne Occidentale, en Autriche, Roumanie, Union Soviétique, Hongrie, Pologne, Pays-Bas, dans les pays scandinaves et autres.

Gorenje a l'intention d'étendre sa production encore à d'autres appareils ménagers. Déjà en avril on mettra en marche une nouvelle usine de réfrigérateurs d'une capacité de 400.000 articles par an.

De nouveaux bateaux

Le chantier naval de «Split» construira pour la société «Dimantis Patteras» de Londres deux cargos pour le transport des marchandises en vrac. Ces deux géants d'acier d'un tonnage de 66.000 tonneaux chacun seront fournis par le chantier naval aux acheteurs jusqu'à la fin de l'année prochaine.

La collaboration très fructueuse des chantiers navals de Split et de la société londonienne connue a suscité une attention particulière après la livraison du navire «Archotas», qui était alors le plus grand bateau construit chez nous jusqu'alors.

Les Yougoslaves à 340 compétitions

Les sportifs yougoslaves participeront cette année à 340 compétitions internationales, parmi lesquelles il y a 23 championnats du monde et 33 championnats d'Europe. Tel est le projet de la commission internationale de la JSOFK. Les manifestations les plus importantes seront celles des championnats du monde de tennis de table, de cyclisme et de hand-ball féminin, puis celles des championnats d'Europe en basket-ball, athlétisme, lutte et gymnastique. Les athlètes auront le plus de compétitions, soit trente; les nageurs, les joueurs de water-polo et les gymnastes vingt-huit chacun, les judokas vingt-deux, les basketteurs vingt, etc. En Yougoslavie aussi il y aura cette année quelques grandes manifestations sportives. A côté des vols à skis sur le nouveau tremplin de Planica, qui se dérouleront en mars, il y aura le championnat du monde de hockey sur glace avec le groupe B à Ljubljana et le groupe C à Skopje, et à Dubrovnik il y aura en été la compétition féminine de natation pour la coupe d'Europe.

Características regionales serán expuestas

El museo regional de Murska Sobota prepara la instalación de una cocina transmuranca con lo cual mostrarán a los numerosos visitantes lo típico de la casa transmuranca. En un lugar del museo han colocado la típica casa transmuranca de la cual han acentuado especialmente la cocina y los cuartos. Los muebles han sido colocados como los encontraríamos en el pasado pues hoy día mucho de ello no se encuentra más en Prekmurje. La vida del actual habitante transmuranca cambia su forma y con esto se aleja cada vez más de lo antiguo. Así también «cocinas negras» hoy día no encontraremos más en Prekmurje, por todas partes las han cambiado las cocinas eléctricas y el agua corriente.

Moderna producción

La fábrica Gorenje de Velenje cada día pone a la venta 500 lavarropas y para fin de año esta cantidad aumentará a 800. Este año fabricarán 30 a 60 % más aparatos como en el año anterior. A parte de esto, en el presente año fabricarán diariamente alrededor de 1000 cocinas y hornos. La fábrica ha vendido toda su producción hasta fin de año, incluida la exportación, en la cantidad de 4 millones de dólares. Exporta a Alemania Occidental, Austria, Rumania, Unión Soviética, Hungría, Polonia, Holanda, Países Escandinavos, etc.

Gorenje tiene la intención de ampliar su producción con otros aparatos domésticos. Así en abril comenzarán con la fabricación de heladeras con una producción de 400.000 unidades al año.

Nuevos barcos

En el astillero Split se construirán para la firma «Dimantis Patteras» de Londres dos barcos de carga. Los dos gigantes de acero de 66.000 toneladas serán entregados a fines del próximo año.

La exitosa cooperación comercial entre el astillero de Split y la conocida firma de Londres, ha despertado especial atención luego de la entrega del barco «Archotas» hasta aquel entonces el mayor barco construido entre nosotros.

El Puerto de Koper para todos los barcos

Dentro de algunos años al puerto de Koper llegarán los mayores barcos del mundo. La firma «Luka Koper» ha comprado las maquinarias necesarias para profundizar el suelo marino. Este será profundizado en 18 metros y la máquina levantará 3000 metros cúbicos de arena en una hora.

Se tiene la intención de profundizar y ampliar el puerto para que puedan anclar también barcos de carga con una capacidad de 100.000 toneladas.

Eslovenos de Koroška visitaron Ljubljana

Representantes de la minoría eslovena de Austria visitaron oficialmente Eslovenia a mediados de enero. Representadas estuvieron las dos organizaciones de eslovenos de Koroška: «Mundo nacional de eslovenos de Koroška» y «Unión de organizaciones eslovenas». La delegación fue recibida por el presidente del gobierno esloveno Stane Kavčič, quien fue informado sobre los problemas que afectan a la minoría eslovena de Austria.

Los visitantes recorrieron luego distintos lugares de Eslovenia y una parte de la delegación visitó al arzobispo de Ljubljana.

Créditos internacionales a Eslovenia

El Banco Internacional este año por primera vez ha decidido que dará su préstamo para el desarrollo de préstamos en el mundo. Como interesada se encuentra también Yugoslavia. El gobierno esloveno luego de distintas consultas y en base al desarrollo del turismo en Eslovenia ha pedido un préstamo de 137 millares de dinares. Con este dinero se ampliarán las capacidades turísticas en 20.000 camas, se construirán nuevos funiculares que transportarán 35.000 personas y se aumentará en 30.000 personas la capacidad de los restaurantes.

Escuela Suiza en Skopje

En Skopje, en enero, fue inaugurada una nueva escuela regalo de Suiza para los pobladores de la capital de Macedonia. Ayudará a cubrir las consecuencias del espantoso terremoto ocurrido en Skopje

seis años atrás. La escuela con capacidad para 600 alumnos, ha sido construida por iniciativa de los socios de la «Unión interparlamentaria suiza». Sus representantes visitaron Skopje inmediatamente luego de la catástrofe. La escuela tiene 18 salones, dos salas de actos y otros. Lleva el nombre del famoso pedagogo suizo Pestalozzi.

Moderna Carretera

El gobierno esloveno, luego de largas consultas, ha decidido que este año, en primavera, se comience a construir la moderna carretera Šentilj (en la frontera austriaca) Maribor—Celje—Ljubljana—Nova Gorica. Primeramente comenzarán con el tramo Vrhnika—Razdrto. El segundo tramo Levec—Hoče se comenzará a construir el próximo año. Los dos tramos serán facilitados al tránsito en el año 1973. El gobierno esloveno cuenta con créditos nacionales, créditos del Banco Internacional que ya han sido aprobados y con otros fondos. Entre éstos piensan especialmente en préstamos públicos, impuestos a los medios de transportes destinados hasta ahora a la federación, en un mayor precio de la nafta que entre nosotros es más bajo como en otras partes del mundo, etc.

Herencia

Los habitantes de Ošlja, pueblito cercano a Dubrovnik, mucho tiempo no olvidarán al compatriota Josip Grljević quien hace muchos años emigró a EEUU. En su testamento les dejó 55.000 dólares para la construcción de la escuela y la estación de autobuses.

Cuando en el año 1960 por primera vez luego de su partida, Grljević visitó su patria y su pueblo natal compró para todos sus habitantes cocinas. En aquel entonces expresó su deseo de edificar en el pueblo una escuela pública. Escribió el testamento y en él dejó la cantidad prometida.

Idrija — la mas antigua mina en Yugoslavia

La mina de mercurio de Idrija es la mas antigua en Yugoslavia. Emplea 1280 trabajadores. La mayor parte de la producción es exportada. El pasado año la exportación alcanzó la cantidad de 7,5 millones de dólares.

NAŠI PO SVETU

Francija

O delu društva sv. Barbare, Jeanne d'Arc

Delo našega društva sv. Barbare v preteklem letu ni bilo tako živahno kakor pretekla leta. Zaradi slabega vremena in državnih zadev nismo mogli prirediti nobene veselice na prostem, takšne prireditve pa so med najbolj priljubljenimi in prinesejo društvu največ dobička. Namesto izleta smo za člane priredili družabno prireditev, ki je bila v 12 km oddaljenem Farebersvillerju v gostilni Lacour. Gostilničar ima za ženo Slovenko, oba sta naša člana. Seveda ni manjkalo prašička na ražnju in tudi žejen ni bil nihče. Za prevoz je bil na razpolago avtobus. Vse stroške smo krili iz društvene blagajne. Z našo društveno zastavo smo se udeležili več proslav francoskih društev ter seveda tudi proslave jugoslovanskega državnega praznika 29. novembra, ki je bila 1. decembra v organizaciji društva Jadran. Z lepim številom članstva smo bili tudi 9. novembra v Freyminu, ko je tam gostoval zabavni ansambel Janez Mahkoviča iz Zagorja. Dne 8. decembra je po stari navadi otroke našega društva obiskal Miklavž. Vsi (51) so bili obdarovani. Glavna prireditev je bil kakor vsako leto družinski večer 30. decembra. Še člani, s katerimi se med letom redko srečamo, so si pritrkali čas in prišli, čeprav je bilo vreme mrzlo in precej snega. Še bolj veselo bi bilo, če bi prišli prav vsi člani, da bi se skupno zabavali. Po želji smo zopet spekli prašička na ražnju. To delo je strokovnjaško opravil Sajevec iz Merlebacha, ki se mu naše društvo iskreno zahvaljuje. Zraven smo imeli domače kislo zelje. Po želji članov je Toni Priboškova spekla orehovo potico. Za prijetno muziko so skrbeli Žano Pribošek, ki je igral harmoniko, Fred Vipotnik trobento, Johan Goričan pa je igral kitaro in pel. Imenitno sta sodelovala tudi njegova sinova 11-letni klarinetist in 14-letni harmonikar. To je bil njun prvi nastop, za katerega sta požela zaslužen aplavz. Kot po navadi smo obdarili 31 upokojencev in vdov z denarnimi zneski. Pozno v noč smo se prijetno zabavali in se dobro razpoloženi razšli.

Tako smo zaključili leto 1968, v katerem so bile tudi grenke kaplje: izgubili smo 4 zveste člane. Prvi nas je zapustil naš zastavonoša Matija Jerbič, ki ga je pokopala silikoza. Kmalu mu je sledil 47-letni Polci Gabršek. Nekaj mesecev zatem se je poslovil za vselej Franc Pobjljšaj. Zadnja je pa bila vdova Ana Bračun, ki je dočakala 82 let. Vse smo spremili na zadnji poti z zastavo in jim položili venec na grob. Letos 12. januarja smo se zbrali na občnem zboru. Sestanek je odprl predsednik in nas pozval, da z enominutnim molkom počastimo spomin lani umrlih članov. Iz poročila tajnika in blagajnika smo zvedeli, da je društvo imelo precejšnje izdatke, ne samo pri zabavah za člane, temveč je tudi izplačalo precej podpore bolnim in drugo. Društvo ima zdaj 136 članov in članic. V preteklem letu smo vpisali pet novih članov.

Občni zbor je nato izvolil nov odbor, v katerem ni veliko sprememb. Za prvega predsednika je bil izvoljen Johan Pribošek, za drugega predsednika Anton Pribošek, za prvega tajnika Stanko Gošek, za drugega tajnika Slavko Štrukelj, za prvega blagajnika Daniel Tušar, za drugega blagajnika Slavko Pribošek. Namestniki: Bruno Banović, Rudi Bračun in Stanko Djuković. Preglednika računov: Maks Kozole in Leopold Budna. Zastavonoša: Franc Lušina, spremljevalca Jožef Planinšek in Slavko Štrukelj.

Johan Pribošek
Jeanne d'Arc, Francija

Čestitamo novemu odboru in želimo društvu uspešno leto 1969!

Uredništvo

Nov grob

Dne 26. decembra nas je v Sallauminesu za vedno zapustil upokojeni rudar Michael Martinčič. Star 70 let je podlegel rudarski boleznii silikozi, za katero je dolgo bolehal. Že v trboveljskem rudniku je delal kot rudar. V Francijo je prišel leta 1926, kjer se je spet zaposlil v rudniku. Za življenjsko družico si je izbral Marijo Ravnikar-

jevo. Bil je zelo skrben gospodar. Član Udruženja Jugoslovancev v severni Franciji je bil dolgo vrsto let. Zapustil je ženo in dva sinova. Družini in sorodnikom naše sožalje, pokojnemu pa naj bo lahka tuja zemlja.

Ivan Demšar

Lepo priznanje!

Zvedeli smo, da je naš naročnik in dolgoletni dopisnik, upokojeni rudar Jože Martinčič iz Lensa, ki je lani slavil 70-letnico, 26. januarja letos prejel medaljo in diplomu od francoske generalne konfederacije C. G. T., v februarju pa od rudniške uprave veliko zlato medaljo (Grande Medaille d'Or, d'Honneur). Pred petnajstimi leti je že prejel od rudniške uprave srebrno medaljo. Res lepo priznanje, h kateremu toplo čestitamo!

Ohranili ga bomo v lepem spominu

Ob zaključku februarjske številne Rodne grude smo prejeli iz Merlebacha v Franciji žalostno sporočilo, da našega zvestega naročnika, dopisnika in poverjenika Alojza Grčarja ni več. Vsem pri Matici, ki smo pokojnika poznali, ga zelo cenili in spoštovali, nas je ta bridka vest zelo pretresla. V prejšnji številki smo lahko pokojnemu posvetili le nekaj vrstic, pa naj bo ta beseda skromno nadomestilo, ker zaradi prevelikih razdalj, ki nas ločijo, žal nismo mogli biti med njegovimi prijatelji in znanci, ki so ga v tako častnem številu, kakor beremo, spremili do njegovega večnega doma.

Doma je bil iz Palovič pri Kamniku, kjer se je rodil 19. junija pred šestinsedemdesetimi leti. Že izza mladih dni je služil kruh s težkim rudarskim delom. Koliko let je pregaral v tujih rudnikih, da si je prislužil skromno pokojnino. Morda je malokrat mislil na to, saj je bil vedno skromen in tih. O sebi ni rad govoril, niti pisal. Enega pa se je trdno oklepjal: bil je Slovenec, kremenit in odločen je ostal do zadnjega diha. Materina beseda mu je bila nekaj najlepšega in najljubšega. Vsa dolga desetletja, odkar je živel na tujem, je podpiral slovenski tisk. Že med prvo svetovno vojno je bil naročnik in poverjenik slovenskega dnevnika in je ostal vse dotlej, dokler ni Slovenska izseljenska matrica začela izdajati Rodno grudo in Slovenski izseljenski koledar. Takrat je postal zvesti naročnik, dopisnik in neumorni zastopnik matičnih publikacij. Z veseljem in vnmemo se je lotil tega dela in ga opravljal z vso zavzetostjo. Nikoli mu za to ni bilo žal truda.

Kadar je kdo od Matice prišel v Merlebach in obiskal Grčarjeve v njihovem tihem domu, je lahko sam spoznal, kako je bil pokojni Alojz znan in priljubljen. Bil je član več društev: delavske organizacije, pevskega zbora Jadran, društva upokojencev in invalidov in šahovskega kluba.

Leta 1939 je bil poškodovan na glavi. Od takrat je stalno bolehal. Umril je nanagloma za možgansko krvavitvijo 9. januarja. Njegova odrevenela roka je še držala pero, ob ležišču pa je užaloščena soproga našla tri liste, na katerih je bil napisan naslov Slovenske izseljenske matice. Nikoli ne bomo zvedeli, kaj nam je hotel sporočiti.

Dragi prijatelj Alojz, odpočij si po dolgi in naporni življenjski poti; Hvala za vse! Na Matici te bomo ohranili v toplem spominu.

Zahvala

Podpisana Frančiška Grčar se toplo zahvaljujem vsem, ki ste našega očeta spremili na zadnji poti. Hvala izseljenskem duhovniku in Martinu Blatniku, ki sta se s pretresljivo besedo poslovila od njega. Hvala društvu Jadran za petje in vence. Hvala društvu upokojencev in invalidov, šahovskemu klubu in delegatu delavskega sindikata za izdano diplomu in na pokopališču izvedeno nabiralno akcijo za pomoč.

Zalujoča žena Frančiška Grčar
z otroki
Merlebach, Francija

Švica

Prešernova proslava v Amriswilu

Po božičnih in novoletnih počitnicah smo se spet vrnili na svoje »druge« domove. Da bi se čim manjkrat slišali vzdih: »Oh, kako mi je dolgčas!«, je odbor kluba 17. januarja pripravil že prvi sestanek, na katerem smo si ogledali barvne diapozitive z naslovom »Švica in njeni kraji«. Posnetke je pripravil naš prizadevni predsednik Dari Košorok.

V počastitev Prešernovega dneva smo 7. februarja pripravili lepo proslavo.

12. januarja smo imeli prvič v letu 1969 v Amriswilu slovensko mašo. Septembra preteklega leta je namreč prišel v Švico izseljenski duhovnik p. Fidelis, ki ima sedež v Zürichu. Prejšnji teden je v olajšanje vseh stekel tudi tečaj nemščine. Pripravljali smo ga kar leto dni, vendar pa je bil problem s predavatelji, saj bi bili stroški preveliki, če bi se vozil od drugod. Končno je prevzela vodstvo tečaja ena izmed naših članic, ki nemščino dobro obvlada. Upamo, da bo uspeh kar dober.

Tatjana Kompan, Amriswil

Anglija

Klub Jugoslovanov v Londonu

V Londonu deluje Klub Jugoslovanov, katerega ena izmed dejavnosti je skrb za naše ljudi, predvsem za mladino, ki prihaja v Anglijo začasno zaradi učenja jezika ter živi in študira v težkih gmotnih razmerah. Klub bo v svojih prostorih uredil tudi čitalnico in knjižnico, kjer bodo delavci in študentje iz Jugoslavije iz naših časopisov in revij zvedeli novice iz domačih krajev ter brali domače knjige.

ZDA

Smrt zavedne Slovenke

Dne 17. decembra je nenadoma umrla zvesta naročnica Rodne grude in koledarja Katarina Železnik iz Clevelanda. Bila je splošno znana in priljubljena. S pokojnim soprogom Frankom sta vodila gostilno na Jennings Rd. Zdaj pa jo vodijo njuni trije sinovi. Pokojna je bila članica vseh tukajšnjih slovenskih društev. Pri društvu Triglav jo bomo zelo pogrešali. Ohranili jo bomo v blagem spominu, družini pa naše sožalje. (Tudi uredništvu Rodne grude in Koledarja izrekata topla sožalje svojcem pokojne!)

Nedavno je izšla publikacija o pokojnem dirigentu Antonu Šublju, katero je sestavil dr. Edi Gobec. Napisana je v angleščini, čez nekaj mesecev pa napovedujejo slovensko izdajo. Zanimivo je brati o življenju pokojnega Antona Šublja, ki je veliko doprinesel k slovenski kulturi v ZDA, ko je učil in vodil naše pevске zборе.

Anna Jesenko

Priznanje za lepe vrtove

Da imajo Slovenke rade rože in da znajo gojiti lepo cvetje, je splošno znano, ne samo doma, ampak tudi po širnem svetu. Kar precej jih je že prejelo priznanje za svoje lepo in skrbno gojeno cvetje. Ena izmed teh je štajerska rojakinja Uršula Ruppe iz Milwaukee, članica Progresivnih Slovenk v West Allisu in društva št. 192 SNPJ. Njen vrt na 131. South 19th street je pravi cvetličnjak. Poseben čar dajejo vrtu cvetlice imenovane Poinsettie. Teh je več vrst: letne, zimске in božične. Zgornji listi so žareče rdeči, spodnji pa ostanejo zeleni. Rojakinja Uršula Ruppe, ki je tudi naša naročnica, je to cvetje začela gojiti pred nekajletni in to zelo uspešno. Dnevnik Milwaukee

Journal je lani napisal o njenem vrtu in o njej poseben članek in objavil dve sliki.

Druga takšna uspešna vrtnarica je naša naročnica gospa Anna Florjančič iz Grand Junction v Koloradu. Oba s soprogom sta že precej v letih. Louis jih ima že 87, gospa Anna pa piše, da si bo tudi kar kmalu naložila na pleča osmi križ. Poročena sta že 59 let, z zdravjem še kar gre, le da soprog več ne vidi brati, oči so pač z leti opešale. Gospa Anna se pa kratkočasi z rožami. Na vrtu je vzgojila tako lepe dalije, da je zanje dobila posebno priznanje. V lokalnem časopisu so pisali o njej in objavili tudi sliko, katero objavljamo tudi mi. Obema tudi mi topla čestitamo in želimo še nadaljnjih uspehov!

Louis Skerlong umrl

V Pittsburghu je 23. januarja umrl po krajši bolezni splošno znani in priljubljeni Louis Skerlong, član znanega Pitsburškega slovenskega okteta, ki je pred dvema letoma uspešno gostoval tudi v Sloveniji. Takrat smo se z g. Skerlongom in njegovo soprogo Mary srečali in spoznali. Veseli smo bili, da se vračata z lepimi vtisi in prav iz srca smo jima zaželeli: Na svidenje! Nihče ni slutil, da se z živahnim, simpatičnim Louisom Skerlongom, ki je pri oktetu pel drugi bas, ne bomo videli nikoli več. Iskreno sožalje soprogi, ge. Mary!

Ob stoletnici rojstva Jožeta Zavertnika

Dne 2. januarja je poteklo sto let od rojstva *Jožeta Zavertnika*, dolgoletnega urednika Prosvete in prvoborca napredne delavske misli med ameriškimi Slovenci. Rodil se je 2. januarja 1869 v Škofljici pri Ljubljani. Končal je tri razrede gimnazije in nato dve leti obiskoval mornariško šolo v Pulju. Zaposlil se je najprej kot sprevodnik in pozneje kot kurjač. Med železničarji je agitiral za delavsko gibanje in zato izgubil službo. Zatem je delal na Dunaju kot urednik, upravnik in sodelavec listov: Eisenbahner, Delavec in Sloga, nato pa v Trstu pri Rdečem praporu. Nato je bil nekaj časa kurjač na parnikih in objadral vsa morja. V Ameriko je prišel prvič leta 1899, za stalno pa leta 1903.

Po prihodu v ZDA je začel delati v slovenskih društvih in propagirati socialistične ideje. Poldrugo leto je urejal Glas svobode. Ko je prišlo do razkola med lastnikom lista in socialisti, se je zaposlil kot klepar. Leta 1906 je bil med glavnimi ustanovitelji Proletarca in postal njegov prvi urednik. Delal je brezplačno. V Chicagu je bil ustanovni član Jugoslovanske socialistične zveze ter Slovenske narodne podporne jednote, ki je bila takrat na začetku svoje poti. Leta 1911 je postal urednik Glasila SNPJ, sedanje Prosvete, katero je urejal 18 let. Prav njegova zasluga je, da je Glasilo SNPJ postalo glasilo razredno zavednega delavstva. Prosveto je urejal do 30. junija 1929. Že dva meseca kasneje 28. avgusta 1929 je umrl na svoji farmi v Clarendon Hillsu pri Chicagu, zadet od kapi.

Jože Zavertnik je neumorno pisal v napredne slovenske liste in publikacije v ZDA, v Glas svobode, Prosveto, Proletarca, Mladinski list, Ameriški družinski koledar, Majski glas in druge. Njegovo največje delo pa je knjiga Ameriški Slovenci, ki jo je izdala SNPJ ob svoji 20-letnici. V tej knjigi je na 700 straneh opisana zgodovina vseh slovenskih naselbin v Ameriki in zgodovina SNPJ.

Jubilej pevskega zbora »France Prešeren«

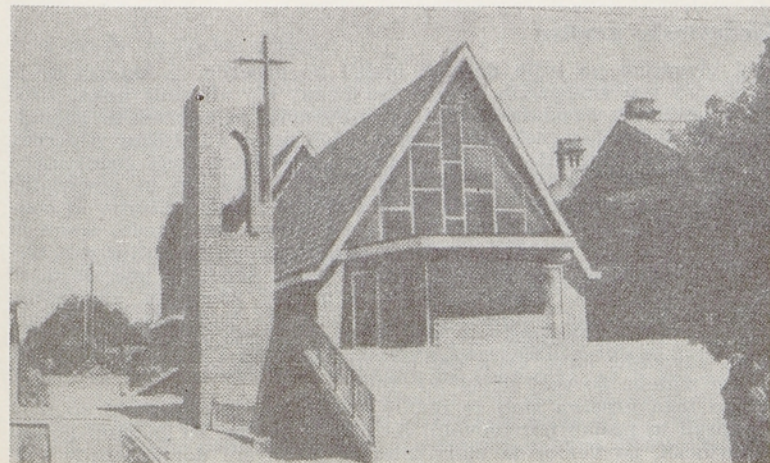
Eden izmed najbolj znanih in delavnih slovenskih pevskih zborov v Ameriki, moški pevski zbor »France Prešeren« v Chicagu, prepeva že štirideset let. Ustanovljen je bil 29. januarja 1929 v restavracijskih prostorih znanega naprednjaka Pavla Bergerja. Tam je zbor imel svoje prostore za vaje vse do leta 1957, ko je lokal prešel v tuje roke. Prvi samostojni koncert je imel »France Prešeren« 24. novembra 1929 v dvorani SNPJ. Od tedaj zbor redno prireja koncertne nastope spomladi in jeseni ter sodeluje z drugimi pevskimi zbori na prireditvah. Nekaj časa je zbor izdajal tudi svojo publikacijo »Prešernov glas«; izdal je tudi dva albuma gramofonskih plošč s slovenskimi pesmimi. Pevski zbor »France Prešeren« v Chicagu praznuje svoj štiridesetletni jubilej pri polni moči, okrepljen z novimi pevci.

50 let od ustanovitve dramskega društva »Ivan Cankar«

V februarju letos smo se spomnili tudi petdesetletnice ustanovitve enega najpomembnejših slovenskih dramskih društev, dramskega društva »Ivan Cankar«, ki je bil ustanovljen dne 6. februarja 1919 v Clevelandu. Mladi igralci in igralko so se z gorečo vnemo lotili svoje kulturne naloge. Največ nastopov so imeli Cankarjevci v prvem desetletju, saj so zabeležili kar 105 predstav. Poleg nastopov v Clevelandu, so tudi gostovali v drugih naselbinah. Na programu so imeli lažja, pa tudi zelo zahtevna domača in tuja dramska dela. Zlasti se je dvignila kvaliteta igralskih nastopov po obisku ljubljanske dramske umetnice Avguste Danilove, ki je nekaj časa vodila pri društvu dramsko šolo.

Rojakinja Ana Florjančič na svojem nagrajenem vrtu v Grand Junction v Koloradu. ■ Mrs. Ana Florjančič shows off the dahlias in her yard.

Bogovičevi iz Vuchta v Belgiji: Marija, Silvo in hčerka Silvija ter Agnes Pečar. Rodno grudo radi prebirajo. ■ Nova slovenska cerkev sv. Cirila in Metoda v Kewu v Avstraliji. Z lepimi mozaikom jo je okrasil naš naročnik Francè Benko; o njem in o njegovem konzervatorskem delu smo pred nekaj meseci pisali tudi v Rodni grudi.

Nad štiri desetletja je dramski klub Ivan Cankar v Clevelandu bil med vodilnimi orajči slovenske kulturne ledine. V zadnjih letih pa je zaradi pomanjkanja igralskih moči njegova dejavnost vse bolj pomajala in 7. aprila 1962 se je društvo razšlo.

Pred 45 leti je bil odprt Slovenski narodni dom

Tudi v marcu se spominjamo pomembne obletnice. Pred petinštiridesetimi leti — 1. in 2. marca 1924 so clevelandski Slovenci slovesno odprli svoj največji kulturni hram Slovenski narodni dom. Ponosna stavba, za katere gradnjo so zbirali in prispevali sredstva društva in posamezniki, je v pravem pomenu besede slovenski narodni dom. Z njim je tesno povezano tudi delo dramskega društva Ivan Cankar. Janko N. Rogelj je v Slovenskem izseljenskem koledarju za leto 1954 na strani 48 zapisal: »Zgraditev vseh poslopij, ki danes tvorijo Slovenski narodni dom na St. Clair Ave, je stala nad 350.000 dolarjev, kar bi danes stalo nad pol milijona dolarjev. Dom stalno zaposluje šest oseb, delno je zaposlenih pet, skupaj enajst oseb. Dom je že pred leti plačal svojo hipoteko. Danes je narodna stavba lastnina 41 družtev in posameznih lastnikov, katerih je okoli 2500. V zadnjih petih letih SND povračuje solastnikom po deset odstotkov na prvotno investicijo. V petih letih je bilo povrnjenih društvom in solastnikom čez 75.000 dolarjev. Preračunano je, da bo v prihodnjih petih letih vsak solastnik dobil svoj vloženi denar, a obenem bo ostal še vedno solastnik SND. V dvoranah SND je vsak mesec po 55 rednih društvenih sej ali sestankov naših podpornih in bratskih organizacij, kulturnih skupin in drugih klubov.«

Zbrala Ina S.

Argentina

Slovenska naselbina je izgubila dva zavedna Slovenca

Po kratki bolezni je nepričakovano umrl Jožef Pipan, znani trgovec iz Buenos Airesa. Rodil se je 27. januarja 1909 v Brjah pri Komnu. Kot veliko Slovencev je tudi on leta 1927 odšel v Argentino iskat boljšega kruha in imel je srečo, da ga je hitro našel. Leta 1932 se je že vrnil v rodni kraj, da bi si poiskal življenjsko družico. Nato se je vrnil v Argentino. Vedno je rad pomagal ljudem iz stiske, zato ga bodo Slovenci kakor tudi Argentinci ohranili v lepem spominu. Niti teden dni kasneje je slovensko naselbino presenetila druga žalostna novica, da je nenadoma preminil član društva »Zarja« iz Ville Devoto Jožef Lojk. Tudi on se je rodil v sončni Primorski, 11. avgusta 1901 v Črničah pri Ajdovščini. V Argentino je prišel med prvimi izseljenci že leta 1924. Takoj se je pridružil zavednim Slovincem in pomagal pri ustanovitvi prvih slovenskih prosvetnih društev, Primorje in Prosveta. Najbolj je bil znan kot nepogrešljiv pevec pri zborih; njegov lep tenor je marsikaterikrat rešil pevovodje iz zadrege. Igral je kar štiri inštrumente. Vodil je prvi slovenski zabavni orkester. Pokopan je bil 31. januarja na buenos-aireskem pokopališču Chacarita. Tudi v starem kraju bomo oba pokojna ohranili v lepem spominu. Svojcem naše topló sožalje!

Uredništvo

Avstralija

Cerkev sv. Cirila in Metoda

Kakor gotovo že veste, je bila v Kewu preteklo leto odprta prva slovenska cerkev v Avstraliji, posvečena sv. Cirilu in Metodu. Cerkev je bila grajena s prostovoljnimi prispevki in s prostovoljnim delom. Akcija se je začela že pred 5 leti. Takrat sem obljubil, da bom naredil mozaik. Tako sem zdaj dokončal mozaik, ki je sestavljen iz 40 barvnih nians. Delal sem skoraj 10 tednov po 16 do 17 ur na dan, saj je v njem vloženih nad 75.000 mozaičnih ploščic. Delo sem opravil brezplačno. Ko dobim slike mozaika, vam bom katero poslal.

Francè Benko

nekaj informacij jugoslovanskim povratnikom

Domovi za upokojenje

Tisti upokojenci, ki v Jugoslaviji nimajo svojcev, da bi jih vzeli v oskrbo in jim dali stanovanje, najdejo najboljšo rešitev v tem, da se namestijo v domovih za upokojece. V Ljubljani sta dva taka domova Dom na Bokalcah in Dom upokojencev na Taboru.

V Domu na Bokalcah so večinoma dvoposteljne sobe in le nekaj je sob z eno samo posteljo. Gostje imajo v tem domu poleg stanovanja tudi hrano in vso oskrbo (ogrevanje, pranje, čiščenje itd.), po potrebi pa tudi zdravnika in bolniško postrežbo. Cene se ravnaajo po tem, kakšno postrežbo potrebuje gost. Za zdravega gosta stane celodnevna oskrba 13,50 din, za kronično bolnega gosta 18 din, za bolnika, ki je vezan na posteljo in potrebuje bolniško postrežbo, pa 20 din.

Podobno je v Domu upokojencev na Taboru, ki je novejši in moderno urejen, bolj dom hotelskega tipa. Zato so tudi cene nekoliko višje. Enodnevni pension za zdravega gosta v dvoposteljni sobi stane 23,20 din, sladkorno bolni plačajo dodatek 3 din dnevno, bolniki pa, ki potrebujejo zdravniško nego, doplačajo za vsak dan 7,30 din. V domu imajo tudi enoposteljne sobe z malim predprostorom, ki so trenutno vse zasedene, so pa tudi dražje in je cena za enodnevni pension v taki sobi 27,35 din, medtem ko je dodatek za diabetično hrano in pa za zdravniško nego enak za vse.

Oba domova imata navadno zasedena vsa mesta in je treba rezervirati prostor za novega gosta vsaj dva meseca vnaprej. To lahko stori vsak sam, če piše na naslov: Dom na Bokalcah, Vič pri Ljubljani, ali pa Dom upokojencev na Taboru, Ljubljana, Metelkova ulica. Na željo pa lahko poskrbi za rezervacijo tudi Slovenska izseljenska matica. V Sloveniji pa je še po raznih drugih krajih okoli 30 domov za upokojece, onemogle in druge oskrbovance, ki nudijo skromnejšo oskrbo za 15 do 20 din dnevno v sobah s petimi in več posteljami.

Vojaščina

Precejšnje nevšečnosti lahko ima izseljenec, ki se po več letih vrne za stalno v domovino, star je morda že nad 29 let, pa še ni odslužil vojaščine. Zmotno je namreč mnenje, da po tridesetem letu preneha njegova vojaška obveznost. Po našem zakonu se ta obveznost podaljša do izpolnjenega 40. leta starosti za tiste, ki se vojaški službi izmikajo. To pa je prav lahko očitati vsakomur, ki odide iz države, ne da bi izpolnil svojo državljansko dolžnost. Takega povratnika torej lahko vpokličejo vojaške oblasti vsak čas na odsluženje vojaškega roka vse do njegovega štiridesetega leta.

Zato svetujemo vsakomur, ki vojaščine ni odslužil, da se takoj, ko pride v neko drugo državo, prijavi na diplomatsko-konzularnem predstavništvu SFRJ v tisti državi in prosi, da ga tam vpišejo v evidenco vojaških obveznikov. S tem se izogne očitku, da se izmika vojaški obveznosti in če bi po nekaj letih prišel v Jugoslavijo morda samo za nekaj tednov na dopust, ga ne bodo poklicali k vojakom. Če pa bi prišel za daljši čas ali za stalno domov v Jugoslavijo, potem ko je že dopolnil devetindvajseto leto starosti, bi ga lahko vpoklicali le na orožne vaje, ne pa več na služenje celotnega vojaškega roka. Če je vpisan v vojaški evidenci pri jugoslovanskem diplomatsko-konzularnem predstavništvu v neki tuji državi, ga vpokličejo k vojakom le v primeru mobilizacije.

Zaposlitev

Glede ponovne zaposlitve v Jugoslaviji imajo izseljenci in začasno zaposleni Jugoslavlani v tujini enake možnosti kot drugi državljani. Večina delovnih organizacij razpisuje prosta delovna mesta v dnevnem časopisju, evidenco prostih delovnih mest pa imajo tudi zavodi za zaposlovanje po občinah. Izseljenci, ki se vrnejo, naj se takoj prijavijo pri zavodu za zaposlovanje v občini, kjer so nastanjeni, hkrati

pa naj zasledujejo v časopisih, kje so razpisana prosta delovna mesta njihove stroke.

Odpirajo se tudi vedno večje možnosti v terciarnih dejavnostih. Občine dajejo dovoljenja za razne uslužnostne in obrtne dejavnosti, gostinske obrate in podobno, tako da tisti, ki so kvalificirani za kakšno obrt, lahko odprejo lastne delavnice in lokale. Na ta način lahko koristno naložijo svoje prihranke in hkrati rešijo problem zaposlitve. Dobro pa je, če zainteresenti že vnaprej pismeno vprašajo svojo občino, če bodo lahko dobili obrtno dovoljenje za določeno stroko oziroma naj vprašajo, za kakšne obrtne delavnice je še interes v občini.

Nalaganje deviznih prihrankov v naše banke

Vsak izseljenec z jugoslovanskim ali tujim potnim listom ima pravico odpreti pri katerikoli banki v Jugoslaviji svoj devizni račun ali devizno hranilno vlogo, ki se obrestuje s 6,25 do 8%, glede na to, ali je denar naložen za nedoločen čas ali kot vezana vloga. Denar na devizni hranilni vlogi se vodi v tisti valuti, v kateri je bil položen ali nakazan banki.

Da lahko odpre devizni račun ali devizno hranilno vlogo, mora zainteresent izpolniti dva formularja, ki mu jih banka izroči ali pošlje po pošti na njegovo zahtevo. Poleg teh formularjev bo dobil od banke tudi pismeno navodilo o tem, kako vlaga denar in kako z njim razpolaga. Na kratko lahko tu pojasnimo, da lastnik neomejeno razpolaga z vlogo za plačilo računov v inozemstvu ali v Jugoslaviji in za potovanje v inozemstvo, ne glede na to, ali je njegovo bivališče še v tujini ali pa se je vrnil v Jugoslavijo.

Šolanje

Nekatere zanima šolanje otrok, ki so se rodili v tujini, tam zrasi v šolarčke ali pa so že dokončali osnovno šolo in želijo nadaljevati študij na kakšni srednji, strokovni ali višji šoli pri nas. Vsem tem naj povemo, da so možnosti šolanja pri nas široke in dostopne vsakomur brez razlike. Važno je seveda znanje slovenščine in pa veselje ter sposobnost za izbran študij. Otroci se hitro vživijo v novo sredino, novi sošolci jih z veseljem sprejmejo medse in jim pomagajo, seveda pa imajo tudi učitelji in profesorji razumevanje za prehodne težave takih učencev.

Še marsikatera vprašanja prejemamo na Matici v zvezi s povratkom v Jugoslavijo od naših starejših izseljencev kakor tudi od začasno zaposlenih delavcev v tujini. O tem smo že marsikaj napisali v naši rubriki »Vprašanja in odgovori«, marsikaj pa še bomo in tudi pismeno bomo vsakomur radi odgovorili. Svetujemo pa prav vsem, da se pred povratkom v domovino pogovorijo o svojih problemih tudi na naših diplomatsko-konzularnih predstavništvih, na območju, katerih so v tujini živeli.

Imamo pa tudi mi do njih neko prošnjo.

Zgodovinsko gradivo

Med bivanjem po tujih deželah bodisi po naseljih, v katerih se je zbralo po več slovenskih družin, po nekaj sto ali tudi nekaj tisoč Slovencev (npr. v rudarskih revirjih v Franciji, belgijskem in holandskem Limburgu, v nekaterih državah Severne in Južne Amerike, Kanadi, Avstraliji itd.), bodisi osamljeni kje daleč sreči čisto tujega okolja, so naši ljudje doživeli včasih prav težke dni in neverjetne reči. Po stari slovenski navadi so se zbirali v razna kulturna in podporniška društva, po svojih močeh ohranjali slovensko besedo, pesmi in navade, hkrati pa dosegali uspehe v gospodarskem in kulturnem življenju držav, v katerih so našli nove domove. Škoda bi bilo, da bi se vse te zanimivosti, včasih napisane v pismih, spominih, zapisnikih, časopisju in drugih publikacijah, ohranjene na fotografijah, značkah, trakovih itd., porazgubile in prišle v pozabo. Slovenci v domovini se dobro zavedajo, kako velik del narodnega telesa je odtrgan od njih in živi malone po vsej zemeljski obli.

Veliko tega gradiva smo že dobili v zajetnih pošiljkah, ki so nam jih zbrali in poslali požrtvovalni Slovenci, nekateri so ga sami poslali ali prinesli, pa vemo, da marsikateri rojak hrani doma, morda celo

ne da bi se zavedal, kakšno prav dragoceno zanimivost ali spomin, ki bi lahko odkril delček pisane zgodovine našega izseljenstva, brez katerega bi celota bila nepopolna.

Zato prosimo vsakega rojaka, ko pospravlja svoje stvari in odbira tisto, kar bo vzel s seboj od tistega, kar bo pustil ali celo zavrzel, naj ne pozabi vzeti s seboj na pot tudi take reči. Slovenska izseljenska matica bo znala ceniti vse, kar bo primerno za objavo v Rodni grudi ali Slovenskem izseljenskem koledarju, v slovenskih dnevnikih in drugih publikacijah, pa vse tisto, kar bo skrbno urejeno odstopila Študijskemu centru za zgodovino slovenskega izseljenstva.

Marička Mehle

Kako bi prejela pokojnino v Kanado

Pišem vam v imenu moje matere, ki je prišla pred dvema leti k meni iz Slovenije na obisk. Ker je boleha in nima nikogar doma, je zaželela ostati pri meni. Nazadnje je bila zaposlena v Kranju, kjer je zbolela in pred devetimi leti so jo invalidsko upokojili. To pokojnino je redno prejela vse dokler ni odšla v Kanado, sedaj pa bi jo želela prejemati v Kanado, če je to mogoče. Prosim vas za pojasnilo, kaj mora napraviti, da bi ji nakazovali invalidsko pokojnino v Kanado in da bi jo prejela v dolarjih. Če mi ne morete odgovoriti, mi vsaj pojasnite, kam naj se obrnem.

K. M. Windsor, Kanada

Stranka, ki želi dobiti transfer pokojnine v inozemstvo, mora napraviti prošnjo za odobritev transfera pokojnine na Republiški zavod za socialno zavarovanje (v tem primeru na Zavod za socialno zavarovanje SRS, Ljubljana, Kidričeva 5). V prošnji naj navede osebne podatke in splošne podatke o pokojnini, ki jo je prejela v Jugoslaviji. Prošnji naj priloži tele listine:

- potrdilo o državljanstvu oziroma o vpisu v državljanstvo knjigo pri našem tamkajšnjem diplomatsko-konzularnem predstavništvu obenem z mnenjem tega našega predstavništva o nujnosti transfera pokojnine in z navedbo vzroka, zakaj živi v tujini;
- uradno potrdilo o bivanju v tujini s točnim naslovom in od kdaj tam prebiva;
- uradno potrdilo, da ni v delovnem razmerju in da se ne bavi s samostojno dejavnostjo.

Kolikor bodo potrebne še kake druge listine, bo to uredil naš zavod sam.

Poslušajte radijske oddaje

Slišal sem, da bo kmalu začela veljati konvencija o socialnem zavarovanju med Jugoslavijo in Nemčijo. Nas delavce v ZR Nemčiji zanima, kje in kako bomo zvedeli, kdaj bo ta konvencija začela veljati. Radijske oddaje iz Ljubljane slišimo tu samo od 18. ure zvečer do 6. ure zjutraj.

M. B., Bempflingen, ZRN

Mednarodni dogovori med Jugoslavijo in Nemčijo glede zaposlovanja naših delavcev v Nemčiji in pa o socialnem zavarovanju so že zaključeni; potrebno je samo še, da nemška vlada te dogovore ratificira (podpiše). Upamo, da bo to urejeno že v prihodnjih mesecih. O tem bomo seveda takoj obvestili vse naše naročnike v Rodni grudi. Poročali pa bomo o tem tudi v oddaji za izseljence, ki je na sporedu vsako soboto ob 22.10. Bodite popolnoma brez skrbi, da na to ne bomo pozabili. Poslušajte pa vedno tudi ljubljanski radio ob 22. uri zvečer, ki ima na koncu poročil tudi vsak dan rubriko za naše delavce v tujini.

sporazum o zaposlovanju jugoslovanskih delavcev v Zvezni republiki Nemčiji

Dr. Lev Svetek

Dne 4. februarja 1969 so bili izmenjani ratifikacijski instrumenti med Jugoslavijo in Zvezno republiko Nemčijo in s tem uveljavljen sporazum med obema državama o zaposlovanju jugoslovanskih delavcev v Zvezni republiki Nemčiji. S tem sporazumom je predvsem urejeno zaposlovanje naših ljudi v tej državi, kjer dela največ jugoslovanskih delavcev, hkrati pa so zagotovljene jugoslovanskim delavcem enake pravice in delovni pogoji kakor nemškimi delavcem. Tako je pričel veljati prvi od treh sporazumov o socialni varnosti, ki sta jih podpisali obe državi dne 12. oktobra 1968 v Beogradu: poleg že omenjenega sporazuma še sporazum o socialni varnosti in sporazum o varstvu v času brezposelnosti, ki pa ju nista ratificirali še obe državi-podpisnici, temveč za enkrat samo Jugoslavija.

Organi za izvajanje sporazuma

Osrednja organa, ki bosta skrbela v obeh državah za izvajanje sporazuma o zaposlovanju jugoslovanskih delavcev v Zvezni republiki Nemčiji, sta v Jugoslaviji Zvezni biro za zaposlovanje v Beogradu, v Zvezni republiki Nemčiji pa Zvezni zavod za posredovanje dela in za zavarovanje za brezposelnost v Nürnbergu. Tekoče delo v zvezi z izvajanjem sporazuma pa bo opravljala Stalna jugoslovansko-nemška mešana komisija v Beogradu, ki ji bosta v pomoč jugoslovanska in nemška delegacija s potrebnim osebjem in administracijo.

Postopek pri zaposlovanju

Pobuda za zaposlitev jugoslovanskih delavcev v Zvezni republiki Nemčiji prihaja seveda od nemških delodajalcev, ki prijavijo potrebe po jugoslovanskih delavcih nemškemu Zveznemu zavodu za posredovanje dela v Nürnbergu. Ta zavod posreduje ponudbe jugoslovanskemu biroju za zaposlovanje v Beogradu. Ponudbe morajo vsebovati vse bistvene podatke o kraju in vrsti zaposlitve v Nemčiji, o predvidenem trajanju zaposlitve, o posebnosti posameznih delovnih mest ter o strokovni izobrazbi, ki se terja za opravljanje dela na posameznih delovnih mestih. Seveda morajo biti navedeni tudi podatki o zaslužku, o dodatkih in odbitkih, o nastanitvi, prehrani ter drugih delovnih pogojih. Da bi se jugoslovanski delavci že vnaprej seznanili z življenjem in delom v Zvezni republiki Nemčiji, bo nemški zvezni zavod za posredovanje dela izdal za jugoslovanske delavce poseben priročnik o splošnih pogojih življenja in dela v Zvezni republiki Nemčiji, ki ga bo po potrebi sproti dopolnjeval z novimi podatki.

Glede na ponudbe nemških delodajalcev izberejo jugoslovanski komunalni zavodi za zaposlovanje, ki dobe te ponudbe od jugoslovanskega zveznega biroja za zaposlovanje, ustrezne delavce, ki so prijavljeni pri komunalnih zavodih, posebno glede strokovne izobrazbe, ki se terja za posamezna delovna mesta. Ko nemška delegacija v Beogradu še enkrat preveri, ali izbrani delavci ustrezajo postavljenim zahtevam, oskrbi nemška delegacija še zdravniški pregled izbranih delavcev. Sporazum predvideva tudi možnost, da nemški delodajalci skupaj z jugoslovanskim zveznim birojem za zaposlovanje organizirajo priprave jugoslovanskih delavcev za delo v Zvezni republiki Nemčiji, posebno kadar gre za potrebo po posebno izurjenih in specializiranih delavcih. Omeniti je tudi, da nemški delodajalci poimensko zahtevajo posamezne jugoslovanske delavce, posebno če so ti delavci že kdaj delali pri njih, ali pa jih priporočijo drugi jugoslovanski delavci, ki so že delali v tej državi. Seveda se mora tudi v teh primerih nemški delodajalec držati predpisanega postopka, ki ga ureja sporazum.

(konec prihodnjič)

Se o slovenskem jeziku v diplomatskih predstavništvih

Kar odkrito priznam, da sem izredno srečnih rok pri izbiri revij: Rodna gruda in Tovariš mi zares izredno ugajata.

V 11. številki Rodne grude preteklega leta sem zasledil ime D. Božič. Hotel bi namreč pripomniti nekaj besed. D. B. se pritožuje, da so predstavništva Jugoslavije v tujini slabo zastopana s slovensko govorečimi ljudmi. Ker sem vse do pred kratkim sam prebival na področju, ki pripada ambasadi v Ottawi, kakor tudi Montreal, kjer živi D. B., se z njim ne strinjam. Drži, da v Ottawi ni Slovenca, toda to še ne pomeni, da ljudje ne r a z u m e j o slovensko. Uslužbenci so zelo prijazni in se trudijo, da ljudem ustrezajo. V mojem primeru celo v soboto popoldne. To pa tudi nekaj pomeni, ali ne? Kaj pa bi D. B. šele dejal, če bi ga zelo osoren, da ne rečem nadut ženski glas odslovil zelo na kratko eno uro po 3 (?) urnem delavniku, kot se mi je zgodilo na konzulatu v Torontu? Ne zagovarjam vsega, toda zakaj bi vedno samo nergali in kritizirali? Dosledno namreč uporabljam slovenski jezik tako tu kakor v Jugoslaviji; popotoval sem precej in reči moram, da brez kakih posebnih težav. Drži pa, da bi morali na območju SR Slovenije zaposlovati le ljudi, ki obvladajo slovenski jezik. In ne samo to. Zahtevati bi morali, da poslujejo v tem jeziku in ne da ga zavržejo, čim jih pokrije uniforma državnega organa (carina, Luka Koper ipd.).

Prav ima Franc Šetinc, ko pravi, da bi razpravljanje »terjalo poglobljeno razpravo na več straneh«. Dovolj je še vprašanj (npr. zakon o privatnem gostinstvu). Preden je nek zakon izglasovan v skupščini, postane pravomočen, se o njem prav gotovo mora razpravljati. In če je razmerje 2 : 3, zakon postane zakon. Toda, ali mnenje dveh republik zares prav nič ne pomeni?

Imam predlog. Zakaj ne bi našli v reviji prostora za taka in podobna vprašanja? Seveda pa bi morali težiti za tem, da bi bili odgovori res izčrpni, s pravega mesta, pa četudi bi se za to morali potruditi na vrh samega Olimpa.

In želja: razen Kostanjevice je trikotnik med Sevnico, Novim mestom in Brežicami nekako prazen. Se bo kdo potrudil malo tudi v te kraje?

L. A. Lekše, Cornwall, Ont., Kanada

Ko so lani v zvezni skupščini glasovali o ukrepih za omejitve števila zaposlenih v gostinstvu in drugih omejitvah v obrti, so bili poslanci močno pod vtisom nekaterih bogatitev na račun davčnih utaj, z izkoriščanjem tuje delovne sile in drugače. Slovenski poslanci so opozarjali, da se ne kaže prenašati in da je treba krivce za deformacije iskati tam, kjer so, ne pa udarjati kar počez. Njihova opozorila niso zalegla.

Predpisi, ki so bili sprejeti, so škodljivi, ker obravnavajo vse republike enako, kakor da ni med njimi nikakršnih razločkov. To pa ni res. Omejiti zasebne gostince v Sloveniji samo na družinske člane pomeni, da jim s tem povsem onemogočimo kakršnokoli dejavnost. To pa nikakor ni v prid razvoja turizma, pri katerem morata iti družbeni in zasebni sektor z roko v roki. Gostilna v Sloveniji ni isto kot gostilna nekje v Šumadiji. Starih, klasičnih vinotočev sodoben turizem ne prenese več, potrebne so sodobne restavracije s solidno, kulturno potrežbo, ki pa je ne zmore le nekaj ljudi. Zato je upravičena zahteva slovenskih poslancev v zvezni skupščini, da je nujno spet spremeniti predpise. Kazno je, da bo zvezna skupščina prenesla odločanje o tem v pristojnost republiške skupščine, ki lahko najbolj presodi, kako je treba urejati gostinstvo v Sloveniji. To velja kajpak tudi za zasebno prevoznništvo, ki ga tudi ni mogoče omejiti na pet ton, ker to povzroča veliko škodo našemu gospodarstvu.

Naša skupnost je zainteresirana na tem, da se osebno delo z zasebnimi delovnimi sredstvi vključi v skupne napore za napredek naše domovine. Ob družbenem sektorju, ki je v Sloveniji prevladujoč, je zelo pomemben tudi zasebni sektor, ki dopolnjuje standard in prav tako zadovoljuje naraščajoče potrebe industrije.

Franc Šetinc

pišete nam

Kot je visok Triglav, tako je visoka in močna ljubezen Slovencev do svoje domovine

Imao sam namjeru, da Vam se još i prije javim, nakon što sam bio primio Vaš list i gramofonsku ploču, koju ste poslali i Vašu molbu, da oglašim vašu zemlju i pitanje Kalendara, kojega izdajete svake godine, a posebno za našu dragu braću Slovence, koji se nalaze u našoj novoj domovini, ali su još uvijek odani i vjerni svojoj rodnoj grudi, na koju se uvijek sjećaju. To pišem, da vas obavjestim, da sam primio na vrijeme vašu rodoljubnu poruku svojim Slovincima u Americi i u svijetu, da im zaželite sretnu, veselu i zdravu Novu godinu.

Ja sam vašu poruku doneo preko našega Radio programa u nedjelju prije Nove godine, i ponovno na samu Novu godinu, jer mi već godinama imamo poseban Radio program na dan Božića i Nove godine. Dobio sam mnogo povoljnih komentara na vašu poruku, jer kako i sami znadete, da se može uzeti Slovenca iz Slovenije, ali nije moguće uzeti Sloveniju iz srca Slovenca.

Dakle, iskrena vam hvala na vašim poslanim porukama, vašoj gramofonskoj ploči, i vašim dobrim željama, koje i ja uzvraćam iskreno i u najvećoj mjeri. Mi imamo slovenski radio program svaku nedjelju već dugih dvadeset godina, koji je u svemu jako popularan ne samo među Slovincima i Hrvatima već među svima koji Radio program slušaju.

Ja sam rodom Hrvat, ali moja je suproga Slovenka (Grahek), i ja sam aktivan među Slovincima dugih šesdeset godina, spadam u sva njihova društva, njihove jednote, njihovu slovensku Crkvu, govorim potpuno slovenskim jezikom i svi me smatraju za svoga iskrenog prijatelja, jer mnogo djelim s njima u svemu što je potrebno u životu i zajedničkoj saradnji.

Ja sam godine 1937 predvodio grupu od dvije stotine iseljenih Hrvata u našu dragu rodnu domovinu, i bio nam je priredjen svečani doček na ljubljanskom kolodvoru, pa sam u scem pozdravnom govoru pokazao na Triglav, pa sam rekao, da kako što je Triglav visok i jak, da je tako visoka i jaka ljubav iseljenih Slovenaca za svoj slovenski narod i za svoju rodnu slovensku domovinu.

Sa ovim bi zaključio, što mi je na srcu, pa vam želim svaki uspjeh u vašem rodoljubnom radu, i sretnu, veselu i naprednu Novu godinu. Uz sve najbolje želje, i iskrene i tople pozdrave!

John D. Butkovich, Pueblo, Colorado

Posiljam naročnino za Rodno grudo. Oprostite, ker sem med zamudniki, veste, leto je hitro naokoli in človek pozabi. Zelo sem vedno vesel vaše revije, saj mi prinese vsak mesec veliko novic od doma in iz tujine. Če bi naši izseljenci vedeli, koliko zanimivega je v vsaki številki RODNE GRUDE, bi sigurno bili vsi naročniki. Pozdravljam vse Slovence po širnem svetu, posebno pa urednike Rodne grude.

Karl Smodič, Essen, Nemčija

Prejel sem koledar 1969 in se vam zanj iz srca zahvalim. Za nas, tukaj na tujem, je ta knjiga res neprecenljive vrednosti, kakor tudi revija RODNA GRUDA, ki nam prinaša vsak mesec košček drage domovine. Z veseljem prebereva z ženo vsako številko in vse, kar je novega v naši Sloveniji. Iz meseca v mesec ugotavljava, kakšno skrb imate za vse tiste, ki so daleč od doma in sem prepričan, da je vsak,

ki prejema vašo revijo ponosen na domovino in na vas, ki vlagate toliko truda in dela zato, da bi nam na tujem bilo lepše. Se enkrat srčna hvala in lepe pozdrave vsem, ki sodelujete.

Franjo Breznik, Köping, Švedska

Pošiljam naročnino za Rodno grudo, ki jo prejemam že od 1954. leta. Tudi koledarje imam vse shranjene. Žal, mi zadnja leta pešajo oči. Če bo le mogoče, bom prišla spet v Slovenijo na Rodico. Tukaj imam veliko družino: tri sinove, ki imajo devet otrok (Grandchildren) in štiri Greatgrandchildren, jih je težko pustiti. Trije so na univerzi, dva že v službi, drugi pa na High School, eden pa v Južnem Vietnamu. Tako jih malokdaj vidim.

Frances Vidmar, Chicago, USA

Prejel sem Izseljenski koledar in Pavlihovo pratiko. Bili smo izredno presenečeni nad tako lepo vsebino koledarja. Mislim, da ga ne bi mogli boljše sestaviti. Tudi slike so tako lepe in zanimive. Tudi Pavlihova pratika nam je všeč.

Dragi prijatelji, želimo vam veliko uspehov in sreče pri vašem delu v letu 1969 in vas toplo, prijateljsko pozdravljam iz tujine.

Vladimir Baranja, Vorarlberg, Avstrija

Dragi matičarji! Kakor bežne sanje se mi zdi moj obisk pri vas, pa vendar je pustil v srcu tako lepe spomine. Ko prebiram Rodno grudo in SIK, sem v duhu kar stalno pri vas. Koledar je iz leta v leto lepši ne morem drugače (mogoče sem pristranska), ampak letošnji s Škofjo Loko poseka vse! Rodne grude pa itak ne odložim, dokler vse ne prečitam. Taka sem — pa mi pomagaj. Hvala vam vsem za tisto domačnost, ki jo nudite slehernemu obiskovalcu rodne grude. Ostanite zdravi in pristrčno pozdravljeni od vaše hvaležne Tončke Garden.

Tončka Garden, Chicago, ZDA

družabni večer v Sallauminesu

Dne 12. januarja smo imeli v lepi dvorani na Epinette družabni večer. Kako znajo naši ljudje ceniti naše prireditve, je pokazal ta naš družabni večer, na katerem se nas je zbralo okrog dvesto rojakov. Predsednik je vsem navzočim, ki so prišli od blizu in daleč, voščil veselo novo leto in jim želel, da se jim uresničijo vse njihove želje, tudi tiste najbolj skrite, kar velja seveda le za mladino.

Da je imel dedek Mráz (ki nas je kljub starosti obiskal) polne roke dela z razdeljevanjem daril, je poskrbela naša dolgoletna članica Francka Prek. Njej se imamo tudi zahvaliti za vsa številna vesela presenečanja, ki so dostikrat izzvala veliko smeha. Dedek Mráz je vse navzoče obdaril, seveda tudi otrok ni pozabil. Obdarovanih je bilo okrog 60 otrok. Pa tudi na stare in bolne nismo pozabili. Kljub majhni letni članarini, ki je le simbolična (3 frs. in 6 frs. za one, ki delajo). Odbor udruženja ves čas skrbi, da se pomaga potrebnim. Lani smo imeli pri društvu precej novih prijav. Želeli bi, da bi se vsi tukajšnji Jugoslovani vključili v naše Udruženje.

Tudi za tiste, ki se še lahko zavrte, je bilo na prireditvi poskrbljeno. Za to velja zahvala posebno mladim odbornikom, posebno še mladi blagajničarki, ki je dala na razpolago vso svojo veliko zalogo jugoslovanskih gramofonskih plošč s priljubljenimi vižami.

Očito je bilo, da si članstvo kakor tudi odbor želi še več takšnih prireditev, seveda pa zaradi razkropljenosti članstva niso lahko izvedljive.

Redni letni občni zbor Udruženja bomo imeli 23. marca. Želimo pridobiti v odbor čim več mladih članov. O poteku občnega zbora vam bo poročal tajnik Udruženja Demšar. Za 4. maj imamo Jugoslovani spet na razpolago dvorano na Epinette. Če bi bila takrat kakšna folklorna skupina na turneji po zahodni Evropi, bi nam bila dobrodošla.

Justin Čebul,
predsednik Udruženja Jugoslovani
v Sallauminesu

tiskovni sklad

Helen PELICH 2 \$, Louis TRENT 2 \$, Mara CERER 1 \$, Paul PEKLAJ 1 \$, John ZUGICH, Ann Arbor 1 \$, John ZUGICH, De Pue 1 \$, Antonia EZZO 1 \$, Andy TURKMAN 1 \$, John JERGEL 5 \$, Joseph CADONIC 1 \$, Helen KAPLA 3 \$, John GERDEN 3 \$, Antonija PIRNAT 2 \$, Raymond KLADNIK 1 \$, Mary ISKRA 2 \$, Anton VATOVEC 1,50 \$, Tony KRANJC 2 \$, Roza CMARKO 11,45 \$, Marie REBEK 1 \$, John KAPELAR 1 \$, Frank VIRANT 2 can. \$, John LUZAR 1 can. \$, Janez DRČAR 2 can. \$, Mary PERUSHEK 1 can. \$, Janez KOROŠEC 1 avstr. \$, Alfred BREZNIK 1,8 Lstg, Štefan KRŽIŠNIK 10 Schl, Jean SMRKE 8 Blfr, Katarina ČARGO 200 Blfr, Justina KRAMBERGER 3 DM, Vinko UPLAZNIK 7 DM, Cvetko ČERNIGOJ 1 DM, Frida KOEBEL 10 DM, Martin KINK 6 DM, Alojz PUTRE 5,10 DM, Alojz JAKŠ 3 DM, Anton KOŠIR 3 DM, Alojz MEDLE 10 DM, Štefka KLOKOW 8 DM, Alois STARC 2 DM, Johann KRIVIC 3 DM, Ferdinand FELDIN 2 DM, Marija DIETMAIER 4 DM, Ana BUČAR 1 DM, Josef VIDEČ 2 Hfl, Jože MEGLIČ 2,50 Škr, Josef JAKŠ 4 Šfr, Štefka LEŠER 10 Škr, Tone DROBNIČ 3 DM, Jean TRSTENJAK, Fanjeux 15 FF, Francka WIRTHLIN 10,30 ND, Avgust BARIČIČ 25 ND, Margaret POZNIČ 37,50 ND, Jože SMRKOLJ 25 ND, Marjeta KESSEL 25 ND Frances KOBILICA 25 ND.

Frank ČESEN, ZDA odstopil avtorski honorar pri »DELU« 100,25 ND, Cilka VALENČIČ, ZDA darilo Matiji Pevskega krožka 25 \$!

Vsem iskrena hvala!

Bralci in naročniki nas v pismih pogosto sprašujejo, čemu je namenjen denar v tiskovnem skladu. Povemo jim naj, da gre le v podporo tisku. Posamezen izvod Rodne grude nas namreč stane veliko več, kakor pa je zanj naročnina. Razliko moramo tako kriti iz drugih virov, od dohodkov od oglasov, dotacij idr. Barvne naslovne strani ste se večinoma že navadili in vemo, da si radi ogledate slovenske kraje v lepih barvah. Storili bomo vse, da bi bile naše naslovne strani še lepše kot doslej. Dohodki iz »tiskovnega sklada« nam bodo pri tem v veliko pomoč.

Uredništvo

poizvedba

Ko sem bil na obisku doma, sem srečal Voislava Bunikića iz vasi Bukovče, občina Negotin, Srbija, ki me je naprosil, naj bi mu pomagal iskati njegovega očeta. Njegov oče Dragoljub Bunikić je bil 1943. leta v ujetništvu in takrat mu je tudi pisal dopisnico iz Nemčije, nato pa se ni več oglasil. Domači so mislili, da je morda umrl, leta 1967 pa je prišel iz ZDA nek rojak in mu prinesel očetovo fotografijo. Povedal mu je, da sta bila z očetom skupaj v ujetništvu pet let in da se je oče poročil v Münchnu z Nemko in da se je nato preselil v Belgijo. Sam sem že poizvedoval po njem, a zaman. Dragoljub Bukinić je pustil doma dva otroka z ženo, ki se sama trudi za vse, že 27 let. Kaže, da je Bukinić zaposlen v kakem rudniku v Belgiji. Star je okrog 50 let. Sinova bi silno rada zvedela zanj in ga še kdaj videla. Druga ne želi ta od njega, tudi se ne nameravata vtkati v očetov drugi zakon. Vljudno prosita bralce Rodne grude, da jima pomagajo in sporočijo, karkoli bi zvedeli, na naslov: VOISLAV BUNIKIĆ, BUKOVČE, ZP. KOBISNICA, Negotin-Krajina, Jugoslavija ali na moj naslov: DRAGO ČURIĆ, 7901 MACHTOLSHEIM, Hauptstrasse 20, Deutschland.

Bogo Grafenauer

Karantanija in njena dvakratna vloga v oblikovanju slovenske narodne zavesti

Ozvald, tedanji »pokrajinski škof za Karantance«, se je namreč začel obračati z različnimi vprašanji neposredno na papeža Nikolaja. Boj salzburškega nadškofa zoper ta poskus je tekel vzporedno z bojem Ludvika Nemškega zoper upornega sina.

Na prvi pogled izvirajo vsi ti notranji boji le iz nasprotij med nemškimi posvetnimi in cerkvenimi fevdalnimi gospodarji slovenskih pokrajin. V resnici pa skrivajo v sebi mnogo pomembnejše in globlje utemeljene poteze lastnega in širšega slovenskega razvoja. V njih se namreč izraža notranje povezovanje in zблиževanje alpskih Slovanov, ki se je začelo v njihovi osrednji pokrajini, Karantaniji. To pretapljanje različnih slovanskih drobcev in plemen v karantansko ljudstvo se je začelo, kakor smo videli, seveda že v dobi samostojnosti. Zajelo je najprej ožjo Karantanijo in se sredi osmega stoletja razširilo še na tiste »sosede Karantancev«, ki so se pridružili Karantaniji v zvezi z bavarsko-karantansko zmago nad Obri okrog leta 745. V zvezi s priseljevanjem Karantancev v Spodnjo Panonijo v začetku devetega stoletja je zajel ta razvoj tudi to pokrajino, kar je razvidno tudi iz panonskih arheoloških najdb. Upravna reforma leta 828 je to zблиževanje nedvomno zavrla, še bolj nevaren pa bi mu mogel biti poskus iz leta 856, da bi se slovensko ozemlje razbilo v vrsto povsem samostojnih krajin, podrejenih neposredno kralju.

Očitno pa je notranje zблиževanje alpskih in panonskih Slovanov, izraženo tudi v kulturnem povezovanju (cerkvena organizacija, freisinški spomeniki itd.), do tega časa že preveč napredovalo in vsekakor močno podprlo Karlmanov boj za vnovično združitev vzhodne prefekture. V virih o tem sicer res ni nobenega neposrednega sporočila. Toda upori Ratboda in Karlmana so vseskozi tesno povezani s širokim gibanjem ob frankovski meji, ki ima jasen značaj boja slovanskih plemen proti frankovski nadoblasti. Značilna sprememba, kako se izražajo viri o slovenskih pokrajinah v devetem stoletju, pa dokazuje, da se je boj vzhodnih prefektov za večjo samostojnost oprl tudi na podobne širše domače težnje.

Vse pogosteje se v virih izraža slovenski značaj tega ozemlja, ki se obenem vse dosledneje združuje pod

skupnim imenom slovanskega ljudstva, Karantancev. Posebej je pomembno, da izhodišče tega slovanskega združevanja ni bila Zgornja Panonija kot nekdanji sedež prefekta, marveč le ena izmed podrejenih grofij, Karantanija.

Vse pogosteje govore darovnice (darilne listine) in drugi viri o raznih posestvih bodisi v ožji Karantaniji bodisi v Panoniji ali Vzhodni Krajini, da leže v »Sklaviniji« ali v »Karantaniji«. Vzporedno navajajo ob izrazu »predeli Bavarske« izraz »predeli Karantanije ali Slovenije«. Prav ta pojmovanja izraža tudi spomenica *Conversio Bagoariorum Carantanorum*. Na čelo »Karantancev« in ne le neke pokrajine sta bila postavljena tudi Karlman in Gundakar, ko sta bila povzdignjena za prefekta vse vzhodne prefekture. Tudi ob udeležbi različnih bojnih pohodov se začenja za čete iz vzhodne prefekture — vzporedno ob imenu »Bavarci« (ali Noriki) za bavarske čete — uporabljati značilno ime »Slovani«.

Svoj zaključek je doživel ta proces po Kocljevem poskusu, da s podporo Velikomoravcev prenese njegovo težišče v Spodnjo Panonijo, v Arnulfovi dobi. Ko je Karlman po smrti Ludvika Nemškega podedoval Bavarsko (l. 876), je od vzhodne prefekture odcepil Vzhodno pokrajino in jo pridružil Bavarski. Vse druge vzhodne pokrajine pa je izročil v upravo svojemu nezakonskemu sinu Arnulfu. V dobi Arnulfove vlade je

do kraja dozorelo združevanje slovenskih pokrajin v plemensko vojvodino Karantanijo.

Karantanija, krajina ob Savi, Zgornja in Spodnja Panonija, spadajo po listinskih podatkih v »Arnulfovo kraljestvo«, ki so ga listine že uradno imenovali »kraljestvo Karantanija«. To ni bil le dvig po imenu, marveč tudi po samostojnosti do državnega okvira. Arnulf je že tedaj v mnogočem vodil samostojno politiko, sam je razpolagal s kraljevimi posestvi, sam določal upravitelje pokrajin, se na svojo roko vojskoval tudi z velikomoravsko državo in se pogajal s Svetopolkom. Tudi tu so v ozadju domače družbene sile. Dokaz za to je nastop »Slovanov« v Karlmanovi vojski ob pohodu v Italijo (l. 877), leta 887 pa tudi v Arnulfovi vojski, s pomočjo, katere si je tedaj Arnulf pridobil kraljevsko oblast

v vzhodnofrankovski državi. Arnulf je torej prišel na državni zbor po kraljevsko krono z vojsko, v kateri so bili poleg Bavarec tudi karantanski Slovenci. Vpliv domačinov kaže po vsem tem tudi dejstvo, da je Arnulf kot novi frankovski kralj sprejel na božič leta 887 poleg bavarskih, vzhodnofrankovskih, turingijskih in švabskih velikašev prav tako velikaše »velikega dela Slovanov«, med katerimi so bili gotovo tudi Karantanci. Razširjenje Karantanije nam izpričujejo tudi drugi viri o vzhodu karantanskega kraljestva iz tega časa: Blatenski kostel se leta 880 neposredno šteje h Karantaciji; leta 889 so prebivali prvi Madžari v srednjem Podonavju »v puštinji Panoncev in Obrov« (ob vzhodnem robu Panonije ter med Donavo in Tiso) v neposrednem sosedstvu »Karantancev, Moravanov in Bolgarov«, kar brez pripadnosti Panonije h »Karantancem« ne bi bilo mogoče. Tudi geografija angleškega kralja Alfreda (nastala okrog l. 880) pove, da je mejila Karantanija ob Donavi na severu na Velikomoravsko, na vzhodu pa na Bolgare, od katerih jo je delila le »puštinja« (med Donavo in Tiso).

V 9. stoletju sta se torej razširili imeni Karantanija in Karantanci na vse alpske in panonske Slovane in njihovo ozemlje. Odtlej skozi nekaj stoletij pomenita ta dva izraza to, kar imenujemo danes Slovenija in Slovenci (čeprav tega ne gre povsem izenačevati med seboj, že zaradi bistveno različnega geografskega obsega teh dveh etničnih enot). Očitno gre tu za razvoj, ki je časovno in vsebinsko vzporeden z vnovičnim povezovanjem nemških plemen in oblikovanjem njihovih vojvodin v vzhodnofrankovski državi. Plast nemških fevdalcev v slovenskih pokrajinah je bila še preslaba, da bi tem pokrajinam vladala sama brez močnejše opore v domačih višjih slojih. Še celo pa je potrebovala širšo pomoč slovanskega prebivalstva pri svojih bojih zoper osrednjo državno oblast. To pa je odprlo pot razmeroma močnemu vplivu višjih slovanskih družbenih slojev na splošno smer razvoja slovenskih pokrajin, zlasti ker so se njihove težnje pri tem povsem ujemale s težnjami nemških fevdalcev in pokrajinskih poglavarjev. Tako so se razvile slovenske pokrajine okrog Karantanije hkrati z njo v novo, povečano karantansko enoto. Ta nova velika Karan-

tanija ni bila le plod Karlmanove in Arnulfove borbe za večjo samostojnost, marveč je izraz in obenem opora zavesti tukajšnjega slovanskega ljudstva o njegovi povezanosti in sorodnosti, seveda le na tisti stopnji, ki je bila mogoča v dobi zgodnjega fevdalizma, oprti še na žive tradicije predfevdalne dobe.

Povezanost karantanske skupnosti, ki je dozorela v 9. stoletju kot plod tristoletnega razvoja, je torej za dolga stoletja preživela svojo politično oporo. Stik z nastankom slovanskega knjižnega jezika v Kocljevi dobi ter izoblikovanje »karantanskega kraljestva« sta bila hkrati

zadnji pomembni aktivni poseg Karantancev (Slovencev) v srednjeveško zgodovino

Prihod Madžarov in nemška kolonizacija ob Donavi sta presekala njihovo zvezo z zahodnimi Slovani. Sredi 10. stoletja, ko je bila Karantanija zaradi vdora Madžarov vnovič za tričetrt stoletja omejena na svoje prvotno jedro v Alpah, je bilo odpravljeno karantansko cerkveno središče pri Gospe Sveti, tako da je prišla cerkvena organizacija na vsem slovenskem ozemlju pod neposredno vodstvo tujih cerkvenih središč. Ko so Nemci v drugi polovici 10. stoletja vnovič spravili pod svojo oblast predalpski prostor do Litve, srednje Rabe, Sotle in Kolpe, je sicer »velika Karantanija«, ki je z vojvodino povezala nove kraje od Karantanske ob srednji Muri do Furlanske v severni Italiji, tretjič v zgodovini združila Karantance v istem političnem okviru; teritorialno je bila združitev najboljše, toda v resnici je bila »velika Karantanija« le še slabotni fevdalni okvir vrste samostojnih pokrajin. Njena resnična notranja vez — slovanska večina prebivalstva — je spričo krepitve tujega elementa do konca 11. stoletja namenoma vzdrževala službeni značaj vojvodske časti v Karantaciji. Zato je bila združitev le kratkotrajna; že v začetku 11. stoletja so se vojvodini podrejene kraje osamosvojile in so bile podrejene neposredno kroni. Tako se je vojvodina Karantanija zdobila na vojvodino Koroško in vrsto samostojnih mark, iz katerih so se začele razvijati poznejše zgodovinske pokrajine, med katere so bili poslej razdeljeni Slovenci vse do leta 1918. Do kraja 11. stoletja se je z razdelitvijo kronske zemlje razširila organizacija zemljiškega

gospostva na vse slovensko ozemlje in je tako dobilo gospostvo tujega plemstva svoje dokončne temelje in oblike. Tako so izgubili politični okviri in družbeni temelji, ki so v 9. stoletju še ustvarjali zavest o slovenski skupnosti. V počasnem razkroju te zavesti, ki je bil dokončan do konca srednjega veka, se zamenjuje ta zavest z različnimi pokrajinskimi zavestmi.

Najpomembnejša poteza tega obdobja — vsakdanja nezavedna borba za ohranitev etničnega značaja ljudstva in njegove zemlje

Najpomembnejša poteza tega obdobja slovenske zgodovine je postala s srednjeveško kolonizacijo zvezana vsakdanja nezavedna borba za ohranitev etničnega značaja tega ljudstva in njegove zemlje; v stoletjih kolonizacije in z njo zvezane germanizacije je bilo slovensko ozemlje zmanjšano na eno tretjino svojega nekdanjega obsega. Kljub temu pa je slovensko ljudstvo ohranilo in vnovič zgradilo trdne temelje za začetke svojega vnovičnega razvoja, ki se začel konec 15. stoletja s prvim velikim kmečkim uporom na Koroškem leta 1478.

Oprt na ustoličevalni obred koroških vojvod, ki mu je dajal slovenski obredni jezik nedvomen slovenski značaj, je v ideji »slovenske nadvojvodine Karantanije« (windisches ertgerzogtum Kärnten) spomin na etnično povezanost nekdanjih karantanskih dežel preživel razkroj Karantanije celo do začetka 16. stoletja. Ideja »slovenske nadvojvodine Koroške« je prvič jasno izražena ob enem prvih opisov ustoličevanja, v Otokarjevi »Rimani kroniki«, ki imenuje koroškega vojvodo »der windische herre« (»slovenski gospod«). V zgodovinsko koncepcijo je zrasla ta označba že pri Janezu Vetrinjskem, ki je razlagal nastanek ustoličevanja s karantansko zgodovino, ko domačih knezov še niso zamenjali bavarski grofi. Da ideja »slovenske vojvodine Koroške« ni izšla iz misli, ki bi bile brez zveze s slovenskim obdobjem koroške zgodovine, se kaže najbolj jasno pri Jakobu Unrestu, ki jo je povezoval še močnejše s prednemško dobo, hkrati pa oprl označbo Koroške kot »ein rechts Windisch Landt« (zares slovenska dežela) prav na trditev o pravici koroškega vojvode, da se »zagovarja v slovenskem jeziku« (sich in windischer Sprach verantwort).
(konec prihodnjič)

Stana Vinšek:

UGANKA

VSAKO POMLAD PRILETI NA OBISK,
VSAKO JESEN ODPOTUJE.
BELA IN PLAVA TI ŠVIGA KO BLISK,
Z NAMI POD STREHO STANUJE.

(lastovka)

Fran Roš:

UGANKA

PIŠEM, TODA NIKDAR BRATI
MI NE BO MOGOČE ZNATI.
VSA LESENA MI JE KOŽA,
A GRAFITNO IMAM SRCE.
STRAH ME JE OSTRINE NOŽA.
KI ME ŽRE OD DNE DO DNE
OD GLAVICE DO PETÉ.

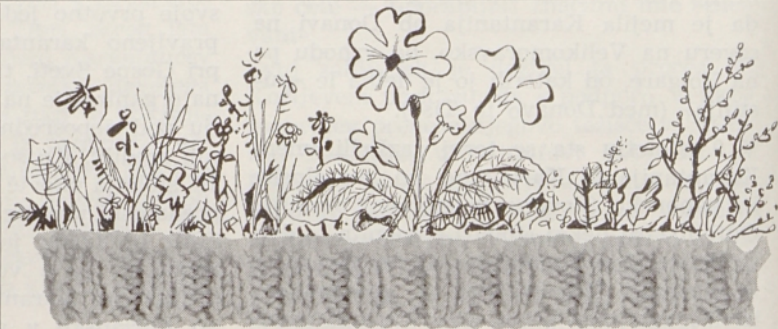
(svinčnik)

Branko Rudolf:

MLIN NA VETER

NA GRIČU PRI DOLIČU
STOJI STAR MLIN NA VETER;
KADAR VEJE, SE PELJE
IN MELJE, DA JE VESELJE,
MLINAR PETER:
VETER, PETER, VETER, PETER, VETER, PETER,
VETER, PETER!

ČE PA SE KRIVEC
IGRIVEC, KO LENIVEC
OBOTAVLJA,
MLIN OD KRAJA
ZASTAJA,
SE ZATIKA IN USTAVLJA,
VE-TER, PE-TER, VE-TER, PE-TER, VEE-TER,
PEEEETER. STOJI!

Neža Maurer:

POMLADNI DEŽ

NEŽNO, SVETLO TIK, TOK, TAK
V ZRAKU POJE MOJ KORAK...
RAHLO STOPAM PO GREDICAH
IN POVPRASHAM PO CVETLICAH.
RAHLO GREM ČEZ SENOŽETI,
RUŠO ČUTIM ZADRHTETI.
RAHLO SIPLJEM SE V GRMIČE,
TIK-TOK-TAK BUDIM BRSTIČE.
RAHLO TRKAM V SIVA VRATA –
ŽE SO VRATA KAKOR TRATA:
POLNA ROŽIC, KLEPETANJA
IN PRERIVANJA, SMEJANJA.

NEŽNO, SVETLO TIK, TOK, TAK
V ZRAKU POJE MOJ KORAK...

Josip Ribičič:

SLABA VEST

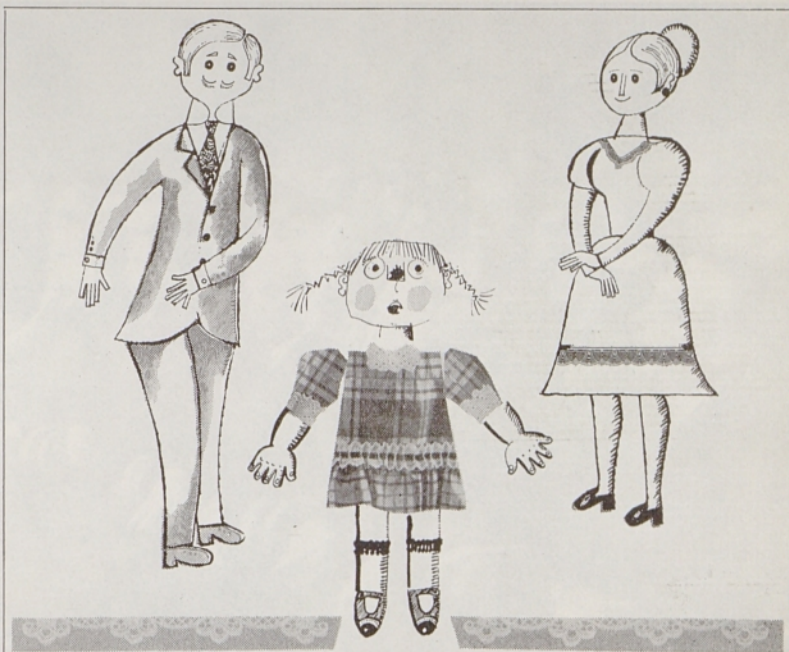
Nekje je živel mož, Lisjak po imenu. Živel je samo od tega, kar je nakradel.

Nekoč se je vračal domov z ukradenim gosakom pod pozduho. Pot ga je peljala mimo šole. Prav takrat so se otroci v šoli učili o lisici zvitorepki, ki vse pokrade. In so glasno zapeli:

Iz hlevčka izginil je gosak,
ukradel nam ga je lisjak,
oj, ta ciganski lisjak,
oj, ta ciganski lisjak!

»Zasačili so me!« se je prestrašil Lisjak, izpustil gosaka in zbežal. Gosak je zakrilil s perutmi in se zahvalil otrokom:

»Ga-ga-ga!«

Ivo Zorman:

LAŽ

Metka je stara štiri leta, štiriletne punčke pa ne smejo na cesto, kajti na cesti so avtomobili in motorji in kolesa in dosti, dosti ljudi.

A je Metka vendarle ušla z dvorišča in potlej se je zlagala. »Doma sem bila,« je rekla mami. »Vse popoldne sem bila doma.«

Očka je pil kavo. Zamišljeno je pogledal punčko, potlej pa je pomočil prst v kavno goščo in ji pritisnil na nosek piko, da je še čutila ni, kdaj se je to zgodilo in kako.

Potem ji je povedal zgodbo o Katarinci, ki se je zlagala, pa ji je zrasla na nosu črna pika. Bolj ko je lagala, večja je bila pika. Mamica se je smejala; ko je bilo zgodbe konec, pa je vprašala:

»Imaš tudi ti piko, Metka?«

»Nimam.«

»Saj si se zlagala.«

»Pa nimam pike.«

»Poglejva!« je rekel očka.

Postavil je Metko pred ogledalo in Metka se je zastrmela vanj in otrpnila. Na nosu je ugledala veliko črno piko.

»Vidiš?«

Potem so se pogovorili. Metka je obljubila, da ne bo več lagala, in pika je skrivnostno izginila z nosu, kakor je prišla nanj.

Metka zares ni več lagala. Ko se je poleti vrnila s počitnic pri stari mami, pa je povedala:

»Pri stari mami, veš, dobijo otroci mehke nosek, če lažejo. To še malo ni tako hudo kakor pika.«

S podelitve letošnjih Prešernovih nagrad. ■
On the anniversary dr. Francè Prešeren's death the traditional »Prešeren's Award« are granted. The picture is from this year's granting.

prešernove nagrade 1969

V dvorani Slovenske filharmonije so na predvečer slovenskega kulturnega praznika, 7. februarja, podelili Prešernove nagrade za leto 1969. Prejeli so jih: kipar Lojze Dolinar, literarni zgodovinar in gledališki kritik dr. France Koblar, igralka Elvira Kraljeva, arhitekt Edo Mihevc in skladatelj Karel Pahor.

Ob tej priliki so podelili tudi nagrade Prešernovega sklada, ki so jih prejeli: arhitekti: Aleksander Peršin, Janez Vovk in Ilija Arnautovič, kipar Peter Černe, prevajalec Janez Gradišnik, režiser Miran Hercog, pisatelj Lojze Kovačič, slikar Nikolaj Omerza, pisatelj Aloj Rebula, oblikovalca Mirko Romih in Branko Uršič, filmski režiser Marko Sajko, violinist Vladimir Škerlak, igralec Arnold Tovornik, scenograf Uroš Vagaja in režiser Franc Žižek.

Tudi na ljubljanski univerzi so podelili tradicionalne nagrade za najboljša diplomska dela, v Kranju, kjer je pesnik nazadnje živel in umrl, pa so podelili priznanja nekaterim gledališkim delavcem.

dve krstni uprizoritvi: »Krst pri Savici« in »Dan žena«

Dominik Smole je v slovenski dramatikki že znano ime. Njegove drame so uprizarjali že v večini slovenskih gledališč. Največ uspeha je požela njegova »Antigona«, ki so jo, razen v Ljubljani in Mariboru, igrali že tudi v Zagrebu in Beogradu.

Pred kratkim smo gledali v ljubljanski Drami krstno uprizoritev njegove najnovejše drame »Krst pri Savici«. To ni dramatisirana uprizoritev Prešernove »povesti v verzih«, pač pa dramatikova upodobitev Črtomirove in Bogomiline usode po krstu — po pokristjanjenju.

Vsekakor zanimiva, zgodovinsko obarvana téma, ki jo avtor razpleta v svojstveno smer, povsem drugače, kot bi pričakoval

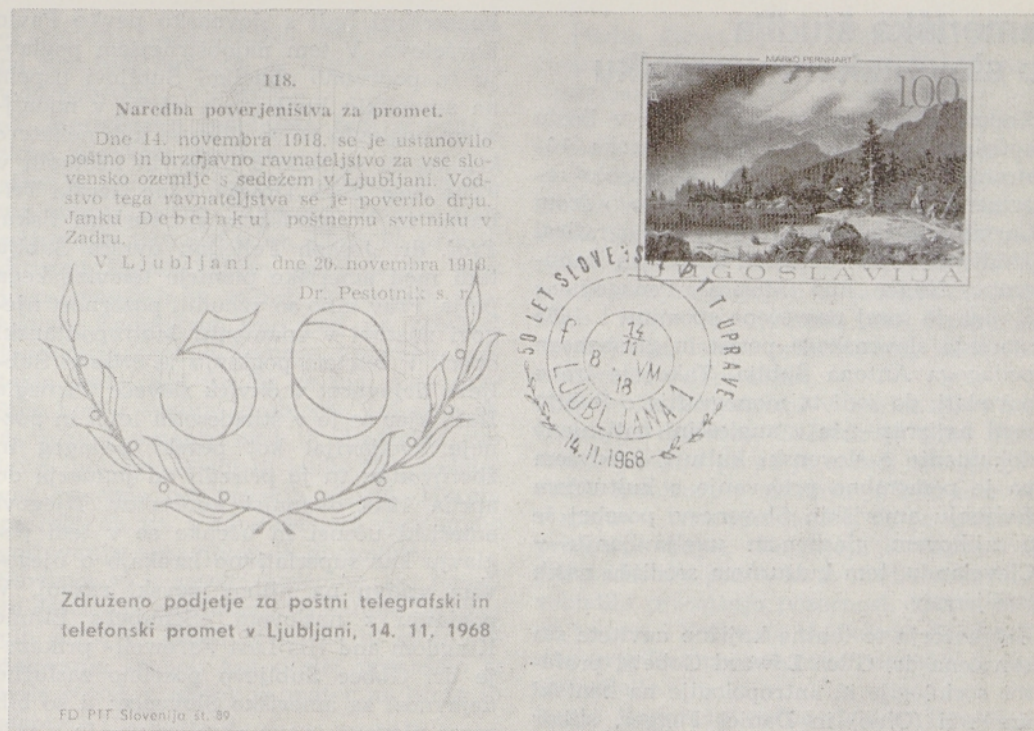
poznavalec Prešernovega Krsta pri Savici. Predvsem se obe osrednji osebi — Črtomir in Bogomila razlikujeta od tistih, ki smo ju spoznali pri Prešernu. Najdemo ju v Oglejskem samostanu: Črtomira, ki ves razdvojen zaradi poraza in zataje vere očetov pa tudi zaradi izgubljene ljubezni, išče Boga, ki naj mu vrne vero vase in voljo do življenja, in Bogomilo, ki se je z novo vero sprijaznila, saj ji daje varnost in mirno življenje. V drugem delu, ki je bolj zgodovinsko obarvan, se znova sestaneta na Gosposvetskem polju v času, ko bavarski vojvoda ustoliči slovenskega vojvodo Gorazda; tu se njuna usoda tragično razplete in konča. Vendar se nam, tako kot že v Antigoni, tudi v »Krstu pri Savici« skozi zgodovinsko preobleko kažejo današnji problemi, naš čas, stiska današnjega človeka.

Smoletovo najnovejše dramsko delo odlikuje lep in živ dialog, ki ustvarja domiselne, zanimive prizore; uprizoritev sama pa preseneča s slikovito sceno in bogatimi, barvnimi kostumi. Med igralskimi stvaritvami naj omenimo predvsem mojstrsko igro Staneta Severja, ki je igral Oglejskega patriarha, človeško toplega, malce čudško odmaknjenega starca. Zanimiv je tudi Danilo Benedičič kot slovenski vojvoda Gorazd, ki je v svojo vlogo vlil nekaj svetle zvitosti pa tudi državniskih misli in človeške neposrednosti.

V Mestnem gledališču pa smo videli krstno uprizoritev komedije Mire Miheličeve »Dan žena«, ki bo brez dvoma nasmejala množice smeha željnih gledalcev in gledalk. V komediji, ki je polna iskrivih bodic, se domiselno prepletajo tri dobe: starogrška, sedanost in bodočnost. Vse tri dobe pa veže enoten in večeren problem: borba za enakopravnost moža in žene. Na odru zmagujejo — tako kot v zgodovini — zdaj moški zdaj ženske, a konec nas duhovito sprijazni z dejstvom, da je ta borba zmerom bila, je in zmerom bo. Tudi tu lahko izrečemo pohvalo vsem igralcem in igralkam, saj so s svojo igro izvabljali vesel in glasen smeh.

Komedija gledalcem ugaja, saj si sredi tega sivega vsakdanjika želimo sproščene, vedrega smeha, pa čeprav so nas v smeh spravile naše lastne slabosti in napačnosti, ki nam jih je avtorica domiselno nanizala v svoji komediji »Dan žena«.

filatelija

zadnje znamke v letu 1968

Za Novo leto 1969 je naša poštna uprava izdala tri posebne znamke predvsem za novoletne čestitke v domačem in mednarodnem prometu. Znamke so izšle 25. novembra 1968.

Po svojih podobah so enake novoletnim znamkam za leto 1968, le da so v drugačnih barvah in z letnico 1969. Na znamki za 20 par je štiriperesna deteljica v vijoličasti, modri in zlati barvi. Znamka za 30 par predstavlja dimnikarja v zeleni, črno vijoličasti in zlati barvi. Na zadnji znamki za 50 par je podkev v okraštih, temno karminski in zlati barvi. Znamke je natisnila vzhodnonemška državna tiskarna iz Leipziga v polah po 100 znamk. Vse tri znamke so razmeroma majhne in merijo 21,48 × 25,5 mm.

Zadnja znamka v letu 1968 je bila izdana 10. decembra v počastitev mednarodnega leta za človekove pravice. Lani je minilo namreč dvajset let, odkar je bila v organizaciji Združenih narodov sprejeta deklaracija človekovih pravic oziroma temeljnih človekovih svoboščin. Zato je ta organizacija lansko leto proglasila za mednarodno leto človekovih pravic. Ob tej

pomembni obletnici je 10. decembra 1968 izšla posebna priložnostna znamka za 1,25 din v nakladi 500.000 izvodov. Tiskal jo je Zavod za tiskanje bankovcev v Beogradu v globokem črtnem tisku v modri barvi in v polah po 20 znamk. Gre za nekake male pole, ker imajo na zgornjem in na spodnjem belem robu natisnjeno posvetilo »Mednarodno leto za človekove pravice« v slovenščini, srbohrvaščini in makedonščini. Na znamki je kip novosadskega podobarja Jovana Soldatića in plamen med slavnostnima vejicama kot znamenje mednarodnega leta človekovih pravic. Osnutek za znamko je napravil beograjski akademski slikar Andrija Milenković.

V novembru 1968 je minilo tudi petdeset let, odkar je bilo ustanovljeno v Ljubljani

za vse slovensko ozemlje poštno in brzojavno ravnanje. To je bilo 14. novembra 1918, dobrih štirinajst dni po razpadu Avstro-ogrske. Vedeti je namreč treba, da ob razpadu Avstro-ogrske na svobodnem slovenskem ozemlju ni ostalo oziroma ni bilo nobenega poštnege in brzojavnega ravnanja. Vsa so ostala v avstrijskih ali madžarskih rokah ali pa so padla v italijanske roke. V Ljubljani pa pod Avstrijo takega ravnanja ni bilo.

V spomin na to pomembno obletnico je filatelistično društvo PTT Slovenije izdalo 14. novembra 1968 spominski filatelistični ovitek. Na glavni pošti Ljubljana 1 pa so imeli tudi poseben spominski poštni žig, s katerim so ti ovitki tudi žigosani.

ameriška študija o slovenskem umetniku

Konec minulega leta je tiskarna v Baslu dotiskala za založbo Euram Books 104 strani četvernega formata obsegajočo reprezentativno opremljeno knjigo »From Carniola to Carnegie Hall A Bibliographical Studio of Anton Schubel, Slovenian Immigrant Singer and Musical Pedagogue«. Knjiga je torej posvečena spominu l. 1965 umrlega slovenskega pevca in glasbenega pedagoga Antona Šublja. Takoj je treba povedati, da sodi ta monografija o Šblju med najizrazitejše v angleščini natisnjene dokumente o slovenski kulturi, predvsem pa je pomembno pričevanje o kulturnem življenju ameriških Slovencev, posebej še o njihovem glasbenem uveljavljanju v Clevelandu, tem kulturnem središču naših izseljencev.

Kot avtorja te tehtne knjižne novitete sta označena dr. Giles Edward Gobetz, profesor sociologije in antropologije na kentski univerzi (Ohio) in Daniel Fugger, slikar iz Merlebacha — Moselle (Francija). Oba sta slovenska rojaka, prvi Celjan, drugi pa Šubljev ožji rojak iz Domžal. Predgovor knjigi je spisal ameriški znanstvenik prof. R. M. Frumkin, uvodno besedo pa sta prispevala prof. Gobec in Daniel Fugger.

Monografija je razdeljena v šest poglavij. V prvem »Youth in Carniola, Slovenia« (Mladost na Kranjskem, Slovenija) predstavlja pisec Šubljev rojstni kraj in dokaj podrobno pripoveduje o njegovih mladih letih in glasbenem šolanju v Ljubljani. Naslov drugega poglavja je dovolj značilen: »The Singing Nightingale« (Pojoči slavček), pri čemer v daljših opombah pod črto posega tudi v zgodovino slovenske glasbe, da tako bralcu še bolj približa kulturno okolje, v katerem se je domžalski rojak razvil v pevca, ki je zbujal pozornost tudi v ljubljanski Operi, kjer je od l. 1923 redno nastopal in izživel svojo pevsko in igralsko nadarjenost v 42 vlogah. L. 1928 ga je zvalila Amerika, »prinesel je s seboj,« piše dr. Gobec, »lepoto slovenskih pesmi in jo dajal slovenskim rojakom pa tudi drugim Američanom, ki jih nikdar niso slišali.« To poglavje je izpopolnjeno z obsežnim seznamom njegovih nastopov v raznih ameriških mestih, predvsem pa seveda v Clevelandu, kjer je nekajkrat

koncertiral tudi s slovensko pevko Pavlo Lovšetovo. V tem najobširnejšem poglavju so podrobno obdelani Šubljevi uspehi na ameriških koncertnih odrih, v nadaljnjem poglavju pa so citirane tudi nekatere kritike, ki so izšle o njegovih nastopih v »The New York Times«, »The Herald Tribune« in v ameriškem slovenskem tisku. Prof. dr. Joseph Felicijan uvršča Šublja tudi med ameriške pionirje televizijskega petja. Prav tako so vzbudili pozornost njegovi nastopi v znameniti Metropolitanski operi. V četrtem poglavju je orisana Šubljeva dejavnost v okviru sloveče Carnegie Hall, kjer se je v štiridesetih letih in pozneje uveljavljal kot pevski pedagog in zborovodja; tu je priredil od januarja do aprila 1948 dvanajst koncertov. Njegovi ameriški učenci in učenke se v tem poglavju kar superlativno izrekajo o njegovem vplivu na njihov pevski razvoj. V poglavju z naslovom »Schubel's Ethnic Kingdom and His Last Farewell« prikazuje dr. Gobec Šubljevo posebno zaslužno dejavnost za ameriške Slovence: ti so bili zares njegovo pravo »kraljestvo« in v prizadevnem delu za njihovo glasbeno kulturo, zlasti v krogu clevelandske »Glasbene Matice«, je žal prezgodaj izzvenelo njegovo osebno življenje. Deloval pa je tudi med srbskimi in slovaškimi izseljenci, prispevajoč svoj delež k njihovem kulturnemu vzponu. V zadnjem poglavju je metodično temeljiti pisec Šubljeve monografije orisal dejavnost tistih, ki v »Sands of Time« (v pesku časa) grede po njihovih stopinjah in nadaljujejo zlasti med ameriški Slovenci Šubljevo delo. Tu je obširneje prikazano tudi gostovanje »Glasbene Matice« iz Clevelanda v stari domovini, njeni koncerti v Ljubljani in v drugih slovenskih mestih.

Celotna Šubljeva monografija je zgrajena na virih iz ameriškega in slovenskega tiska; tako so dostikrat citirani članki v »Rodni grudi« in v »Slovenskem izseljenškem koledarju«. Precej prostora zavzemajo tudi razna osebna pričevanja. Skratka: to je temeljito, metodološko kar vzgledno delo, ki vzbuja tem večjo pozornost, ker je študijo o glasbeniku Šblju spisal rojak, ki se uveljavlja na drugih področjih ameriške znanosti.

Vsebinski teži in pomembnosti knjige »From Carniola to Carnegie Hall« se pri-

družujejo ilustracije. Fuggerjeve kolorizirane in grafične ilustracije nudijo ikono-grafijo Šublja in seznanjajo vrh tega ameriškega bralca te knjige z njegovim rodnim krajem, pa z lepotami naše Gorenjske, z nekaterimi etnografskimi značilnostmi (narodne noše ipd.), vse ilustrativno gradivo pa kaže umetniško dozorelost, dokumentarno preudarnost in močno ljubezen do slovenske zemlje. Fuggerjevo čaščenje domžalskega rojaka je potemtakem obrodilo kar najlepši sad in je lahko v polni meri zadovoljen z uspehom svoje iniciative ter z reprodukcijo svojega obilnega deleža v tej knjigi.

Vsa naklada Šubljeve monografije je bila iz Švice odposlana v ZDA in tam bo ta izredna knjiga zatrdno prodrila v širši krog ameriških Slovencev in drugih Šubljevih častilcev, pa tudi med amerikanizirane potomce slovenskih staršev, ki so s to knjigo dobili lepo pričevanje ne le o znamenitem glasbeniku iz njihovih vrst, marveč tudi o domovini in kulturi njihovih prednikov na slikovitih tleh naše Slovenije.

Božidar Borko

naši umetniki na tujem

Daniel Fugger

V tistem trenutku je bilo najpomembnejše, da se pogovarjam z enim izmed avtorjev knjige, ki nas je vse presenetila, monografije o pokojnem slovenskem glasbeniku iz Amerike — o Antonu Šblju. Obširno, temeljito in bogato ilustrirano knjigo smo prvič videli le nekaj dni pred tem srečanjem. No, in potem je postalo

jasno tudi to, da je soavtor te knjige tudi tajnik slovenskega rudarskega pevskega društva »Triglav« v Merlebachu v Franciji. Kako je prišlo do tega sodelovanja med slovenskim kulturnim delavcem v Ameriki in v Franciji? To je bilo eno zmed vprašanj, ki se mi je motalo po glavi. Pa tudi, ali nam ne bi povedal nekaj o sebi, akademski slikar Daniel Fugger? »Po očetu in materi sem koroški Slovenec, drugače pa sem rojen Domžalčan, kjer sem najprej hodil v šolo, v gimnazijo pa sem šel v Ljubljano. Potem sem na Akademiji za likovno umetnost leta 1954 pri Gojmiru Antonu Kosu diplomiral iz slikarstva, v naslednjih dveh letih pa sem končal še mojstrsko specialko. Vmes sem osem let obiskoval tudi glasbeno šolo, kjer sem se učil igranja na violino in violončelo.«

Leta 1959 se je Daniel Fugger prvič predstavil slovenski javnosti z razstavo v Jakopičevem paviljonu. Takrat je bil tudi sprejet v Društvo slovenskih likovnih umetnikov. Izbral je svobodni poklic, razstavljal v Beogradu skupaj s še nekaterimi drugimi jugoslovanskimi umetniki v Slovenjem Gradcu, v Prešernovem muzeju v Kranju. Skupaj s slikarjem Janezom Bernikom se sodeloval pri restavriranju fresk v Ohridu v Makedoniji. Za enega izmed svojih največjih uspehov šteje nagrado, ki jo je prejel ob zaključku študija na ljubljanski Akademiji.

Kmalu po odsluženi vojaščini se je podal v tujino, da bi si razširil obzorje, da bi se seznanil z likovnim ustvarjanjem drugod po svetu. Tako se je srečal in tesneje seznanil tudi s starejšimi slovenskimi izseljenci, ki so ga sprejeli v svojo sredino.

»Kako ste se vživeli v življenje v Merlebachu?«

»Sem redno zaposlen, vendar vseeno posvetim veliko časa svojemu likovnemu delu. Izseljensko tematiko, v literaturi je bila že nekajkrat obdelana, bi rad obdelal tudi po likovni plati. Moj prvi uspeh v Merlebachu pa je bil ta, da mi je župan dr. Namur omogočil samostojno razstavo del iz izseljenske tematike, razstavil pa sem tudi nekaj naših pokrajinskih motivov. Ta razstava mi je odprla pot, da sem dobil vabilo za sodelovanje pri Salonu du Mineur, ki je vsaka tri leta. Lani sem na tej razstavi dobil diplomu prve stopnje, veliko nagrado Salona za oljnato sliko

»Fragment jugoslovanske folklore«. Dobil pa sem tudi povabila za razstave v Baslu, v Strasbourg, v Parizu.«

»V Merlebachu sodelujete tudi v rudarskem pevskem društvu...«

»Res je, pristopil sem k moškemu pevskeму zboru Triglav. Tako sem navezal z izseljenci še tesnejše stike. Zbor, ki ga vodi dirigent Eugéne Diem, sodeluje na vseh jugoslovanskih in raznih francoskih proslavah. Zadnjikrat smo peli na proslavi jugoslovanskega državnega praznika preteklo jesen. Kot vsa pa se tudi naše društvo bori s svojimi problemi. Žalostno je, da glavni organizatorji in društveni delavci umirajo. Mladi bi lahko bolj sodelovali posebno pri pevskih zborih. Moram pa reči, da vsi z navdušenjem sprejemajo gostovanja ansamblov iz domovine.

Slovinci so v resnici korenine, saj mnogi že desetletja navdušeno sodelujejo pri raznih društvih, želeli bi le, da bi se to sodelovanje še bolj kot doslej prenašalo iz roda v rod, z očetov in mater na hčere in sinove.«

S knjigo o ameriškem slovenskem glasbeniku Antonu Šublju, kjer je objavljenih 17 vaših barvnih slik in nekaj grafik, ste imeli gotovo veliko dela?

»Šubelj je bil moj ožji rojak in že zdavnaj je pritegnil mojo pozornost. Saj je bil izseljenec tako kot jaz. Ideje za knjigo o njem sem se lotil še v času, ko je bil živ, z njegovo smrtjo pa se je še bolj pojavila potreba, da nekdo temeljito opiše njegovo delo. Prišel sem v stik z dr. Edvardom Gobcem, potem pa je delo steklo. Seveda pa je bilo dela ob tem v resnici zelo veliko.«

Daniel Fugger je prijeten sobesednik. Beseda mu dobro teče, ponekod pa se nekoliko zaustavi, oblikuje misel in jo pove z vso zavzetostjo. Živo ga zadevajo vsi problemi in stiske našega izseljenega človeka, zato hoče opozarjati nanje in pomagati pri njihovem reševanju. Nekateri to delajo le z besedami, njemu pa pri tem pomaga tudi čopič in slikarska paleta.

Jože Prešeren

Janez Zorko

Letošnje novoletne praznike je preživel v Sloveniji poleg tisočev naših rojakov, ki delajo v tujini, tudi mladi slikar in kipar

iz Pariza Janez Zorko, o katerem smo v Rodni grudi pred leti že pisali. Kot likovni ustvarjalec — amater je pred nekaj leti odšel v Pariz, se tam zaposlil v tovarni avtomobilov Renault, ves prosti čas pa vneto študiral. Zdaj je študij končal, nasmehnila pa se mu je tudi sreča, da je dobil atelje na Montparnassu, tako da ima vse možnosti za razvoj in napredek. In če tem zunanjim pogojem dodamo še njegovo silno voljo in ljubezen do likovnega ustvarjanja, lahko pričakujemo, da bomo o njem še veliko slišali.

Lani je Zorko priredil v Parizu prvo samostojno razstavo. Začetek je prav lepo kazal, pozneje pa se je zaradi znanih pariških nemirov — razstava je bila namreč v maju — tako spremenilo, da je razstavo predčasno zaprl. Na njej je razstavljal predvsem skulpture, ki so med obiskovalci vzbudile precejšnjo pozornost. Marca lani pa je prejel Zorko na 11. Salonu Academie des Arts Europeenne prvo nagrado — zlato medaljo.

Janez Zorko še vedno dela v Renaultu, ves prosti čas pa uporabi za likovno ustvarjanje. Prav zdaj po vrnitvi s tritedenskega bivanja v domovini bo skušal čimprej uresničiti vse tiste načrte in ideje, ki so se mu nakopile v majhnih skicah, in to v kamnu, lesu ali kovini. Prav tako pa je v dogovoru tudi z nekaterimi pariškimi galerijami, v katerih naj bi razstavljal v bližnji prihodnosti, bodisi sam ali pa skupno z drugimi umetniki. Posebno je vesel povabila, naj bi razstavljal v znani Van Goghovi galeriji, to je kavarni, kjer je zadnja leta svojega življenja stanoval veliki Flamec.

Ernest Petrin

pokrajinske značilnosti v muzeju

V pokrajinskem muzeju v Murski Soboti pripravljajo postavitve kompletne prekmurske črne kuhinje, s čimer bi številnim obiskovalcem pokazali pa tudi ohranili tipiko prekmurske hiše. V enem samem prostoru so postavili značilno prekmursko hišo, katere celotni poudarek je na ureditvi kuhinje in sobe. Oprema je ista in nastavljena po dejanski situaciji iz preteklosti, saj danes marsičesa od tega v Prekmurju ne bi več našli.

Manica Lobnik

mlade trave

(odlomek)

Tisto pomlad, ko so vsi čakali, da se bo začela vojna, sta bila naš hlapec drugič in moj oče tretjič na orožnih vajah. Očetovi delavci so se nam porazgubili in se nekje potuhnili. Tudi dekla matere ni več ubogala. Povsod je vse zastalo.

Iz Gradca nas je obiskal stric in se pohvalil z Nemcem, ki da se že tudi na našo mejo naslanja. Ko je zatrjeval, da bo vsak hip shrumelo, sem si mejo predstavljala kot plot, nanj pa pritiskajo dolge kolone vojakov s tako silo in ihto, da se plot pod njimi že upogiba in vdaja. Nisem pa mogla razumeti, čemu se stric tega tako veseli, ko že petdeset let živi v Avstriji in o Jugoslaviji, ki mu nekoč ni dala živeti, še vedno govori z gnevom.

»Čuj, Johan, kaj pa je tebi do tega?« mu je tudi mati oponesla.

»Še vedno je to tu moja domovina in zato ji želim vse najboljše.«

»Vojna, Johan, ne more biti za nikogar dobra.«

»Hitler je že dve leti v vojni, viš, a se nam še nikjer ne pozna,« se je tolkel po trebuhu, ki je bil podoben mežnarjevemu bobnu, kadar je po maši pred cerkvijo razglašal občinske odloke.

»Povedal mi boš, kako bo čez štiri leta. Saj še nisi pozabil osemnajstega leta in Vogrinke,« ga je mati zaskrbljeno vprašala.

»Kaj pa misliš — on bo prej gotov! On se gre bliskovito vojno,« je oporekal, toda spomin na Vogrinke je tudi njega vznemiril. Zgodbo advokatove vdove Vogrinke, ki je dala osemnajstega leta lep vogal njive Osirki za hleb kruha, sem poznala. Vsako nedeljo popoldan, ko sva šli z materjo mimo te njive k teti na Vrheh, ni mati nikoli zamudila ponoviti zgodbe o grozljivi kupčiji. »Viš, kaj naredi vojna,« je opominjala, ko da bi lahko nekoč morda tudi jaz bila kriva, če bi prišlo do vojne in bi se spet dogajale take grozote. Moja otroška domišljija je že takrat videla na ozari sedečo mestno gospo, ki z obema rokama drži hlebec kruha in ga pogoltno je.

Leta 1941, ko smo že nekaj časa jedli koruzni kruh, so materine grožnje dozorevale in ob stričevem obisku je strah pred vojno zavel tudi k nam. Zato sem ga gledala nezaupljivo in še dotakniti se ga nisem upala. Spominjal me je nekega meščana, na čigar obisk so se nekoč pripravljali z vznemirljivo nevoljo. Vnaprej so določili, kje bo sedel, iz česa pil in jedel. Ko pa se je med obiskom v kuhinji nepričakovano dvignil, da bi se z zajemalko iz škafa napil studenčnice, je mati s čudno ukazovalnim in rezkim glasom vzkliknila, da voda ni pitna. Laž in očitno krivično početje matere me je zaprepadlo, da sem zardela, kar je mater še bolj zmedlo in me je poslala iz kuhinje. Temu obiskovalcu nihče ni ponudil roke, celo kruh so mu narezali vnaprej, česar niso niti hlapcu. »Bil je kužen,« so mi rekli zvečer, ko so ribali stol, na katerem je sedel in je imela dekla razjedene prste, ker je potapljala pribor v lug.

Tudi graški stric je odšel, ko da je kužen in o njegovem obisku se sploh nismo več pogovarjali.

Vsem vojnam, o katerih sem se učila, je bilo skupno sovražstvo, zato me je nenavadno begalo in skrbelo, ker se je zdelo, da se Nemcev nihče ne boji, da je naše, dijaško sovražstvo, ki smo ga čutili ob marčevskih demonstracijah, zdaj, ko smo se vrnila na svoje domove, uplahnilo, se porazgubilo. »Si se tudi ti drla,« so me vprašali. »Sem.« — »Zakaj pa?« — »Ker sovražim Nemce!« — »Zakaj jih pa sovražiš?« Ne, tudi moj oče jih ni sovražil in ko se je z enodnevnega priložnostnega dopusta vračal v svoj bunker, se mi je zdel le nevoljen, kvečjemu nevoljen kakor človek, ko ga pošiljajo na pot, ki se mu že vnaprej zdi nesmiselna.

Pravzaprav pa se tudi jaz nisem bala Nemcev; razen Kitajcev in Japoncev se navsezadnje nisem bala nikogar. Odkar pomnim, so se ob zimskih večerih zbirali očetovi delavci in sosedje v veliki sobi, kjer so me potem, ko sem zadrževala, spravili v posteljo za vrati. Hrup me je prebujal in vselej so govorili, da bo Kitajec premagal Japonca in bo potem ta rumeni Azijat, bognasvaruj, zavladal vsemu svetu. Zdi se mi, da je ta vojna med njima trajala vse moje otroštvo. Toliko, tako živo in zavzeto so se menili o Kitajcu in Japoncu, da sem bila prepričana, kako se vsako noč borita na sosedovi njivi pod našim gozdom. Bila je čudna njiva, po vsaki nevihtni noči zmršena in povaljana, da so potem žanjice togotno vzklikale, kako je pridelek smetljiv; le velike, kosmate glave osata so bile neuničljive. Vsako leto so se stoji osipavale in jih je veter nosil, ko da za robidovjem sedita Japonec in Kitajec, kadita in spuščata nad dol puhaste oblačke.

Dostikrat sem skrita za vodnjakom prežala, da bi morda na večer zagledala Japonca in Kitajca, pa sta bila najbrž skrita v gosti podrasti gozda, ki ga je proti naši ozari zapiralo neprehodno robidovje. Ob neznanem skrivnostnem sopenju iz gozda sem na večer slutila prebujanje Azijatov, ob pokljanju suhljadi sem bila prepričana, da se prestopa in sem vselej zbežala tik prej, ko bi ju zagledala.

Včasih so se srne, preplašene zaradi neznanega, zagnale iz gozda in zdrvele čez njivo. Gledali so za njimi, ko da jih veseli njihov brezglavi beg in menili, da so se ustrašile.

»Česa?« sem zamirala, da bosta Kitajec in Japonec naslednji trenutek tako gnala tudi nas.

»Kaj veš, česa,« so se zamislili.

Trop je zdrvel po travniku, se pognal čez potok in se ustavil pred cesto.

»Viš jo, žival neumno,« je vselej rekla mati, »beži iz varnega gozda.«

Hotela sem vedeti, čemu bi bile v gozdu varne, seveda pa nisem spraševala o Japoncu in Kitajcu, ki sta zame predstavljala največjo nevarnost, katero sem do tedaj slutila in me je ogrožala.

»Ker vse skrije in zavaruje,« je menila mati.

»Kaj vse skrije?«

»Vse pač!«

— — —

»Tudi Japonca in Kitajca?« sem izdabila.

— — —

»Hm? — Zakaj pa ne bi Japonca in Kitajca?« A so se naslednji hip že menili o čem drugem.

Anton Ingolič

kmet in grofica

Joco Znidaršič: Domačija

Drugi majski dan je že navsezgodaj začel iz doline pihati malce vlažen veter, ki je pripeljal na nebo kopico temnih, deževnih oblakov, toda v prvih popoldanskih urah je zapihal z vrha Lomnika in še više z Ravnega vrha hladen, oster veter. Precej časa sta južni in severni veter cefrala oblake in oblačke in jih spet združevala v velike, temno sive deževne grmade, dokler ni malo pred sončnim zatonom zmagal sever, čistil nebo in zapihal z vso silovitostjo.

Pri Tihčevih so se po večerji kot navadno najprej odpravili spat otroci, kmalu nato pa tudi odrasli. Rok je Tilko, ki mu je popoldne pomagala meriti, pospremil gor proti njenemu domu. Toda komaj sta, držeč se za roke, prišla do frate, iznad katere je visoko pod nebom grozeče hrumela mogočna krošnja jelke-grofice, se je ustavil.

»Pojdiva na žago v mojo sobico!« je dahnil vroče.

Tilka ni nič rekla, samo vdano mu je sledila, ko se je pognal po pobočju v grapo.

V prednji sobi so se kmalu zaspali drug za drugim, stari Tihec pa je v svoji kamri še vedno oblečen sedel na svoji postelji in strmел v okno, ki je od časa do časa zašklopetalo v vetru. Brž ko se je iz prednje sobe oglasilo Zefkino enakomerno dihanje, se je dvignil.

»Kam, Tevža?« je Zefka vprašala na pol v snu, ko je bil sredi prednje sobe.

»Pogledam k živini,« je zamrmral stari Tihec in naglo stopil k vratom, jih tiho odprl in spet zaprl. Tudi večna vrata je skoraj neslišno odprl in spet zaprl; na predrju je nekaj časa napeto prisluškoval v noč, potem pa se spustil dol k hlevu. Res je stopil v hlev, toda za živino se ni zmenil, odšel je v kot k odrincu in Lekša močno stresel za ramena. Lekš je vrgel iz sebe prestrašen krik, se takoj dvignil in skočil z odrinca. Potihoma sta zapustila hlev, odšla v drvarnico za hišo, tam vzela vsak svojo sekuro, ne-

kaj zagozd in žago ter se pognala po pladnji navzgor proti gozdu. Lekš ni stopal nič manj podjetno kot stari Tihec, vedel je, kam gresta in kakšno delo ju čaka. Kmalu po sončnem zatonu, ko je Gela pomolzla, je stari Tihec prišel k njemu in mu razložil, kaj bosta ponoči napravila. Najprej se je hudo začudil, skorajda prestrašil, ko pa je videl trdi in odločni obraz svojega gospodarja, se je zarežal na vsa usta in tako glasno izrazil svojo pripravljenost, da se je živina začela ozirati k njima. In zdaj gresta na delo. Bilo je tako temno, da se je kolovoz komajda risal iz teme, kar pa pri hoji ni motilo ne gospodarja ne hlapca. Zgoraj v gozdu, na frati, sta hodila oprezneje in počasneje, kljub temu sta vsak čas zagazila v večji ali manjši kup smrekovega vejevja ali zadela v panj komaj podrte smreke. Više zgoraj v gozdu, kamor sekire in žage letošnjih brigadirjev še niso prodrle, je v smrekah grozljivo vršalo, prek frate pa žvižgajoče in sikajoče pihalo. Od časa do časa se je veter samo za toliko utišal, da je potem potegnil še močnejše. Tedaj je zgoraj v gozdu zabučalo, vihar je hušnil prek frate dol po planji in že je zahrumelo spodaj v gozdovih. Toda starega Tihca ni mogel zaustaviti niti najhujši piš. Videli bodo, kdo ima še vedno besedo v temle gozdu! Ne tovariši spodaj v Dravčah ne tovariši v Mariboru in tudi ne tovariši v Ljubljani, tu je še vedno gospodar Tihec, stari Tihec! Ne bodo podrli, kar in kolikor se jim zdi, pustili pa so, s čimer bi se radi postavljali. Ne! Z grofico smo se postavljali Tihci, dokler je bil gornji gozd naš; zdaj, ko tudi grofica ni več naša, se z njo ne bo postavljali nihče. Nihče, nihče, nihče!

Grozljiva je bila v svoji mogočnosti: visoko, črno deblo in ogromna črna krošnja, kakor velikansko gnezdo orlov — velikanov. Nikoli se staremu Tihcu ni zdela tako velika in tako mogočna. Prej so jo zastirale smreke in jelke, zdaj pa je stala sama sredi frate. Korak mu je zastal. Za hip ga je prešlo malodušje: jo bova z Lekšem zmogla? Tudi Lekša je zgrabilo za grlo, kajti iz ust se mu je utrgal divji krik.

»Aú — aú — aú!«

Na grofično krošnjo je sinila srebrna svetloba, najprej na vrh, in že je počasi polzela niže in niže, z veje na vejo. Stari Tihec in Lekš sta stala negibno, šele ko je cela krošnja stopila iz teme, sta se ozrla naokoli. Izza Zelenega hrbta se je dvigala polna luna. Nekaj časa sta zavzeta strmela vanjo, potem pa se spet obrnila h grofici. Srebrna mesečina je že oblivala gornji del ravnega debela, vse naokoli pa so se v bleščeči srebrnini pokazale križem razmetane, okleščene in neokleščene, razžagane in nerazžagane smreke pa jelke. Olupljeni hlodi so bili beli, kot mrličji, kupi vejevja pa črni, kot grobovi.

Stari Tihec se je zganil, pogledal Lekša, ki je tik ob njem buljil v grofico, in mu zaklical kratko, hripavo: »Na delo!«

Ko sta med panji in prek kupov vejevja, debel in hlodov prišla do grofice, je starega Tihca spet prešla malodušnost. Deblo je bilo tako črno in tako debelo, da se ga je ustrašil. Ga bova res zmogla? Preden bi si bil mogel odgovoriti, pa je hlapec odvrget žago in zagozde, pograbil sekuro z obema rokama in uprl vprašujoč pogled v gospodarja.

»Sekaj!« je kriknil stari Tihec.

Lekš je stopil na gornjo stran debela, visoko dvignil sekuro in z vso močjo zamahnil.

Zaradi viharja, ki je vršal zgoraj v krošnji in vse naokoli, udarca ni bilo slišati. Tudi naslednje ne. Tihec je videl samo, kako je Lekš mahal in kako so na vse strani padale iveri, obsijane od mesečine, kakor da črno deblo prši na vse strani drobne, bele iskre in iskrice. Ko se je na deblu pokazala bela rana, je pognal sekiro daleč od sebe, stopil k Lekšu in ga zgrabil za roko. Lekš se je s sekiro visoko v zraku osupel ozrl k njemu. A stari Tihec je že izpustil Lekševo roko.

»Sekaj, sekaj!« je zahropel.

Lekš se je zarežal in zamahnil z vso močjo. Potem je mahal bolj in bolj divje. Stari Tihec je stopil po sekiro, si našel nasproti Lekšu prostor in zamahnil. Ker se je sekira zadržala v mehko skorjo, mu je bilo, kakor da se mu je zadržala v srce. Nisem obljubil dedu, da se je ne bom dotaknil? In meni je moral obljubiti najprej Franček, potem pa Gela in nazadnje še Lojz. Ampak jaz nisem kriv, nisem kriv! In potem je mahal bolj in bolj vihravo.

»Križani Jezus, križani Jezus!« je zavzdihnila Zefka, ko jo je zbudil nenaden, močan šklepet okenskih šip. Na pol v spanju je zmolila očenaš in zdravomarijo, da bi ljubi bog obvaroval hudega hišo in gozdove, živino in ljudi, vse, ki so v tej noči kjer koli na poti, potem pa spet zadremala. Preden je zaspala, ji je sicer prišlo v zavest, da se je bil Tevža odpravil v hlev k živini, tudi se je še vprašala, če se je vrnil, toda preden bi si bila mogla odgovoriti, je že zaspala.

Drejček, ki je spal na peči ob steni, je kmalu potem zakrilil z rokami in bolešno zajecal, s tem pa zdramil brata, ki je spal na robu. Lojzek je nejevoljno zamrmral in se obrnil k oknom. Tedaj je zagledal na predrju srebrno mesečino. Zamikalo ga je, da bi stopil pred hišo, a že naslednji trenutek je zaspal.

Tudi Faniko je prebudil veter, ki se je z vso silo zaganjal v šipe. Takoj je spet zaprla oči, da bi zaspala, a ni mogla, kajti velika mesečeva plošča je sipala srebrno svetlobo prav nanjo in na otroka, ki je ležal v zibelki ob njeni postelji. Kakšno ime naj mu dam in koga naj dam zapisati kot očeta? Z Ivanom sem bila samo tisto noč, ko so imeli miting zgoraj na vrhu. Kako mi je obljubil, da pride že prihodnjo nedeljo zaradi očeta, ki je vozil les, in zaradi mene, pa ga ni bilo ne tisto ne nobeno naslednjo nedeljo. Brigadirji pa so silili vame. Prihajali so dol k nam, v hišo, na njive, v hlev. Ko Ivana tudi tretjo nedeljo ni bilo, sem vedela, da ga sploh ne bo. Zvečer sem šla gor h koči. Spet so imeli miting. Si le prišla? se me je razveselil Andrej. Prisedi, pij, ná, pij, potem pa greva plesat! Plesala sva, dokler je godba igrala, potem pa odšla v gozd. Tovariši bodo odšli že konec tedna, jaz pa še ostanem, seveda ne zaradi sečnje. Pa ni ostal. Odšel je z drugimi, še poslovil se ni, še naslova ni pustil. Kakor tudi ne Ivan. Pustila pa sta mi spomin, živ spomin. Rastel je, z vsakim mesecem je bil večji. In zdaj leži tamle v zibelki. Kakšno ime naj mu dam? Ivanček, Drejček? Zakaj pa ne bi imel obeh imen? Spodaj v Dravčah so jih že nekaj krstili z dvema imenom. Ivan Andrej. Očeta ne bo imel, imel pa bo dve imeni... Ivan Andrej... I — van... An...

Gela in Lojz v zadnji sobi še nista spala; nekaj časa sta se pogovarjala o delu, ki je bilo že opravljeno, in o delu, ki ga bo še treba opraviti, potem pa utihnila. Gela je čakala, da bo Lojz pri-

šel k njej. Devet mesecev sta spali na sosednji postelji Milika in Pepca. Res je slab, še slabši, kakor je prišel iz nemškega taborišča, vendar...

»Spiš, Lojz?«

»Malo sem bil zadremal, pa me je zbudil veter.«

Prisluškovala je vetru in krvi, ki se je s šumom pretakala v njenih žilah, potem pa vprašala malce posmehljivo: »So ti tovariši prepovedali?«

Šele zdaj se je moško telo na sosednji postelji zganilo in se prevalilo na njeno posteljo.

Spodaj v hlevu je zdaj to zdaj ono živinče dvignilo glavo in streslo z njo, da je zarožljala veriga, nekje je veter lopotal z vrati in Čuvaj se je vsak čas pognal iz listnjaka, zalajal v noč in se spet vrnil v toplo ležišče. Tudi Volaj, ki se je bil že v prvih aprilskih nočeh preselil iz svoje sobe na žagi gor na senik, ni mogel zaspati. Na misel mu je prišlo to in ono, dokler se ni, kot že toliko in toliko sto takšnih nemirnih noči, dotipal do tistega, kar je ležalo globoko v njem. Že od tiste jesenske noči, ki je bila prav tako vetrovna kot nocojšnja, sem sam. Spim tu na Tihčevem seniku kot žagar in hlapec, pa bi lahko spal na postelji v svoji hiši. In zakaj? Ne bo šlo lahko, Volaj! Gre pri kateri lahko? So takšne, ki rode mimogrede, okapa njivo ali žanje, pa jo preseka v križu, gre domov, leže in rodi. Tvojo Linčo že predolgo zdeluje. Nisem več zdržal v hiši, moral sem na plano. Zunaj je ležala črna noč in divjal je tak vihar, da je lomil in dvigal strehe. Šele proti jutru, ko se je vihar unesel, je prišlo. Kričala je, dokler ji ni zmanjkalo glasu, potem je na lepem utihnila. Čakal sem, da se oglasi otroški jok. A nič ni bilo. Moral sem vstopiti. Kako je, Micka? Huje ne more biti. Je otrok mrtev? Oba otroka sta mrtva in mrtva je tudi Linča. Kaj takega se mi še ni primerilo. Govoriš resnico? Poglej! In sem pogledal, Linča mrtva in oba otroka, dečka, jaz pa živ. Zagreblji smo jih in sedli za mizo k sedmini. Jedli in pili smo, Linča z obema dečkoma pa je ležala na pokopališču. Ko so pogrebci odšli, sem odšel tudi jaz. Kaj naj bi počel v praznem mrtvem domu? Okna Globočnikove krčme so gledala na pokopališče. Tam so ležali, jaz pa sem sedel ob oknu, gledal tja čez obzidje h križu sredi pokopališča, pod katerim so imeli svoj grob. Pil sem in gledal tja čez, dokler se ni znočilo. Volaj, zaprl bom. Kar zapri, Globočnik! Ne boš šel domov spat? Imaš prazno posteljo? Imam. In sem legel na tujo posteljo. Drugo jutro pa k oknu. Globočnik, prinesi vina! Pil sem, čeprav nisem bil žejen. Gospodar, naj populimo repo ali korenje? Napravite, kakor hočete! In so delali po svoje, jaz pa sem ostal pri Globočniku. Čez teden ali kaj sem dal poklicati Oreharja. Skleši jim nagrobnik, kakor ga nima nihče na našem pokopališču! Za praznik vseh svetnikov ga morajo dobiti. Dobili so ga. Takšnega ni imel nihče in še vedno ga nima. Boš dal ti denar ali naj jaz založim? Kar ti, Globočnik, založi! In je zalagal, za nagrobnik, za davke, za mezdo Pavli in Venzlu pa za mojo pijačo in jedačo; zalagal je, dokler je bilo kaj repov v hlevu, kaj rilcev v svinjaku in kaj zemlje okoli hiše. Nazadnje je šla še hiša. In kaj boš zdaj, Volaj? Zastonj ti ne morem dajati piti in jesti, tudi te ne morem zastonj imeti pod streho. Ni treba, Globočnik! In sem šel. Na to stran Pohorja, kjer nihče ni slišal za Volaja in njegovo nesrečo.

(nadaljevanje prihodnjič)

EDINSTVENA AKCIJA PRI NAS

BEOGRAJSKO UVOZNO-IZVOZNO
PODJETJE

»VOČAR«

BEOGRAD, Birčaninova 37

se je po uspešni akciji »Ozimnica 68« in »Ozimnica 68-A«, na zahtevo številnih Jugoslovanov iz inozemstva odločilo, da izvede v 1969. letu podobno akcijo, ter s tem omogoči našim ljudem sodoben način nabave prehrabrenih izdelkov, pripravljenih na jugoslovanski način in to po izredno ugodnih cenah.

Podjetje »VOČAR« je prejelo že preko 1500 pisem.

Navajamo vsebino enega pisma:

Iz časopisa Novosti iz Jugoslavije smo zvedeli za vašo akcijo o pošiljanju vaših prehrabrenih artiklov Jugoslovanom, ki so zaposleni v inozemstvu.

Prosimo, obvestite nas o cenah vaših artiklov, ki so navedeni v oglasu in o načinu plačevanja. Navdušeni smo nad vašo akcijo in prepričani smo, da bo uspešna. Mi pa bomo zadovoljni, ker v tujini nimamo jugoslovanske hrane in naših specialitet.

Ko bomo prejeli vaš odgovor, bomo z njim seznanili vse naše prijatelje in znance in tako boste imeli še več kupcev. Priporočamo vam, da v naslednji številki »Novosti« objavite vse cene, plačilne pogoje in seveda vse, kar bi bilo zanimivo v zvezi s pošiljanjem vaših paketov, da bomo lahko čimprej začeli pošiljati naročila za naše stare, znane priljubljene jedi, vi pa s pošiljanjem paketov.

Sporočite nam na naslednji naslov:

Miodrag ANIČIĆ
Hochstrasse 65
4000 BASEL, SCHWEIZ

Tudi druga pisma so podobna temu, v mnogih so koristni predlogi, ki jih bomo skušali upoštevati. Potrudili se bomo, da bomo zadovoljili zainteresirane, čeprav bo vsebina paketov malenkostno spremenjena, ko bomo prejeli soglasje od pristojnih oblasti in ko bodo končane podrobne ankete.

Večina predlaga naslednjo sestavo paketov:

1. Ajvar	0,800	2 steklena kozarca
2. Kumarice	0,800	2 steklena kozarca
3. Paprike v olju	0,800	2 steklena kozarca
4. Paprika, fileti	0,800	2 steklena kozarca
5. Paprika, rezana	0,800	2 steklena kozarca
6. Feferoni	0,800	2 steklena kozarca

7. Djuveč	1/1	2 konservi
8. Grah	1/1	2 konservi
9. Fižol, stročji (boranija)	1/1	2 konservi
10. Mešana marmelada	0,800	2 steklena kozarca
11. Šipkova marmelada	0,800	2 steklena kozarca
12. Slivovka	1/1 50	1 steklenica 2
13. Hruškov kompot	0,800	2 steklena kozarca
14. Mareličan kompot	0,800	2 steklena kozarca
15. Jagodov kompot	0,800	2 steklena kozarca
16. Jagodov džem	0,800	2 steklena kozarca
17. Breskov džem	0,800	2 steklena kozarca
18. Mareličan džem	0,800	2 steklena kozarca
19. Fižol z mesom (pasulj)	0,300	2 konservi
20. Fižol s slanino (pasulj)	0,300	2 konservi
21. Sarma v zeljnatih listih	0,300	4 konzerve
22. polnjene paprike	0,300	4 konzerve
23. Goveji golaž	0,300	4 konzerve
24. Piknik šunka	0,454	4 konzerve
25. Šunka z jajci	0,100	5 konserv
26. Mesni zajtrk	0,300	5 konserv
27. Jetrna pašteta	0,100	5 konserv

O pogojih dostave, cene, carine, stroškov prevoza in kvaliteti bomo pisali v naslednjih številkah, kmalu bodo stiskane tudi naročilnice.

Vabimo vas, da nam pomagate s svojimi predlogi in sugestijami v zvezi s paketi za pomlad, posebno pa s paketi za jesen in zimo. Vsak nasvet nam bo dobrodošel, v zahvalo zanje pa se bomo kar najbolj potrudili, da vam bomo pravočasno poslali najkvalitetnejše izdelke.

»VOČAR«
BEOGRAD
Birčaninova 37

Skupinska potovanja v Ljubljano z JET avionom

Če želite prihraniti, potujte s skupino, saj vas bo potovanje stalo za 278 dolarjev manj kot sicer:

1. MONTREAL—LJUBLJANA—MONTREAL
od 26. junija do 26. avgusta
2. MONTREAL—LJUBLJANA—MONTREAL
od 7. julija do 6. avgusta
3. MONTREAL—LJUBLJANA—MONTREAL
od 21. julija do 11. avgusta

Do Montreala odlične letalske zveze iz vseh ameriških mest: iz Clevelanda, Chicaga, Detroita, Toronta, Los Angelesa, Vancouverja itd.

Najemnina za avtomobil v Ljubljani za en, dva ali tri mesece 180 \$ s 4500 km proste kilometrine.
V zvezi z vašim potovanjem v Slovenijo v letu 1969 pišite takoj na naslov:

ADRIA TRAVEL SERVICE
4159 St. Lawrence Blvd.
MONTREAL 131 CANADA
Telefoni: 844 5292, 844 5662

Pri Slovenski izseljenski matici lahko dobite:

Slovenska izseljenska matica vam po naročilu lahko pošlje katerokoli knjigo, ki je izšla v Sloveniji in je še na voljo. Posebej pa vam priporočamo:

Ivan Cankar: THE BAILIFF YERNEY (Hlapec Jernej, angleški prevod)

— Eno izmed najboljših del Ivana Cankarja, ki je bilo doslej prevedeno že v številne tuje jezike. — Cena: 30 din.

Anton Slodnjak: SLOVENSKO SLOVSTVO

— Doslej edina zgodovina slovenskega slovstva, ki obravnava tudi književno udejstvovanje slovenskih izseljencev. — Cena: 85 din.

Anton Slodnjak: NEIZTROHNJENO SRCE

— Brez dvoma najboljšo delo, ki opisuje življenje našega največjega pesnika Franceta Prešerna. — Cena: 51 din.

Mimi Malenšek: POSLUŠAJ ZEMLJA

— Zgodovinski roman o življenju največjega slovenskega komponista Jakoba Gallusa - Petelina. — Cena: 51 din.

France Avčin: KJER TIŠINA ŠEPETA

— Tretja dopolnjena izdaja planinskih spisov. Eden izmed najlepših popisov lepot slovenske pokrajine. — Cena: 60 din.

Miha Potočnik: SREČANJA Z GORAMI

— Knjiga o številnih pisanih doživetjih v gorah, ki je bila izdana v počastitev 75-letnice slovenskega planinstva. — Cena: 48 din.

France Filipič: POHORSKI BATALJON

— Tretja izpopolnjena izdaja knjige, ki podrobno opisuje vso tragedijo slavnega Pohorskega bataljona. — Cena: 80 din.

Tone Svetina: UKANA I, II

— Nova izdaja znamenitega romana iz časov narodno-osvobodilne borbe na Gorenjskem. Doslej najuspešnejši slovenski best seller. — Cena: I. del 55 din, II. del 85 din.

Ivan Matičič: SKOZI PLAMENE PRVE SVETOVNE VOJNE
— Spomini na pretresljiva doživetja I. svetovne vojne, ki jih radi prebirajo predvsem starejši bralci. — Cena: 24 din.

Simon Gregorčič: POEZIJE 1882

— Faksimilirana izdaja, posneta po originalnem Gregorčičevem rokopisu. — Cena: 65 din.

SLOVENSKE NARODNE JEDI

— Knjiga, ki bi ne smela manjkati v nobeni slovenski hiši doma in po svetu. — Cena: 29 din.

NARODNE VEZENINE NA SLOVENSKEM

— Knjiga, ki nam razkriva čudovit zaklad slovenske ljudske umetnosti. Cena: 44 din.

Jack Tomšič: POGNALE SO NA TUJIH TLEH

— Pesniška zbirka našega rojaka iz Clevelanda, ZDA. — Cena: 12,50 din.

Jože Klenovšek: RAZPOTJA NEMIRA

— Pesniška zbirka našega rojaka, ki živi v Južnoafriški republiki. Cena: 15 din.

K navedenim cenam prištejemo še stroške pošiljanja z navadno pošto. Precej višja od te je letalska poštnina, ki znaša 12 do 40 dinarjev, za obširnejše knjige pa lahko tudi več.

GRAMOFONSKE PLOŠČE!

Slovenska izseljenska matica je izdala na dveh stereo ploščah prvo slovensko opero

GORENJSKI SLAVČEK

Obe plošči v stereo tehniki staneta 106,25 din

Razen te vam lahko pošljemo tudi vse plošče prve slovenske tovarne gramofonskih plošč Helidon, kakor tudi plošče drugih jugoslovanskih tovarn

Za vsa naročila se obrnite na naslov:

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA, LJUBLJANA,
CANKARJEVA 1/II — JUGOSLAVIJA

ZA RAZVEDRILO

Varčna žena

— Žena, vsak dan me bolj daje gripa, ali ne bi šla po zdravnika?

— Potrpi še malo, Pepe, da jo še jaz od tebe nalezem, pa bo lahko prišel zdravnik za oba obenem.

Prebrisani Nace

— Res, kar je res, ta vinček je pa kapljica! Kar še si bom natočil.

Čudno, kaj, ljubica, več ko zvrnem kozarčkov, bolj se mi zdiš podobna Sofiji Loren.

Iz Mihčeve šolske naloge

V nalogi z naslovom »Naša družina« je Mihec takole napisal: »Naša družina šteje štiri člane ali osebe. Prva oseba je naša Mami. Druga in tretja oseba sva Kuži in Jaz. Četrta oseba pa je naš Ata.«

Prijateljci

— Ali veš, da mi je Jože včeraj predlagal poroko?

— Sem si kar mislila, da bo nekaj takega.

— Zakaj si tako mislila?

— Ker mi je predvčerajšnjim, ko sem ga zavrnila, rekel, da bo naredil nekaj strašnega.

Praktična Marjanca

— Ni prav, Marjanca, da si odbiraš Štefucevega Štefana. Pravijo, da ima hudo premožnega strica v Ameriki.

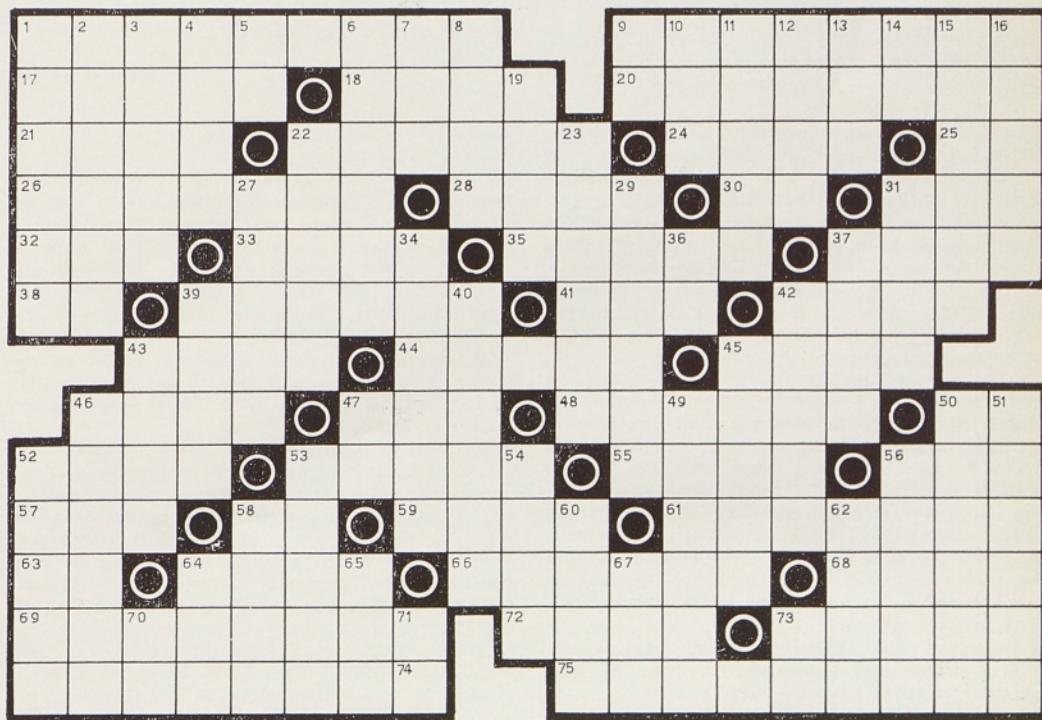
— Saj prav zato, tega! Bom rajši počakala, da pride poleti ta stric na obisk.

KRIŽANKA

Vodoravno: 1. Prebivalec severovzhodne slovenske pokrajine, 9. vas na prisojnih poljih pod strmim robom Jelovice, ki jo je okupator l. 1942 do tal porušil in požgal, 17. najobširnejša oblika leposlovne proze, 18. manjši otok v severnem Jadranu, 20. zavetništvo, pokroviteljstvo, 21. najvišji vrh v Karavankah (2236 m), 22. obroč iz blaga, ki ga na deželi postavijo na glavo pri nošnji bremen, 24. velik ogenj, grmada, 25. začetnici priimka in imena ljubljanskega župana v začetku našega stoletja, 26. pohorski granit, 28. Ober, 30. začetnici imena in priimka največjega slovenskega pisatelja, 31. kratica Slovenskega izseljenskega koledarja, 32. žensko ime, 33. vrhovni poglavar muslimanske cerkve, 35. jezikovno zelo izobražen Trubarjev naslednik (Sebastijan 1538—1567), 37. kmečko orodje, 38. kratica slovenske ženske revije, 39. program, 41. oseba iz indijskega epa, 42. krčevina, laz, 43. socialni položaj, poklic, 44. predor, 45. rahel vetrič, 46. zagozda, 47. del živalskega telesa, 48. žena, ki tare lan, 50. avtomobilska oznaka Sarajeva, 52. ime že umrlega ameriškega filmskega igralca Flina, 53. slovensko obmorsko mesto, 55. popotna torba, bisaga, 56. vrsta hrasta, 57. industrijska rastlina, 58. predlog, 59. športni klub iz Madrida, 61. preudarno ravnanje, 63. začetnici starejšega slovenskega pisatelja (Visočka kronika), 64. koralni otok, 66. ocenjevalec, 68. vzdevek prvega rimskega

založnika Tita Pomponija, 69. priprava za merjenje kotov, 72. nekdanji angleški premier (Anthony), 73. mesnata jed, 74. sovjetska republika, 75. človeku najbolj podobna opica.

Navpično: 1. Nakit na roki, 2. mestna hiša, magistrat, 3. nekdanje rimsko mesto na tleh današnje Ljubljane, 4. naslov celovečernega slovenskega filma, 5. okrajšava za množino, 6. prebivalec Rovt, 7. ljubkovalno žensko ime, 8. ime slovenske slikarke Potokarjeve, 9. različna soglasnika, 10. zahrbtna bolezen, 11. rimsko preddverje, 12. svečenik, 13. pernata domača žival, 14. osebni zaimek, 15. igralec šaha, 16. pravoslovje, 19. sodobni slovenski pisatelj (France), 22. ime »goriškega slavčka«, 27. sladkovodna riba, 29. dijak na realki, 31. 23. carinska prepustnica za motorna vozila, nočna ptica, 34. zvezdni utrinek, 36. enaka soglasnika, 37. kup z zemljo pokritega tlečega lesa, iz katerega se pridobiva oglje, 39. slog način, 40. manjši kraj ob Dravi jugovzhodno od Maribora, 42. samec domače živali, 43. afriški debelokožec, 45. močan človek, 46. ognjeniško žrelo, 47. različna soglasnika, 49. spretost, izurjenost, 50. drvarsko orodje, 51. pogorje v Burmi, 52. izbrana družba, 53. maliki, ljubljenci, 54. reka v Švici, desni pritok Rena, 56. citirani stavek, 58. ime pesnika Župančiča, 60. kopalnice v Benetkah, 62. prepovedana stvar, nedotakljivost, 64. ameriški pisatelj in humorist (George, 1866—1944), 67. katran, 70. znamka težkih italijanskih kamionov in avtobusov, 73. avtomobilska oznaka Ogulina.

KRKA

tovarna zdravil - Novo mesto

Krka, ena izmed štirih največjih tovarn zdravil v Jugoslaviji, nima dolge razvojne poti, vendar je njena rast zelo zanimiva in se razlikuje od razvoja drugih velikih jugoslovanskih farmacevtskih tovarn. Podjetje je nastalo iz malega farmacevtskega laboratorija, ki so ga ustanovili leta 1954 v novomeški lekarni. Že leta 1956 zraste v prenovljenih prostorih tovarna zdravil »Krka«. Kmalu ustanove specializirane oddelke za izdelovanje zdravil, vpeljejo moderno notranjo organizacijo in delitev dela. V takih razmerah se njen promet hitro dviga.

S svojim dinamičnim razvojem je »Krka« kaj hitro prešla na bazično izdelovanje zdravil, se pravi na sintezo, ekstrakcijo in fermentacijsko proizvodnjo zdravilnih sestavin. Danes izdeluje številna zdravila v obliki tablet, dražev, ampul, solucij, kapsul, mazil in sirupov. Ima proizvodnjo antibiotikov, sintezo nekaterih zdravilnih substanc; uspešno je posegla tudi na področje kozmetike, kjer se vse bolj uveljavlja. Seznam izdelkov tovarne »Krke« šteje okrog 100 preparatov v 170 farmacevtskih oblikah, med katerimi je skoraj popolna izbira tuberkulostatikov in antibiotikov.

Strokovnjaki tega podjetja še posebno skrbno preučujejo proizvodnjo kontrastnih sredstev na bazi organsko vezanega joda. Uvedena je že bazična proizvodnja nekaterih kontrastov za intravensko uro-

grafijo in prikaz vaskularnega sistema, ki jo vse bolj izpopolnjujejo in širijo.

Podjetje je vložilo znatna sredstva v oddelek za fermentacijsko proizvodnjo antibiotikov iz vrst tetraciklinov za potrebe v medicini in veterini. Novozgrajeni oddelek je opremljen s fleksibilno opremo, s katero lahko preidejo na oblikovanje različnih izdelkov na bazi vrenja. S tem so si zagotovili hitro preusmeritev proizvodnje na tista zdravila, ki so trenutno najbolj iskana.

»Krka« je za svoje potrebe ustanovila inštitut za raziskave in razvoj. Podjetje je za ustanovitev in delo svojega inštituta vložilo in še vlaga precejšen del lastnih sredstev.

V inštitutu se ukvarjajo s kompleksno znanstveno-raziskovalnimi dejavnostmi, ki zajemajo različna področja: kemijo, farmacijo, farmakologijo, veterino itd. Inštitut pripravlja prenekatero nove tehnološke postopke za proizvodnjo novih farmacevtskih, kemičnih, kozmetičnih in drugih izdelkov ter skrbi za izboljšanje že uvedenih tehnoloških postopkov. Uspešnost inštituta je vidna tudi v številnih novih patentnih prijavih s področja antibiotikov, trihomonocidov, antihipertenzikov in antivirusnih substanc. Povezan je z mnogimi sorodnimi znanstvenimi ustanovami in fakultetami doma in v zamejstvu. Pri svojih raziskavah uporablja znanje in izkušnje zna-

nih svetovnih strokovnjakov, da bi bilo razvojno in raziskovalno delo čimbolj intenzivno in uspešno. Vzajemni obiski in izmenjave izkušenj s številnimi strokovnjaki iz mnogih evropskih tovarn prispevajo, da je inštitut ves čas sredi najnovejšega razvoja znanosti in medicine.

»Krka« je začela pred nekaj leti izvažati. Precejšen del gre na zahodno tržišče, in sicer v Francijo, Švico, Italijo, Holandijo, Zahodno Nemčijo, Avstrijo, Dansko, Anglijo in ZDA. Vse več izvažata tudi v vzhodne dežele, v zadnjem času se ji odpira tudi afriško tržišče.

Da bi obogatila svojo materio medico z novimi zdravili, kooperira »Krka« z mnogimi tujimi podjetji. Posebno pomembna sta izbor delovnega osebja in skrb za njihovo dopolnilno šolanje, ker prispeva visoka kvalifikacijska raven k boljši proizvodnji. Takšna izobrazbena struktura je najboljša garancija za nadaljnji vse bolj dinamičen razvoj podjetja, ki sicer že ima sodobno proizvodnjo in vse oddelke farmacevtske proizvodnje.

»Krka« tovarna zdravil, namerava v bližnji bodočnosti razširiti proizvodne oddelke, poglobiti razvojno in raziskovalno delo svojega inštituta in s tem povečati proizvodnjo kvalitetnih modernih zdravil in drugih izdelkov.